

**T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

Sinop Demirci Atölyesi Amphoralarının Dağılımı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Yasemin DEMİREL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Reyhan ŞAHİN

BURSA-2020

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Arkeoloji Anabilim Dalı Arkeoloji Dalı'nda.....numaralı.....hazırladığı
“Sinop Demirci Atölyesi Amphoralarının Anadolu'daki Dağılımı” konulu Yüksek Lisans Tezi
ile ilgili tez savunma sınavıgünü.....saatleri arasında yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Üye

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı
Dr. Öğr. Üyesi Reyhan ŞAHİN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Serkan GÜNDÜZ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ERPEHLİVAN

İNTİHAL YAZIM RAPORU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 14/01/2020

Tez Başlığı / Konusu: "Sinop Demirci Atölyesi Amphoralarının Anadolu'daki Dağılımı"

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 194 sayfalık kısmına ilişkin, 14/01/2020 tarihinde şahsım tarafından *turnitin* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 5'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
14.01.2020

Adı Soyadı:	YASEMİN DEMİREL
Öğrenci No:	701547007
Anabilim Dalı:	Arkeoloji
Programı:	Arkeoloji
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

Danışman

(Adı, Soyad, Tarih)

Dr. Öğr. Üyesi Reyhan ŞAHİN 14.01.2020

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak sunduğum “Sinop Demirci Atölyesi Amphoralarının Dağılımı” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

14.01.2020

Adı Soyadı: Yasemin Demirel

Öğrenci No: 701547007

Anabilim Dalı: Arkeoloji

Programı: Arkeoloji

Statüsü: Y. Lisans Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Yasemin DEMİREL
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Arkeoloji
Bilim Dalı	: Arkeoloji
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: viii + 192
Mezuniyet Tarihi	: ... / ... / 20...
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Reyhan ŞAHİN

SİNOP DEMİRCİ ATÖLYESİ AMPHORALARININ DAĞILIMI

Sinope antik kenti bulunduğu stratejik konumu ve sahip olduğu doğal liman özelliği ile Antik Çağlardan itibaren ticaret için büyük bir öneme sahip olmuştur. Kentte üretimi yapılan ürünleri pazarlamak amacıyla yerel üretim ihtiyacı doğmuş, bu durum halkı amphora üretimi yapmaya teşvik etmiştir. Yapılan yüzey araştırmaları sonucunda bölgede bu üretime yönelik olarak atölyeler tespit edilmiştir. Bunlardan en yoğun üretim yapan atölye Demirci atölyesidir. Tezimizin ilk bölümünü amphora atölyelerinin kazı tarihçesi oluşturur. İkinci bölümde ise bu atölyelerden en net üretim bulgularına sahip olan Demirci üretimi amphora tipolojisi kil özellikleri ile birlikte incelenmiştir. Üçüncü bölümde Demirci üretimi amphoralarının ticari rotası oluşturularak, bölgelerdeki dağılımı amphora tiplerine göre belirlenerek, sonuç bölümünde araştırmamızın verilerine göre genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sinope, Amphora, Demirci, Sinope Amphoraları, Atölye.

ABSTRACT

Name and Surname	: Yasemin DEMİREL
University	: Bursa Uludağ University
Institution	: Institute of Social Science
Field	: Archaeology
Branch	: Archaeology
Degree Awarded	: Master
Page Number	: viii+192
Degree Date	: ... / ... / 20...
Supervisor	: Dr. Öğr. Üyesi Reyhan ŞAHİN

DISTRIBUTION OF SİNOP DEMİRCİ WORKSHOP AMPHORAS

The ancient city of Sinope has been of great importance for trade since the ancient times with its strategic location and natural harbor. In order to market the products produced in the city, there was a need for local production, which encouraged the public to produce amphorae. As a result of the surveys, workshops were determined for this production in the region. The most intensive production workshop is Demirci workshop. The first part of our thesis is the excavation history of the amphora workshops. In the second part, the amphora typology of Demirci production, which has the most clear production findings from these workshops, is examined together with clay properties. In the third section, the commercial route of the Demirci production amphoras was established and the distribution in the regions was determined according to the amphora types and in the conclusion part, a general evaluation was made according to the data of our research.

Keywords: Sinope, Amphora, Demirci, Sinop Amphorae,

ÖNSÖZ

Sinope amphora atölyeleri ve bu atölyeler arasında, Demirci Üretimi amphoraları tipolojisi, bu amphoraların dağılımı Sn. Dr. Öğr. Üyesi Reyhan ŞAHİN danışmanlığında hazırlanan bu tez çalışmasında incelemeye alınmıştır. Yüksek lisans eğitim sürecinde bizden yardımlarını esirgemeyen Sn. Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN'e, bu çalışmayı hazırlarken geçirdiğim süreçte tezimin her aşamasında bana yardımcı olan, kendimi daha da geliştirmeme katkı sağlayan değerli hocam ve danışmanım Sn. Dr. Öğr. Üyesi Reyhan ŞAHİN'e ve katkılarından dolayı Prof. Dr. Dominique KASSAB-TEZGÖR'e teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca benden maddi manevi desteklerini esirgemeyen değerli aile üyelerim babam Yılmaz Demirel'e annem Nedime Demirel'e ve ablam Nilgün Demirel'e tez yazma sürecimde her anlamda yanımda oldukları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yasemin DEMİREL

Bursa-2020

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	i
İNTİHAL YAZIM RAPORU.....	ii
YEMİN METNİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
GİRİŞ.....	1
1.KONU VE KAPSAM	1
2.AMAÇ VE ÇALIŞMANIN BÖLÜMLERİ.....	2
3.YÖNTEM.....	3
4.ARAŞTIRMA TARİHİ.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
1.SİNOPE AMPHORA ATÖLYELERİ	7
1.1.Demirci Atölyesi	7
1.2. Zeytinlik Atölyesi.....	14
1.3.Nisiköy Atölyesi	15
1.4. Diğer Atölyeler.....	15
İKİNCİ BÖLÜM	16
2. DEMİRCİ ATÖLYESİ ÜRETİMİ AMPHORALARIN TİPOLOJİSİ.....	16
2.1. M.S. 2.-3. YÜZYIL	18
2.1.1. B Grubu Amphoraları	18
2.2. M.S. 4.-6. YÜZYIL	19
2.2.1. A Grubu Amphoraları	19
2.2.2. C Grubu Amphoraları	19
2.2.3. D Grubu Amphoraları	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	26
3.SİNOPE AMPHORALARININ DAĞILIMI.....	26
3.1. Karadeniz'in Kuzey ve Doğu Kıyıları	26
3.2. Kuzey Anadolu Kıyıları	28
3.3. Kuzeydoğu Trakya	28
3.4. Anadolunun Güney Kıyıları, Girit ve Kıbrıs	31
3.5. Yunanistan, İtalya ve Anadolunun Batı Kıyıları.....	32
3.6. Suriye-Filistin.....	35
3.7. Kuzey Afrika (Alexandria)	37

3.8. Orta Anadolu	37
SONUÇ	39
KISALTMALAR VE KAYNAKÇA	41
KATALOG	57
EKLER	95
EK 1:HARİTALAR	95
EK 2: ÇİZİMLER	101
EK:3 TABLOLAR	108
EK 4: RESİMLER.....	121
EK 5: LEVHALAR	171
EK 6: GRAFİKLER.....	172

GİRİŞ

1.KONU VE KAPSAM

Amphoralar su altında ya da kara kazılarında bulunan Antikçağlar'dan itibaren birçok amaca hizmet eden kap formları olarak kullanım görmüşlerdir. Antik dönem yazarlarından Homeros'un Odyseia adlı eserinde amphora kelimesinin geçtiğini görmekteyiz¹. Aynı zamanda amphora kelimesinin ilk biçimi, M.Ö. 2. binde Akhalar'ın kullanmış olduğu Linear B yazıtlarında "a-pi-po-re-we" ideogramında geçmektedir². Ticari bakımdan oldukça önemli bir yere sahip olan amphoraların günlük yaşamda depolama ve nakliye dışında sayısız kullanım alanı olduğu bilinmektedir.

Ülkemizin bütün kıyılarında; batıklarda, limanlarda, antik kentlerde yüzlerce farklı formuyla karşımıza çıkmış olan amphoralar Ege, Akdeniz ve Karadeniz arasındaki ticari ilişkilerin anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır³. Amphoraların boyun kulp ve bazen kaidelerinde taşıdıkları mühürler, ticari bir nitelik taşıdıklarının kanıtı olarak gösterilebilir. Ticaretin yürütülmesi için oldukça önemli olan bu kap formları ilk deniz aşırı ticaretinde kullanılması için Kenanlılar tarafından üretilmişlerdir⁴. Bu kap formları ilk olarak M.Ö.1600-1500 tarihlerinde Kuzey Lübnan ve Suriye kıyılarında görülmeye başlamıştır⁵. Daha sonra Mısır'daki duvar resimleri ile birlikte, Atina, Yunanistan, Girit ve Knossos'da görülmüşlerdir⁶.

Kenanlılar'ın mirasçısı olan Fenikeliler M.Ö. 10-8. yüzyıl'lar arasında ticaret yapıyorlardı fakat M.Ö. 8. yüzyıl'dan itibaren Yunanlar tarafından ticari güçleri yavaş yavaş kırılmıştır ve Akdeniz'de Fenike, Etrüsk ve Yunan amphoraları görülmeye başlamıştır. Batı Anadolu'daki kentler, kendilerine özgü formlar olan ticari amphoraları M.Ö.7.yüzyıl'da üretmeye başlamışlardır. Bu bölgelerin M.Ö. 5.-4. yüzyıl'lardaki ihracatı Karadeniz bölgesine doğru kaymaya başlamıştır ve Karadeniz'deki üretim yapan kentlere yeni form üretebilmeleri açısından ilham kaynağı olmuşlardır. M.Ö. 4. yüzyıl'ın başlarından itibaren Herakleia Pontike ve Sinope gibi kentler ürettikleri amphoraları mühürlemeye başlamışlardır⁷.

¹ Homeros 2013: II, 23.

² Grace 1979: 19.

³ Öniz 2017: 3.

⁴ Doğer 1991: 9.

Antik Filistin toprakları ve Mısır'a kadar uzanan bölgeye verilen isim Kenan ülkesidir.

⁵ Doğer 1991: 9.

⁶ Peacock-Williams 1986: 21.

⁷ Doğer 1991: 11-16.

M.Ö. 4. yüzyıl sonunda Ege ve Doğu Akdeniz’de amphora üretimi açısından yeni bir başlangıç yaşanmıştır. M.Ö. 4.-2. yüzyıl’larda Roma’nın Cumhuriyet Dönemi amphoralarının ortaya çıkışından hemen önce Greko-İtalik adlı bir amphora tipi oluşmuştur. Kökeni tartışmalı olan bu tip mantar formlu ve dışa taşkın ağız profiline sahipken, M.Ö. 2. yüzyıl ortalarından itibaren yerini büyük boyutlu Cumhuriyet Dönemi amphoralarına bırakmıştır⁸. M.S. 1. yüzyıl başlarına kadar Rodos, Kos ve Sakız adalarının ticari üstünlüğü sürmüştür, Roma amphoraları içerisinde taşıdıkları şarap ticareti ile üstünlük kurmuştur⁹. Cumhuriyet Dönemi’nde ortaya çıkan ilk özgün İtalyan amphoraları Dressel amphoraları olmuş üretimlerine M.Ö. 130’larda Greko-İtalik amphoralar örnek alınarak başlanmış ve Alman arkeolog Dressel 45 amphoranın kesitini çizmiş ve numaralandırmıştır¹⁰. M.S. 3. yüzyıl’dan itibaren İtalya ve Kuzey bölgelerde fiçı kullanımı başlamış amphora üretimi azalmıştır. Ege, Filistin ve Kuzey Afrika’daki merkezlerde M.S. 7. yüzyıl’a kadar devam etmiştir.¹¹ Bu çalışma kapsamında Sinope’de Antik Çağ’da (Geç Klasik Dönem’den Geç Antik Çağ’a kadar) faaliyet göstermiş olan amphora atölyeleri ve bu atölyelerden Demirci Atölyesi amphoralarının Karadeniz, Güney Ege, Akdeniz ve Orta Anadolu’daki dağılımları değerlendirilecektir.

2.AMAÇ VE ÇALIŞMANIN BÖLÜMLERİ

Tez çalışmamızın amacı; Sinope (Demirci) kazılarında ele geçen amphoralardan hareketle amphora atölyeleri, fırınlar, amphoraların tipolojisi ve Sinope amphoralarının Karadeniz kıyıları başta olmak üzere, Anadolu’nun Batı ve Güney Kıyıları, Girit ve Kıbrıs, Orta Anadolu, Yunanistan-İtalya, Suriye-Filistin Bölgesi ve Kuzey Afrika-Alexandria Bölgesindeki muhtemel dağılımı yapılarak amphoralar aracılığıyla ortaya çıkan ticari rotasını oluşturarak elde edilen veriler ışığında istatistiksel bir değerlendirme yapılacaktır. Bu kapsamda Orta İmparatorluk Dönemi’nden Geç Antik Çağ sonuna kadar dikkate değer miktarda üretimin gerçekleştiği Demirci Atölyesi Amphoralarının tipolojisi incelenecektir.

Bu çalışma toplam üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; atölyeler tanıtılacak, ikinci bölümde Demirci atölyesinin Roma Dönemi (M.S.2.-3. yüzyıl’lar ve M.S.6. yüzyıl) amphora tipolojisi gruplandırılacaktır. Üçüncü bölümde; bu amphora gruplarının bölgelere göre dağılımı yapılacaktır. Sonuç bölümünde ise; elde edilen verilerden amphoraların üretimi ve ticaretle birlikte ortaya çıkarılan harita ile Sinope’nin diğer kentlerle ilişkisini irdeleyen bir değerlendirme yapılacaktır.

⁸ Doğer 1991: 19.

⁹ Shepard 1965: 134.

¹⁰ Rackl 1969: 33.

¹¹ Şenol 2009: 10.

3.YÖNTEM

Tez konusu araştırılırken başlangıçta gerekli literatür taraması yapılmış, Uludağ Üniversitesi Kütüphanesi, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, Alman Arkeoloji Enstitüsü ziyaret edilerek malzemenin sınıflandırılması sağlanmış ve gerektiğinde uzman görüşlerinden faydalanılmıştır. İlk bölümde Sinope amphora atölyeleri, ikinci bölümde Sinope Demirci üretimi amphoraları tipolojik açıdan gruplandırılarak katalog çalışması ile bu gruplar ayrıntılı olarak anlatılmış, son bölümde ise Sinope amphoralarının Karadeniz Bölgesi ve bölge dışında dağılımına yer verilerek ve ilgili kaynaklar referans gösterilmek suretiyle buluntular hakkında bilgiler verilmiştir¹². Bu bilgiler doğrultusunda dağılım haritası oluşturulmuş ve haritadaki veriler değerlendirilmiştir.

Terminoloji

Sinope Amphoraları'nın tipolojisi için Fransızca kaynaklarda kullanılan ifadeler aşağıdaki şekilde türkçeleştirilmiştir. Dominique Kassab-Tezgör'ün yayınlarından alınan bilgilere göre;

Örneğin C Snp I-1, Modül L'de

Grup: C Snp

Tip/ değişken: C Snp 1

Varyant: C Snp I-1

Dudak şekli ya da kullanılan hamur rengi bir tipin içerisindeki varyant olarak değerlendirilmiştir.

Modül: Varyant C Snp I-1, Modül L

Farklı boyutu göre ayırt edildiğinde, L(arge), M(edium), S(mall) harfleri ile gösterilen modüller olarak belirlenmiştir.

4.ARAŞTIRMA TARİHİ

Karadeniz Bölgesi, onu çevreleyen kıyıları ve kendine özgü coğrafi özellikleri ile Akdeniz'den sonra ikinci önemli bölgedir¹³. Karadeniz'in güney kıyısında orta kesimde yer alan Sinope Antik kenti, M.Ö 7. yüzyılda Miletoslu kolonistler tarafından Bozburun yarımadası üzerinde kurulmuştur (Resim 1). Osmanlı Dönemi Sinop'u İbn Battuta'da¹⁴, 17. yüzyıl'da

¹² Katalog çalışması hazırlanırken Dominique Kassab-Tezgör'ün materyal çalışmasından faydalanılmıştır.

¹³ Işık 2001: 13.

¹⁴ İbn Battuta 1982: 195-198.

Çelebi¹⁵ kaynaklarında geçmektedir. Strabon'un yazdıklarına göre Paphlagonia Bölgesi'nde bulunan kent bir Miletos kolonisidir (Harita 1). Strabon kentin zengin kaynakları olan kereste ve zeytinden eserlerinde bahseder¹⁶. Antik çağlarda Sinope Karadeniz Bölgesi'nin en önemli liman kentlerinden biri olmuştur. Kent denize açılan yarımada ile anakarayı birbirine bağlayan konumu ile doğal bir liman özelliğine sahiptir. Bu konumu ile kent ilk kolonist hareketlerden itibaren süre gelen coğrafi ve stratejik önemini korumuştur.

Kentte yapılan en önemli arkeolojik araştırmanın başında 1950'li yıllarda A. Gököğlü başkanlığında gerçekleştirilen kapsamlı yüzey araştırması gelmektedir. Araştırma Batı ve Orta Karadeniz bölgelerini, Sinop ilinin merkez ilçesi ile Ayancık, Boyabat ve Gerze ilçelerini kapsar¹⁷. Yunan kolonizasyonunun buradaki başlangıç tarihini ve büyüklüğünü tespit edip tarih öncesi medeniyetlere ait izleri saptamak amacıyla, 1951-1953 yılları arasında Ekrem Akurgal, Arif Erzen, Ludwig Budde tarafından üç yıl süren ilk arkeolojik kazı gerçekleştirilmiştir¹⁸.

Arif Erzen Sinop Demirci Köyü'ndeki Kocagöz Höyük'de kısa süreli bir çalışma yapmıştır¹⁹. 1970 yılında J.A. Dangate, Demir Çağı merkezlerine ağırlık veren bir yüzey araştırması²⁰, 1977 yılında P. Donceel-Voute, Kastamonu-Daday'dan başlayıp Sinop ve Gökırmak Amnias Vadisi'ne kadar uzanan bir yüzey araştırması yapmıştır²¹. 1987 yılında Sinop Müzesi tarafından yapılan yüzey araştırmasında Demir Çağı yerleşimlerine rastlanmıştır²².

1993 yılında M. G. Drahor, A. Hesse, M. A. Kaya tarafından yapılan jeofizik araştırmaları ile birlikte seramik üretim atölyelerinin tespiti için manyetik araştırmalar yapılmıştır²³ (Harita 2). Çalışmalar, Dominique Kassab Tezgör ile birlikte Veronique François ve Gülnaz Akdemir Savran'ın katılımıyla Sinop Körfezi'nin güney sahillerinde Çakıroğlu Burnu'na kadar olan 20 km'lik bir alanda yapılmıştır. Demirci, Zeytinlik, Yalı Plajı, Şerif Ağa Çeşmesi, Çiftlikköy ve Nisiköy bölgede atölyelerin saptandığı merkezlerdir²⁴.

Söz konusu atölyeler arasında en büyüğü Demirci Atölyesidir. 1993 yılında Sinop, Demirci'de seramik atölyeleri için araştırmalar başlatılmış ve yapılan manyetik çalışmalar en

¹⁵ Çelebi 1850: 36-39

¹⁶ Strabon 2000: XII, III, 11.

¹⁷ Dönmez 2004: 1.

¹⁸ Akurgal 1956: 47.

¹⁹ Dönmez 2004: 1.

²⁰ Dangate 1978: 245, vd.

²¹ Donceel-Voute 1979: 196-197.

²² Dönmez 2003: 3.

²³ Drahor-Hesse-Kaya 1999: 8.

²⁴ Kassab-Tezgör 1995: 177.

geniş yüzey malzemesinin burada bulunduğunu ortaya koymuştur²⁵. Demirci'deki seramik atölyesi M.S. 2. ve 3. yüzyıl sonlarından M.S. 6. ve 7. yüzyıl sonlarına kadar faaliyet göstermiş, alanda çoğunlukla amphora üreten 13 fırın tespit edilmiştir²⁶. Kurtarma kazısı Sinop Müzesi'nin, Dominique Kassab Tezgör ve İsmail Tatlıcan işbirliği ile başlatılmıştır. Kazı 1994 yılında başlamış 1997 yılına kadar devam etmiş, 2000 yılında bir yıllık bir süreç için tekrar başlamıştır. Araştırmalar Demirci kıyılarında olumlu bulunan A ve B bölgelerinde yoğunlaştırılmıştır. 1994 yılında A bölgesinde yapılan kazılarla bir fırın, bir çöplük, iki fırın ve bir çöplük bulunmuş ve burada tanımlanan amphoraların kronolojisi için ön çalışma yapılmıştır²⁷. B alanında; tabanı döşeme taşı ile kaplı büyük bir yapı, üst üste yer alan orta büyüklükte bir fırın ile daha küçük bir fırına rastlanmıştır²⁸.

Zeytinlik Atölyesi'nin ilk bulguları D. M. Robinson'un 1905 yılında yayını yaptıği 11 adet astynomoslu amphora damgasını bulması ile ele geçmiştir. 1982 yılında Sinop Müzesi Müdürlüğü, Fransız Arkeoloji ekibinden çalışmaları için atölyelere öncelik vermelerini istemiş, 1994 ve 1995 yıllarında kentin batı sur duvarlarından 1,5 km uzaklıkta volkanik bir burun üzerinde küçük iki kazı çalışması yürütülmüştür. 1994 yılında burnun batı yamacı üzerinde yapımına devam edilen bir ev inşasının doğu duvarı boyunca devam eden alanda çalışmalar yürütülmüş, 7 adet sondaj açılmıştır²⁹. Atölyelerle ilgili mevcut bulgular çalışmanın birinci bölümünde ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

1929 yıllarında Grakov amphora ve damgalı kiremitler üzerine çalışmalara başlamış, bunlar daha sonra Yvon Garlan ve Nicolas Conovici'nin çalışmalarına öncülük etmiştir.³⁰ Yvon Garlan'ın çalışmaları damgalama yapan Hellenistik dönem atölyelerini ortaya çıkarırken Demirci atölyesinin ortaya çıkmasına ışık tutmuştur³¹. Demirci kazıları 2000 yılında, malzeme çalışmaları ise 2004 yılında tamamlanmıştır³².

Sinope Amphoraları, Vnukov'un yaptıği araştırmalara göre iki üretim geleneğine sahiptir; bunlardan ilki yerel gelenek Hellenistik Dönem amphora üretim şekil gelişimini devam ettiren M.S. 1.yüzyıl'a tarihlenen amphoralardır. Muhtemelen bunlar M.S. 2.-3. yüzyıl'lara ait birkaç Sinope Amphora çeşidinin öncülleri idi³³. Diğer üretim geleneğinin amphoraları ise

²⁵ Drahor-Hesse-Kaya 1995:7.

²⁶ Kassab-Tezgör-Özsalar 2010: 199.

²⁷ Tatlıcan-Kassab-Tezgör-Dereli 1999: 465.

²⁸ Kassab-Tezgör-Dereli 2002: 235.

²⁹ Tatlıcan-Garlan 1997: 337-338.

³⁰ Grakov 1929.

³¹ Kassab-Tezgör 2010: 4.

³² Kassab-Tezgör 2010.

³³ Vnukov 2010: 362.

Sinope için yeniydi ve bunlar muhtemelen pan-roman sınıfına aittir³⁴. Üretimleri ise Sinope’de Julia Felix’in Roma kolonisinde gerçekleşmiştir³⁵. Bu iki farklı üretim geleneği Sinope’deki amphora türlerinin çeşitliliğine sebep olmuştur.

Çalışmanın esas konusunu oluşturan Roma Dönemi Demirci üretimi amphoralarının yeni bulguları D. Kassab Tezgör tarafından varsayımsal genel bir şema ile gruplandırılmıştır. Atölyeden ele geçen bulgular tipolojik özelliklerine ve seramik içeriğine bakılarak hamur rengi belirlenip kil analizi yapılmıştır. Böylece bu bulguların tanımlaması yapılarak tipolojik gelişim tamamlanmıştır.

³⁴ Sinope’de Roma kolonilerinde üretilen, Pseudo-Kos ve Pseudo-Rhodos gibi formlar pan-Roman geleneğinin örnekleri arasındadır.

³⁵ Vnukov 2003: 200.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.SİNOPE AMPHORA ATÖLYELERİ

1.1.Demirci Atölyesi

Sinope, uzun yıllardır amphora üretimi ve ihracatı yapan büyük bir merkez olarak bilinmektedir. 1990'lı yıllara kadar yapılan araştırmalardan sonra Yvon Garlan hem damgalardan edinilen bilgileri hem de yapılan araştırmaları genişletmek adına atölyelerin araştırılması için öncü olmuştur. Atölyedeki kazı çalışmalarının ilgisi iki yönlüdür; Roma Dönemi Karadeniz fırınları hakkında bilgiler tamamlanmış ve bu fırınların üretimi olan kiremit amphora ve seramikler hakkında bilgiler genişletilmiştir³⁶. Sinop'un 15 km güneyinde bulunan Demirci atölyesi bunların en önemlisidir. Atölyenin ormanlar tarafından sağlanan keresteye, yerel kile ve su kaynaklarına yakın olması atölye için avantaj sağlamıştır³⁷ (Harita 3).

Demirci'de bulunan fırınlar Karadeniz Bölgesinin Geç Roma Dönemine özgüdür³⁸. Yunan ve Roma dönemlerinde fırınların şekilleri ve yapım teknikleri döneme ve bölgenin coğrafi yapısına göre değişiyordu³⁹. Fırınların yapısına değinecek olursak yapılan araştırmalara göre; fırınlar ısıyı korumak için yer seviyesinin altına inşa edilmiş, öncelikle zemin inşa edilmiş, toprakta ısıtma odası ve yangın tüneli şeklinde bir çukur kazılmıştır⁴⁰ (Çizim 1). Bazı fırınlarda ısıtma odasının tamamen toprağa gömüldüğü, hepsi olmasa da pişirme odasının da büyük ölçüde gömüldüğünü bize gösterir⁴¹ (A.I,1-A.III,2-A.IV-B.III). Alt yapıya temel sağlamak için kalın bir kil tabakası ile doldurulmuş, oluşan ısının etkisi ile yüzey sertleşip aşırı ısınma ile ısıtma odasının zemininin oluşması sağlanmıştır. Isıtma ve pişirme odasının şekli dairesel ve ovaldi; fakat çap olarak ısıtma odası pişirme odasına göre daha küçüktür⁴². Fırınların ısıtma odalarında sadece alt kısmı korunmuştur, çünkü her birinin üzerine başka bir fırın inşa edilmiştir⁴³. Isıtma odasına pişirme odasını desteklemesi için kilden yapılmış kavisli kirişler ile ısının fırına yükselmesini sağlamak için tabanına delikler yerleştirilmiştir⁴⁴. Kubbe şeklindeki üst yapı; birbirleri içine geçen tubulilerden oluşturulup kil ile bağlanarak yapılmıştır⁴⁵.

³⁶ Kassab-Tezgör 2010: 11.

³⁷ Kuzucuoğlu 2010: 25.

³⁸ Kassab-Tezgör-Özsalar 2010: 200.

³⁹ Swan 1984.

⁴⁰ Hull 1963: 29-32. Kassab-Tezgör-Özsalar 2010: 200.

⁴¹ Kassab-Tezgör 2010: 107.

⁴² Kassab-Tezgör- Özsalar 2010: 200.

⁴³ Billot M.-Billot J.- Kassab-Tezgör 2010: 107.

⁴⁴ Kassab-Tezgör-Özsalar 2010: 202.

⁴⁵ Kubbenin üst yapısını oluşturan açık veya konik bir boyun ile sonlanan boru şeklindeki yapı elemanıdır. Bkz. Rougette,1991- Biernacki 2003- Jurishich 2000: 39- Lezine, 1954- Bouet 1999.

Tubuliler arasına yerleştirilen kil, amphora üretiminden önce fırının bir kez yakılması ile pişirilmiştir⁴⁶. Karadeniz'in ve Anadolu'nun diğer fırınlarının kubbeleri hakkındaki bilgi azlığı nedeniyle bunların bölgesel bir özellik ya da Demirciye özgü olup olmadığı tam olarak bilinmemektedir⁴⁷. Aynı zamanda ısıtma odasında kullanılarak seramikleri dumandan korumak ve ısıyı kanalizasyon için bir diğeri için gelecekteki şekilde istiflenmişlerdir⁴⁸.

Ateş (yangın) tüneli; nehir ve volkanik taşlardan oluşan bir koridordur ve yapımında aşırı ısıya karşı yalıtım sağlamak için kil bir astar kullanılmıştır⁴⁹. Isı bu alandan ısıtma odasına girmiş daha sonra tabandaki deliklerden fırın odasına yayılmıştır. Fırını çevreleyen toprak; seramik parçaları ve nehir taşları; ısıyı korumuş ve fırının etrafında fırının yüklenmesi ve boşaltılması sırasında faydalı olan bir platform oluşturmuştur⁵⁰. Duvarları ve direkleri inşa etmek için kullanılan malzemeler arasında kiremit parçaları, desteklemek için bloklar tutma kemerleri veya kirişleri bulunur, bunlar yeni bir fırının montajı için üretilmiş veya başka bir yapıdan alınıp yeniden kullanılmıştır⁵¹. Fırınlar bu yapıları ile Roma Dönemi'nin karakteristiğini oluştururlar. Khersonesos, Panticapee, Phanagoria, Ilychovka'da M.S. 4. yüzyıl - M.S. 7. yüzyıl arasına tarihlenen fırınlar Sinope ile aynı yapıya sahiptir⁵². M.S. 4. ve 5. yüzyıl'ın yarısına tarihlenen Pityus' da Sinope fırınları ile aynı yapıda bir fırın keşfedilmiştir⁵³.

Kazılar 1994 yılında başlamış ve 1997 yılına kadar devam etmiştir. Yapılan manyetik alan araştırmaları sonucu olumlu bulunan A ve B bölgeleri üzerinde fırın ve ocak varlığına dair belirtilere rastlanmıştır. İki bölgeninde güneyde büyük bir anomali, kuzeybatıda üç küçük anomali olmak üzere 4 anomalisi vardır⁵⁴ (Resim 2-3). Her bölgede bulgulara sıra ile A. I, II, III, IV ve B.I, B.II, B.III şeklinde numaralandırma yapılmıştır (Resim 4-5-6-7). Koruma durumu değişiklik gösterdiği için toplamda 13 fırın bulgusu saptanmıştır⁵⁵. A.II, 1 ısıtma odası tabanının sadece bir kısmı, A.I,III pişirme odasının duvarı, A.I, 1, A.III, 2, A.IV ve B.II kısmen A.I, 2 diğer fırınlar ve ısıtma odası tabanları ve duvar tabanları; A.I, 1, A.II,2-3, A.III,1, B.I,1-2, A.II,1 dışında neredeyse tüm fırınlar yeniden oluşturulma için yeterince korunmuşlardır⁵⁶.

⁴⁶ Kassab-Tezgör 2010: 108.

⁴⁷ Borisova 1958: 147.

⁴⁸ Hull 1963: 22.

⁴⁹ Lomitashvili-Colvin 2006: 37.

⁵⁰ Kassab-Tezgör-Özsalar 2010: 204.

⁵¹ Kassab-Tezgör 2010: 107.

⁵² Ivaschenko 1997: 74.

⁵³ Apakidze 1975: 102.

⁵⁴ Kassab-Tezgör 1996a: 335.- Tezgör 1996b: 277.

⁵⁵ Kassab-Tezgör 2010: 11.

⁵⁶ Billot M.- Billot J.- Tezgör 2010: 105.

İlk kazılar 1994 yılında Alan A üzerine yoğunlaşmıştır, birbiri üzerine inşa edilen fırın bulgularına rastlanmıştır. A alanında; Fırınlara üst üste gelerek birbiri üzerini kaplar durumda bulunması araştırmayı zorlaştırmıştır, fakat diğer yandan bu durum göreceli bir kronoloji imkanı sağlamıştır⁵⁷ (Resim 8-9-10-11).

ALAN A. 1 / KARE N 27 - Q 27 ve N 28 - Q 28 (M.S. 4./5 yüzyıl)

Fırın A.I,1; oval fırını en az zarar görmüş olan kısımdır, ısıtma odası 60 cm yüksekliğinde 2.40 m. uzunluğunda ve 2 m. genişliğinde iki dikdörtgen şeklinde merkezi sütunla kaplanmıştır. Kil bloklardan oluşturulmuş fırın A.I,1 ile A.I a.1 yapıları aynıdır ve aralarında fırınları kapatan kubbeyi inşa etmeye olanak veren otuzdan fazla tubuli bulunmaktadır (Resim12). Bu borulara destek olan uzun ve dar destekler keşfedilmiştir, ısıtma odasının zemin seviyesi diğer fırınlara göre daha düşüktür⁵⁸ (Resim 13).

Fırın A.I,1, C grubu üretimini gerçekleştirmiştir. Fırının üretimini yaptığı grup tipolojisi kırmızı hamur ve astar rengi ile karakterize olmuştur. Hamur rengi kırmızı - turuncu ağırlıklı olduğundan piroksen daha bol ve yüzey yumuşaktır⁵⁹. Üretim çeşitliliğine dayalı olarak tipolojik anlamdaki farklılıklara göre varyantlara ayrılmışlardır. Tipolojik oran farklılıklarına göre ayrıntıları ile ikinci bölümde anlatılacaktır.

Fırın A.I, 2; kısmen B çukuru üzerine inşa edilmiştir, iki odasının kuzey duvarı iyi durumda bulunmuş ısıtma odası 50 cm yüksekliğindedir, pişirme odası ortalama olarak 35 cm genişliğindedir (Resim 14-15). Fırın A.I,2'de yine C grubu amphora üretimi yapmıştır. Burada bulunan C Snp III-1a tipine ait amphora ve fırın ile masifin duvarlarında kiremitle karıştırılmış C Snp II ve III tipindeki kırmızı renkli kırıkların varlığı, bu fırının M.S 4. veya 5. yüzyılda yapıldığını doğrular niteliktedir⁶⁰ (Resim 16).

Fırın A.I,3; fırın A.I,2 kullanım dışıyken aynı yere yeni bir fırın yapılmıştır, kırmızı pişmiş toprak seramik parçaları ile kaplı fırın duvarının önceki fırına ve mevcut doğal zemine göre yüksekliği göz önüne alındığında, pişirme odasına ait olduğu sonucuna varılmıştır⁶¹ (Resim 17). Duvarın bu bölümü A çukuru ile aynı hizadadır, fakat A.I,2 fırını ile üst üste değildir. B çukuru fırının neredeyse kaybolmasına sebep olmuştur. Fırında D Snp grubuna ait amphora parçaları bulunmuştur. D grubu açık renk hamur rengi ile karakterizedir ve kil karışımı

⁵⁷ Kassab-Tezgör 2009: 43.

⁵⁸ Kassab-Tezgör 2010: 45-46.

⁵⁹ Piroksen; amphoraların kimyasal karakterizasyonu yapıldıktan sonra, hamur içeriğinde bulunduğu düşünülen mineraldir. Sinop amphoralarının bağlayıcı ana maddesidir.

⁶⁰ Kassab-Tezgör 2010: 49.

⁶¹ Kassab-Tezgör 2010: 49.

arasında değişen sarımsı beyaz, yeşilimsi ve koyu sarı renklerine sahiptir. Kulpların dokusu piroksen madde bakımından zengindir.

B çukuru tam dairesel değildir, duvarları eğiktir, çukur A ise malzemece fakir kil katmanları ile doludur (Res.8) (Resim18-19). Güneybatı duvarına bitişik olarak kabaca dairesel planlı olan bir platform ortaya çıkmıştır, platformun güneye kalan kısmı heyelan etkisiyle yok olmuştur ve taşların altında dört büyük pithos bulunmuştur⁶².

ALAN A.II / KARE U 21 – V 20 –V 22 ile W 20-W 21 (M.S. 4./5 yüzyıl)

Fırın A.II, 1; A Bölgesinin en kuzeydeki anomalisidir (Resim 20). Fırın aşırı pişme nedeniyle beyazımsı bir ton almış pişmiş kil tabakasından oluşan toprağın çok küçük bir kısmı korunmuştur⁶³. Fırın, C grubu amphora üretimi gerçekleştirmiştir.

Fırın A.II, 2; Önceki fırının yönü farklı olduğu için bu iki fırın tam olarak üst üste değildir ve duvarlar beyaz bir kil tabakası ile kaplıdır. Fırını ve etrafını saran kısmı tahrip etmemek için merkez kısmına dokunulmamıştır ve yapıların ardışıklığı bu şekilde korunmuştur⁶⁴ (Resim 21). Fırında tubuli varlığına rastlanmaması bir sonraki fırın yapımı için tamamen parçalanması ile açıklanabilir. Fırın kırmızı hamur rengine sahip C grubu amphora üretimi yapmıştır.

Fırın A.II, 3; Zemini büyük ölçüde korunmuş olan fırın, A.II, 2 fırını ile üst üste getirilen başka bir fırın yapısıdır. Fırın A.II,2 ile yönü aynıdır. Fırın A.II.1 ile fırın A.II,2 bu fırının yapımı için tahrip edilmiştir. Yine diğer fırınların ardışığı niteliğinde sayılan fırında, C grubuna ait amphora üretimi yapılmıştır.

Alan A. III / KARE S 22- S 23 R 23-T 23 (M.S. 5. yüzyıl)

Fırın A.III,1; buradaki bulgular 1996 ve 1997 yıllarında araştırılmıştır. Toprak çok sert kilden iç bükey ve aşırı pişmiştir. Merkezinde kiremit parçaları ve kil bloklardan oluşan yuvarlak tek bir sütun bulunur. Ocak kısmı tamamen ortadan kaybolmuş, duvarı Fırın A.III, 2 ye kesişme noktasında bitişiktir⁶⁵ (Resim 22). Fırın C grubu kırmızı hamur amphora üretimi yapmıştır.

Fırın A.III,2; Fırın A.III, 1'in ardışığı olan fırının ısıtma ve pişirme odası korunmuş durumda ele geçmiştir. Girişi batıya bakacak şekilde armut biçiminde, ısıtma odasının duvarları

⁶² Kassab-Tezgör 2010: 52-54.

⁶³ Kassab-Tezgör 2010: 56.

⁶⁴ Kassab-Tezgör 2010: 56-58.

⁶⁵ Kassab-Tezgör 2010: 61.

pişirme odası ile bağlantının düzgün bir şekilde sağlanabilmesi için aralara kiremit döşenmiş bloklardan oluşur (Resim 23). Girişteki volkanik bir taş ile zeminden yükseltilmiş, bu taşlar sıcaklığı kontrol etmek amaçlı yapılmışlardır (Resim 24-25). Kubbede kullanılan çok sayıda tubuli bulunmaktadır⁶⁶ (Resim 26). Fırında D grubuna ait M.S.6. yüzyıl'a tarihlenen, açık renk hamur kullanılarak amphora üretimi yapılmıştır.

Alan A. IV / KARE P 26-R26 (M.S.4.-5.yüzyıl)

Fırın A.IV; Fırın armut biçimlidir, ısıtma odasının zemini çok net bir şekilde görünürken pişirme odasının kabarık duvarları yuvarlak bir şekilde inşa edilmiştir (Resim27-28). Pişirme odası tamamen korunmuştur duvarları diğer fırınlarınkine göre daha geniştir ve her iki odada kırık kiremit blokları istiflenerek yapılmıştır (Resim 29). Ocak bir bütün olarak korunmuştur ve koridoru hala birkaç yerden görülebilen kuru nehir taşlarından yapılmış olup onları ısıdan izole etmek için pişmiş topraktan bir kaplama ile kaplanmıştır (Resim 30-31). Büyük boyutlarda olan fırın zengin malzeme içermektedir ve D grubu amphora üretimi yapmıştır. Bölgede ele geçen presler (ağırlıklar) buranın yeniden dönüştürülerek zeytincilik ya da bağcılık için bir işlik alanı olarak kullanılmış olabileceğine işaret etmektedir (Resim 32). Fırının dolgusunu oluşturan malzemenin yanısıra ele geçen II. Justin sikkeleri göz önüne alındığında, preslerin M.S. 5. yüzyıl sonu veya M.S. 6. yüzyıl başında kurulmuş olabileceği düşünülmüştür⁶⁷.

ALAN B. I / KARE J 11- 13, K 11-13, L 12 (M.S.5.yüzyıl- M.S.6.yüzyıl)

B bölgesindeki çalışmalar manyetik araştırmaların yapıldığı alanın batısına doğru alandaki yapıları tanımlamak amacıyla 1995 – 2000 yılları arasında yapılmıştır (Res.3) (Resim 33-34). Tabanı döşeme taşı ile kaplı olan yapı; B bölgesinin doğusundaki yapı muhtemelen heyalan ya da toprak kayması gibi bir kara hareketi sonucu güneybatıdan kuzeydoğuya doğru kaymıştır⁶⁸ (Resim 35-36-37). Binanın taş zemini neredeyse tamamen korunmuştur.

Alan B.II / KARE M 7- M 8, N 7- N 8, O 7- O 8 (M.S.5.-6 yüzyıl)

Binaya yaklaşık olarak 20 m. mesafede bulunan iki fırın yapısı açığa çıkarılmıştır. Fırın B.II,1; küçük ve armut biçiminde kısmen üst üstedir, ısıtma odası korunmuş durumdadır ve fırın A.III,1 ile benzerlik gösterir, tabanı hafif iç bükeydir (Resim 38-39). Fırında C grubuna ait kırmızı hamur amphora üretimi yapılmıştır. Fırının güneyinde C Snp III tipine ait iç içe geçmiş

⁶⁶ Kassab-Tezgör 2010: 64-67.

⁶⁷ Kassab-Tezgör 2010: 67-75.

⁶⁸ Kassab-Tezgör 2010: 77.

amphora parçaları ilginç bir hizalanma şeklinde bulunmuştur⁶⁹. Amphoraların bu ilginç hizalanma şekli ile arazinin eğimini düzeltmek amaçlanmış olabilir.

Fırın B.II,2; Bir önceki fırına göre daha büyüktür, girişteki volkanik taş muhtemelen yine ısıyı kontrol amaçlı kullanılıyordu. Fırın B.II,2 ortaya çıkarıldığında ısıtma odası kiremitler, seramik parçaları ve uzun boru şeklinde amphora dipleri içermekteydi (Resim 40). D Snp I ve D Snp II tipinde amphora dibi bulunamamıştır, bu da bize fırının D Snp III tipi amphoralarının pişirilmesinde uzmanlaşmış olduğunu gösteriyor⁷⁰. D grubuna ait açık renk hamur tekniği kullanılarak amphora üretimi yapılmıştır. Kulp dokusu yine piroksen bakımından zengindir, boyun ve gövde hamuru az miktarda inklüzyon içerir.

Alan B. III / KARE N-6, N-8, M-6,-M-8, L-8 (M.S. 6. yüzyıl)

Fırın B.III; Fırın B.I ve B.II' nin güneyinde bulunan başka bir anomali olan fırın B.III yine armudi şekildedir⁷¹ (Resim 41-42-43-44). Isıtma odası korunmuş olup merkezi sütunlar dikdörtgen şeklindedir. Fırının pişirme odası nispeten iyi korunmuş, her iki taraftan yan yana dikey olarak yerleştirilmiş kavisli bir lento ve üst üste yerleştirilmiş iki tutma kemeri ile sınırlandırılmıştır (Resim 45). Fırında D Snp I-II ve III tiplerinin çok sayıda fragmanları ile karşılaşmıştır. Bu nedenle bir önceki fırının aksine D grubuna ait tek bir tip amphora üretimi yapmamıştır. Alandaki fırınların batısında bulunan üç taraflı duvarlar yer hareketlerinden dolayı derine gömülmüşlerdir ve bu duvarlar aynı bağlamlarda inşa edildikleri için tabanı taş döşeli yapı ile çağdaştır. Fırın B.III'ün güneyinde bulunan iki pithosun hangi alanın kullanım seviyesine yakın olduğu açıklanamamıştır. Fırın B. III' ün pişirme odasının kısmen tahribi ile bu alan apsisli binanın inşası için doldurulmuş alanı etkileyen toprak hareketi sonucu dik bir eğim oluşmuştur⁷².

Fırınları ortaya çıkaran kazılar sonrasında alandaki dağılımları ve kronolojileri hakkında birçok gözlem yapılmıştır. Çömlekçiler üst üste inşa edilen fırın yapılarını tercih etmişlerdir; biri terk edildiğinde ardına diğeri inşa edilmiş buradaki amaç ise altta yatan fırınların pişmiş toprak duvarlarının sağladığı yalıtım kalitesi ve kırıklarla karıştırılmış kil dolguları sayesinde daha iyi bir ısı koruması sağlamaktır. Bölge A'ya bakıldığında fırınların konumu ile ilgili birkaç gözlem yapılmıştır. Dairesel bir yay şeklinde düzenlenmişlerdir fakat birinden diğere doğru yön farklılığı mevcuttur. Fırın A.I,1/A.I,2 güneye bakarken A.III,2-3 batıya doğru

⁶⁹ Kassab-Tezgör 2010: 83.

⁷⁰ Kassab-Tezgör 2010: 86-87.

⁷¹ Kassab-Tezgör-Dereli 2001-2002: 182.

⁷² Kassab-Tezgör 2010: 89-94.

yönlendirilmiştir. Aynı değişiklik B.II,1 ve B.II,2 fırınlarının kuzeye, B.III fırınlarının da güney yönüne doğru ters yönde döndüğü B bölgesinde de mevcuttur.

Her fırında bulunan malzeme homojendir. Temel yapıdan beri yeni fırınların inşası da yine ısıtma odası, pişirme odası ve ocaktan oluşmuş ancak üretilen amphora grupları bir diğer fırından bağımsız olarak ilerlemiştir. Isıtma ve pişirme odalarının doldurulması ise bizleri fırınların terk edilmesi hakkında bilgilendirmiştir. Kubbeyi oluşturan kiremitler ya kendiliğinden çökme ile ya da kasten fırın içerisine atılmıştır. Fırın kullanım faaliyeti durdurulduktan sonra hemen başka bir yapı ile kaplanmamışsa eğer zaman içerisinde kademeli olarak birikmelerde oluşmuş olabilir. Tüm yapılar inşa edilirken taşlar arasındaki boşluklar genellikle amphora parçaları ile doldurulmuş ve bunlar yapıların tarihlenmesine yardımcı olmuştur. Açık tubuliler, yüksek destekler, kapalı tubuliler, B.III fırınından tubuliler, kapalı bir tubuli ve alt destek⁷³ (Resim 46-47-48-49-50).

A Bölgesi fırınlarının bağlı kronolojisinin belirlenmesi oldukça zor olmuştur, yapılan araştırmalar sonucunda fırınlar M.S. 4 yüzyıl başlangıcından M.S. 6. yüzyıl sonlarına kadar faaliyet göstermiş ve M.S.7. yüzyıl'da tüm faaliyetlerini bırakmışlardır (Tablo 1).

B Bölgesi fırınlarına bakılacak olursa eğer fırın B.II, 2 ve fırın B.III M.S. 6. yüzyıl'da aktifleşerek C ve yoğun olarak D grubu amphora üretimi yapmışlardır⁷⁴. M.S. 6. yüzyıl sonlarında bölgenin seramik üretim faaliyeti durmuştur (Tablo 2). Her iki bölgenin de kronoloji karşılaştırılması yapılmıştır. Alan A III ve Alan B II' de benzer durumlar ile karşılaşılmış, her iki bölgede heyelandan etkilenmiş, fakat en çok etkilenen B bölgesi olmuştur⁷⁵.

A ve B bölgelerinde sadece kırmızı hamur amphora üretimi ile ilgili olan dönem, benzer bir evrime sahiptir sonrasında iki bölge içinde farklılıklar mevcuttur. A bölgesinde M.S. 5. yüzyıl'ın sonundan itibaren atölye çalışmasının bir kısmı, B bölgesinde hiçbir izine rastlanılmayan şarap üretimi ve zeytin yetiştiriciliği faaliyetleri ile devam etmiştir. M.S. 6. yüzyıl başı veya sonunda seramik faaliyeti tamamen durduğunda B alanında inşaat faaliyeti başlamıştır apsis ile biten yapı ve çökmüş çatı kalıntıları varlığı buna kanıt olmuştur. Özetle; seramik üretim faaliyetlerinin M.S. 6 yüzyıl'ın sonlarından önce durmadığı açıktır, aynı zamanda bu tarihi izleyen yüzyıllarda alanların tamamen terk edilmediğine dair ipuçları vardır. Bunlar; A bölgesinde Bizans İmparatorları olan, I. John (969- 976) ve IV. Michel'e (1034-

⁷³ Kassab-Tezgör 2010: 95-112.

⁷⁴ Kassab-Tezgör 2010: 103.

⁷⁵ Hill 1998: 297. - Hill 2000: 4.

1041) ait sikke bulguları ile B bölgesinde II. Basileios (976-1025) ve III. Romanos'a (1028-1034), ait sikkelerdir⁷⁶.

1. 2. Zeytinlik Atölyesi

Zeytinlik'te 1994 yılında burnun batı yamacı üzerindeki alanda yapılan çalışmalar sonucunda ilk olarak kalıntılar tanımlanmış ve daha sonra keramik çöplüğünden ele geçen malzemeler incelenmiştir. Buluntular kısmen oyulmuş bir kayalık üzerinde veya ince bir toprak tabakası üzerinde korunarak günümüze gelmiş, bu buluntular arasında keramik parçaları ve damgalar vardır⁷⁷. Tuğcu ve Birincioğlu gibi özel mülk arazilerinde yapılan kazı çalışmaları doğrultusunda yerleşmenin tarihlendirilmesi yapılmıştır; ilk fırın açılan yedi sondajdan biri olan G sondajındadır⁷⁸.

İ.Ö. 300 yıllarında taş ocağı olarak kullanılan volkanik kayalık üzerinde bulunmaktadır. Üretim yapan fırın buldozer tarafından tahrip edilmiş fırının yapısına dair yapılan açıklamalar şu yöndedir; ısıtma odası armudi şekilde ve duvarları sırlı orta sütun ile desteklenerek taban iç kısmı kırık kiremit parçaları ile doldurularak yapılmış, dış duvarı kırık kiremit parçalarının doldurulması ve sarı bir kil ile birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Fırının arkasındaki kayalık oyularak duvar buraya oturtulmuştur (Resim 51-52-53-54). Zeytinlik atölyesi kazı çalışmaları sırasında ele geçen keramik malzemenin incelenmesi sırasında malzemenin yerel imalat olduğu düşünülmüş ve fazla pişmiş parçaların varlığında bunu kanıtlamıştır⁷⁹.

Araştırmalar N. F. Fedoseev ve N. Conovici tarafından sunulan öneriler ışığında farklı damgaların kronolojisini doğrulamakta fakat kronoloji tam olarak aydınlatılamamıştır⁸⁰. 160 yıl kadar süren Sinope damgalarının başlangıç ve bitiş tarihlerini belirlemede güçlük yaşanmıştır⁸¹. Yaklaşık kırk yıl boyunca atıklar D-H sondajlarına dökülmüştür⁸². İ.Ö. 3. yüzyılın ikinci çeyreğinde batı yamacın ortalarına bir başka fırın yapılmış ve bu fırın bir sonraki yüzyıl başına kadar kullanılmış, buradaki keramik üretimi damgalamanın sona ermesine dek kentten Pharnakes I tarafından alınmasına kadar devam etmiştir⁸³. M.Ö. 3. yüzyıl'a ait damgalı amphora üreten atölyelerin varlığı ve sayısı 78'i bulan amphora mühürü, fırının M.Ö. 3.yüzyıl süresince aktif olduğunu göstermektedir⁸⁴.

⁷⁶ Kassab-Tezgör 2010: 104.

⁷⁷ Garlan-Tatlıcan 1996: 338.

⁷⁸ Garlan-Tatlıcan 1997: 316.

⁷⁹ Garlan-Tatlıcan 1996: 339.

⁸⁰ Empereur-Garlan 1992: 176.

⁸¹ Empereur- Garlan 1986: 337.

⁸² Garlan-Tatlıcan 1997: 316.

⁸³ Garlan-Tatlıcan 1996: 343.

⁸⁴ Tatlıcan-Garlan 1997: 337.

Çeşitli günlük kullanım kapları, havanlar, siyah firnisli kantharoslar ele geçen diğer buluntular olarak rapor edilmişlerdir. Sit alanı düzenli bir yerleşmeye sahip olmamış ve Boztepe'den gelen alüvyonlar ile örtülmüştür⁸⁵.

1.3.Nisiköy Atölyesi

1993 yılında Sinope Amphora Atölyeleri çalışmalarının bir devamı olarak 1994 ve 1995 yıllarında yapılan kazılara devam edilmiş ve Zeytinlik ile birlikte 1996'da Nisiköy alanına odaklanılmıştır. Denizden yaklaşık 20 metre yüksekliğe sahip bir burun üzerinde denize dönük olan kısımda kiremit parçaları görülmüş ve yine buradaki fırın bulgusu da tabanı kil ile kaplı bir ısıtma odası ile desteklenerek yapılmıştır (Resim 55). Pişirme odası duvarının bir kısmı korunmuş, yine tabanı kil ile kaplıdır⁸⁶.

Isıtma odasında ele geçen mühür ve iki damgalı kiremit parçası ışığında atölye M.Ö.3. yüzyıl sonu ile M.Ö.2. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir⁸⁷.

1.4. Diğer Atölyeler

Yalı Plajı Atölyesi alanında derenin her iki yanında çok sayıda kiremit, seramik, amphora ve pithos parçaları bulunmuştur. Derenin kuzeyindeki yar üzerinde 10 ile 15 cm kalınlığında seramik parçası tabakaları gözlemlenmiş, esas olarak kiremit ve günlük seramik parçaları, siyah ve kırmızı firnisli ince seramik parçaları ile derenin kenarında önemli yapı kalıntıları varlığına rastlanmıştır. Bu durumda da buraya Klasik Dönem sonunda yerleşildiği ve daha sonra da kiremit ve seramik atölyelerinin yapıldığı sonucuna varılmış ve yanındaki yapılarla aynı zamana tarihlenmiştir (Resim 56). Şerif Ağa Çeşmesi Atölyesi'nde falez eteğinde güneyde çok sayıda kiremit parçalarına, birkaç ince seramik cürufu ve bir fırın parçası ile birlikte kiremitlerle kaplı geniş bir alana ulaşılmıştır. Çiftlikköy Atölyesi; Çiftlikköy plajında bulunan falezin içinde kiremit bakımından zengin birçok tabakaya rastlanmış, altında ise amphora parçaları ile dolu bir kesit burada eski bir amphora atölyesi ile bir tuğla fırını bulgusu olduğuna işaret etmiştir⁸⁸ (Resim 57-58).

⁸⁵ Garlan-Tatlıcan 1996: 344.

⁸⁶ Garlan-Tatlıcan 1998: 407.

⁸⁷ Empereur-Garlan 1997: 176.

⁸⁸ Kassab-Tezgör 1995: 177-178.

İKİNCİ BÖLÜM

2. DEMİRCİ ATÖLYESİ ÜRETİMİ AMPHORALARIN TİPOLOJİSİ

Sinope Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde Karadeniz Bölgesi'nde başlıca şarap ve zeytinyağı ihracatı yapan amphora üretim merkezlerinden biriydi ve bu amphoralar Karadeniz genelinde yaygındı. Zeytinyağı üretiminin yapılmış olabileceğine dair bulgular; A bölgesinde bulunan presler (ağırlıklar) olarak gösterilebilir. Roma Dönemi Sinope Amphoraları için iki üretim geleneği tespit edilmiştir⁸⁹.

Bunlardan ilki yerel hellenistik amphora şeklinin sürdürmesi ve bu tiplerin M.S. 2. ve 3. yüzyıllardaki birkaç Sinope amphora çeşidinin öncülleri olmasıdır⁹⁰. Bir diğeri ise Sinope için yeni ve Pan-Roman sınıfına ait, üretimleri muhtemelen Sinope'deki Julia Felix'in Roma kolonisinde yapılan amphoralardır. Bu amphoralar M.Ö. 1. yüzyıl ortası ve M.S. 1. yüzyıl ortasına tarihlendirilen nadir Pseudo-Rhodos ve M.Ö. 1 yüzyıl/M.S. 2. yüzyıl başına ait Pseudo-Kos amphorası üretimleridir. Pseudo-Kos amphoralarının üretimi iyi bilinmektedir fakat Pseudo-Rhodos üretimleri için soru işaretleri söz konusudur. Ancak yuvarlak kulpları amphoranın formu için fikir verebilmektedir. Bu formlar Sinope'nin en eski amphora üretim formları arasındadırlar.

M.Ö. 1. yüzyıl ve M.S. 2. yüzyıl arasında üretim yapan Kos amphoralarının kopyalarını üreten bir amphora üretimi başlamıştır. Sinope üretiminin Pseudo-Kos⁹¹ amphorası, birbirine neredeyse eş tipik kulplar, silindirik boyun, yuvarlak omuzlar ve silindirik dip ile ayırt edilir⁹². Bu üretim yerel ticaret talebini karşılamak amacıyla M.S. 2. yüzyıl'da başlayıp M.S 6. yüzyıl'a kadar atölyenin faaliyeti ile sürmüştür. Hellenistik Dönem'in sonuna doğru M.S. 1. yüzyıl'da aslen Sinopeli üreticiler tarafından yaratılan bu form bazı Herakleia ve Khersonesos atölyeleri tarafında hızla benimsenmiştir. Bu taklit üretimlerin üretim kalitesi, yakından incelendiği durumlarda bile farklı atölye üretimi olduğunu anlamamıza yardımcı olmuştur (Çizim 2).

Demirci bölgesinde bulunan amphora tipleri dört gruba ayrılmıştır⁹³. Gruplar A- B-C-D adı altında belirtilmiştir. C ve D grubunun Demirci üretimi olduğu kesindir. Gruplar içerisinde

⁸⁹ Vnukov 2010: 311.

⁹⁰ Vnukov 2003: 200.

⁹¹ Bu tür Doğu üretiminin Dressel 2-4'ü olarak bilinir.

⁹² Dobrev 2017: 318.

⁹³ Kassab-Tezgör 2002: 200-204.

C grubu / C Snp III tipi olanlar en iyi temsil eden gruptur, D grubu az miktarda korunmuş, A grubunun hiçbir kopyası yoktur. Kazılar sırasında tam bir profil sunan amphoralar oldukça nadirdir. Bu durum tipoloji oluşturmayı engellemiştir bu yüzden sadece Sinop Müzesi'nin deposunda korunan amphoralara değil, Amasra, Ordu, Giresun ve Trabzon'dan sonra ikinci koleksiyona sahip olan Samsun'a başvurulmuştur⁹⁴.

Amphoraların tipoloji çalışması yapılırken; sınıflandırma şu şekilde yapılmıştır; tanımlanan dört grup iyi ayırt edilmiş formların her birini karakteristik bir kil hamuru rengi birleştirmiş dokusu aynı kalmıştır. Her grup kendi içinde amphoraların tipolojisine ve belirli tiplerde ayırt edici özelliklere sahip varyantlara göre türlere ayrılmıştır. Gruplar bir harfle ve Roma rakamı ile belirlenmiştir; örneğin C Snp I' de / C grup, Tip I değişken anlamına gelmektedir. Dudak şekli ya da kullanılan hamur rengi bir türün içerisindeki varyant olarak değerlendirilmiştir. Her gruptaki tipin varyantını belirlemek için seçilen kriter aynı değildir, çünkü önemli olan tipolojik unsurlar, ambalajın genel şekline taşınan ürün ile belki de kullanımına bağlı olarak farklılık göstermiştir. Farklı boyuta göre ayırt edildiğinde ise L(arge), M(edium), S(mall) harfleri ile gösterilen modüller olarak sınıflandırılmıştır. Sinope Roma amphorasını anlatan yayınlarda türler Sin I, II olarak da gösterilmiştir, karışıklık olmaması için çalışmada üzerinde çalışılan tipler için kullanılan "Snp" kısaltması kullanılmıştır⁹⁵.

Demirci'de ortaya çıkan malzemelerin kil hamurunun rengindeki farklılıklar birbirini izleyen amphora tiplerine tekabül etmektedir ve renk değişimlerine rağmen kullanılan hamurun aynı olduğu çıplak gözle doku incelemesinden sonra ortaya çıkmıştır⁹⁶. Bu farklılıkları açıklayan iki pişirme yöntemi vardır; renkli hamur için oksitleme ve açık renkli hamur için sıcaklığın azaltılmasıdır⁹⁷. Her zaman kontrol edilemeyen pişirme sıcaklığı bazen sınıflandırılan belirli sayıda amphora aynı derecede renklidirler ve bunun kasıtlı olarak elde edilen bir fark olması mümkündür⁹⁸.

İyi pişirilmiş net bir amphora hamuru iki bölge arasındaki üretim farkını ortaya koymaktadır; örneğin, Herakleia Pontika ve Sinope'deki açık renk hamurun görünümü aradaki büyük zaman farkını açıklamaktadır⁹⁹.

⁹⁴ Kassab-Tezgör 2010: 122.

⁹⁵ Kassab-Tezgör 2010: 122.

⁹⁶ Erten 2004: 103.- Munsell, 2013. (Çalışma sırasında her bir parça için hamur rengi sınıflandırılmasında Munsell renk kataloğundan faydalanılmıştır.) Amphoraların hamur rengi sınıflandırması için bkz. (Tablo 14)

⁹⁷ Picon 2002: 139.

⁹⁸ Sazanov 1989: 41-43.- Tezgör 2003: 178.

⁹⁹ Shelov 1986: 395-396.- Vnukov 2004: 414.

2.1. M.S. 2.-3. YÜZYIL

2.1.1. B Grubu Amphoraları

Karadeniz'deki müzelerde ve diğer bölgelerde bulunan B grubuna dahil edilen yeterli sayıda tam kopyalar veya parçalar bilinmektedir¹⁰⁰. Üretimlerinin atölye kaynaklı olduğu kesin değildir çünkü fırınlarda az sayıda parça tespit edilmişti. Fakat bunlar arasında Demirci fırın A.II 1 üretimi olanlar vardır. Hamur rengi açık turuncudan sarıya dönük bir renk ile açık pembe, bazen iç kısımlarda mordur¹⁰¹ (7.5YR 7/6) (Resim 59- 60).

Seramik hamuru içeriğinde az ya da bol miktarda boyun kulp ve gövde kısımlarında eşit dağılmış piroksen içerir. B grubunu belirleyen karakteristik tipoloji özellikleri; dudak belirgin bir dışbükey kordon oluşturur, gövde yüksek ve geniştir dip kısım sona doğru geniş ve sivri, kulplar dudak altına yerleştirilmiş hafif ovaldir¹⁰².

B Snp I tipi boyun silindirik yüksek ve geniştir, omuzlar dışa açık neredeyse köşelidir (Resim 61). B Snp II tipi boyun silindirik gövde kısmı yüksek ve geniş omuzlar belirgin değildir (Resim 62). B Snp III tipi boyun konik uzun ve geniş omuzlar amphoranın gövdenin orta kısmında genişlediği görülür (Kat No:3) (Resim 63). B Snp I ve B Snp III açıkça ayırt edilebilir; fakat B Snp II tipi, B Snp I tipine benzer bir ara form gibi görünmektedir ve bu üç tipten daha farklı başka bir modül bilinmemektedir¹⁰³.

Bu grubun amphoraları iyi tarihlendirildikleri birden fazla yerde, M.S 2. yüzyıl ve M.S. 3 yüzyıl'ın ilk yarısında Gorgippia'da bulunmuşlardır¹⁰⁴. Pityus'da M.S. 3 yüzyıl'ın ilk yarısına, Tanais'de M.S. 3 yüzyıl'a tarihlenir¹⁰⁵. Bulunan paralelliklerin çoğunun Tip I'e nadiren Tip II'ye bir kısmında Tip III'e ait olduğu tespit edilmiştir¹⁰⁶. Dudak kenarı belirginliği ve masif kulplar B grubuna ait tipolojik özelliklere sahip B Snp I - II tipleri M.Ö. 2. yüzyıl' a ait olan amphoraların boyunları ile benzerdir. B Snp I tipinin belirgin omuzlu amphoraları bazı Hellenistik dönem amphoralarını anımsatır¹⁰⁷. Bu grup Hellenistik dönem ile paylaştığı ortak unsurlar nedeniyle de uzun bir gelişimin sonunu işaret etmiştir¹⁰⁸. Bu

¹⁰⁰ Kassab-Tezgör 2010: 125. Amasra Müzesi Env.No.673-621 (B Snp I)-(B Snp III), Sinop Müzesi Env.No.3.5.90 (B Snp II), Samsun Müzesi Env. No. 9.2.00 (B Snp III).

¹⁰¹ Kassab-Tezgör 2010: 125.

¹⁰² Opait 2004: 31.

¹⁰³ Kassab-Tezgör 2010: 126.

¹⁰⁴ Alexeeva 1997: Lev.91,9, 11, Lev. 93, 10,12, Lev. 162, Lev. 222,6 Lev.222 Lev.225, 9.

¹⁰⁵ Arseneva-Naumenko: 1992, 115.- Arseneva-Naumenko 1994: 83.- Apakidze 1975: 264.

¹⁰⁶ Alexeeva 1997: Lev.118.- Hayes 1983: 152, fig.24-26.

¹⁰⁷ Vnukov 2003: 130. fig.51. -Vnukov 2006: 70.

¹⁰⁸ Kassab-Tezgör 2010: 126.

amphoraların taşıdıkları ürün içeriği hakkında pek bir bilgi yoktur fakat şarap taşımış olabileceği düşünülmüştür¹⁰⁹.

2.2. M.S. 4.-6. YÜZYIL

2.2.1. A Grubu Amphoraları

Demirci’de izole edilmiş bir buluntu grubunu oluşturur, fırın A.1,1 ve A. III,2’de bulunan parçalar amphoranın restore edilmesine izin vermiştir¹¹⁰ (Çizim 3). Bu tür Kırım’daki kharaks askeri kampındaki cenaze amphoralarından bilinmektedir¹¹¹. Scorpan’a göre Kuzey Karadeniz’in nadir görülen formları arasında sınıflandırılır¹¹². Kharaks amphorasından yola çıkılarak bu tipin M.S. 4 yüzyıla ait olduğu düşünülmüştür¹¹³ (Kat No:1-2).

Numuneler Demirci’de ortaya çıkmıştır fakat bunların atölye üretimi olduğu şüphelidir. Bununla birlikte hamurları çok farklı olan dokuların haricinde hamurları çok yakın olan dokuların ikisi Sinope üretimidir ve Pontic kökenli olduğundan şüphe yoktur. Kil hamuru; iyi pişmiş genellikle turuncu veya açık turuncu bir renk içeriğine sahiptir. Orta veya bol miktarda piroksen içerir. **A Snp I** tipinin tipolojik unsurları şişkin bir boyun yapısı, dudak profili oval bir şekilde dışa doğru açılır, kulplar dudak altından başlar ve uzun gövde dibe doğru gelerek sonlandırılmıştır¹¹⁴.

2.2.2. C Grubu Amphoraları

Demirci’de bulunan C grubuna ait amphora bulgularının çokluğu buradaki atölyede üretimin yapıldığına tartışmasız en önemli işarettir (A.I,1, A.II, 2 ve 3, A.III, 1, A.IV, B.II,1). Alandaki bulgularında gösterdiği gibi bu grup diğer amphoralardan daha fazla üretilmiştir ve bugüne kadar Karadeniz’deki türk müzelerinin koleksiyonlarında en iyi temsil edilen gruptur. Tipolojisi en karmaşık olan gruptur, tip ve boyutları sabit bir standarta göre tasarlanmamıştır¹¹⁵.

Hamur rengi; rouge-orangé vif (parlak turuncu-kırmızı) (5YR 6/8-7/8) ile rouge clair (açık kırmızı) (5YR 7/4-7/6) arasında değişen renge sahiptir¹¹⁶. Katkı maddesi olan piroksen kulplar ve boyunda bol miktardayken, omuz ve gövdede nadiren görülür. Buradaki doku farkı göze çarpmaktadır. Hamur rengi turuncu-kırmızı iken piroksen daha bol ve aynı düzeydedir hamur yüzeyi yumuşaktır. Hamur rengi daha pembe ise piroksen orta derecede aynı şekilde dağılmamış ve yüzey serttir (Resim 64-65). Bu grubun çeşitli tiplerdeki amphoraları için

¹⁰⁹ Opait 2004b: 31.

¹¹⁰ Kassab-Tezgör 2010: 124.

¹¹¹ Blavatsky 1951: 273.-Zeest 1960: 121.

¹¹² Scorpan 1977: 284.

¹¹³ Apakizde 1975:276. fig.65 Lev. 61,4.

¹¹⁴ Kassab-Tezgör 2010: 124-125.

¹¹⁵ Kassab-Tezgör 2010: 127.

¹¹⁶ Vnukov 2003: 130.- Vnukov 2006: 70.

boyunun boyuna ve genişliğine, kulpların omuz üzerindeki yüksekliğine göre sınıflandırma yapılmıştır, farklı parçaların boyutlarının birbiriyle orantılı olarak değiştiği gözlemlenmiştir¹¹⁷. Bu teknikler ve kronolojik gerekçeler olmadan, sadece dudak şekli ile başka bir tipolojik unsur arasındaki ilişkiyi anlamak zor olacaktır¹¹⁸. Bu nedenle aynı temel tipolojik özellikler bir araya getirilerek nesnel geniş bir kategoriye ayrılmıştır¹¹⁹.

C Snp 1 TİPİ Zeest kronolojisinde Tip 100 olarak vurgulanmıştır¹²⁰. Delekau Amphoraları adının sık sık geçmesi de Moldova Delekau'da ele geçen amphoralardır¹²¹. Bu bazen C grubu amphoralarına genişletilmiştir¹²².

Bu tipin karakteristik özellikleri; boyun konik bir şekilde, trapez biçimli bir ağız kenarı ve bunu üçgen bir dip takip etmiştir. Kulpların üst bağlantısı dudağa yakın, boyundan omuza ve konik gövdeye geçiş keskin açılar olmadan belirlenmiştir. Varyant C Snp I-1, Modül L'nin tipolojisini diğerlerinden ayırt edici kriterler; dudak üstte içbükeydir, dip kısım sona gelmeden önce oyuk bir şekilde yuvarlatılmış ve üçgen şekilde bir dip yapılmıştır (Çizim 4) (Resim 66) (Kat No:4-5-6-7-8). Varyant C Snp I-1 Modül M'nin tipolojisini ayırt edici kriterler; sivri dip dışbükeydir ve dudaktaki çift kat az çok net görünmektedir (Çizim 5) (Resim 67). Varyant C Snp I-1 Modül S'nin tipolojisi M modülü ile aynıdır fakat biraz daha küçük boyuttadır. Amphora hacmi azaldıkça daralır ve üçgen şeklinde genel bir şekle dönüşür ve dip kısmı iç bükey duruşunu kaybetmiştir (Resim 68). Varyant C Snp I-2 tipinde dudakta çift kat göze çarpmakta ve dibe doğru üçgen şekline yaklaşmaktadır¹²³ (Çizim 6) (Resim 69) (Kat No 9-10-11).

Varyant C Snp I-2 Modül S (C Snp 1-2 S) tipolojisi önceki tip ile aynıdır ancak daha küçüktür, C Snp I-1 M modülü ile eş değerde boyutlara sahiptir, bununla birlikte gövde şeklinde farklılık tek bir üçgen şeklindeki dip ile devam etmektedir¹²⁴ (Çizim 7) (Resim 70)(Kat No:12).

C Snp II TİPİ'nin karakteristik unsurları boyun yüksek ve silindirik, kulplar omuz üzerinden boyuna doğru uzanır. Varyant C Snp II-1, boyun silindirik ve geniştir kulplar buna dik olarak tutturulmuştur ve dudak çift kat oluşturur (Çizim 8) (Resim 71) (Kat No:13-14-15). Varyant C Snp II-2 boyun daha geniştir, kulplar yine boyna dik olarak tutturulmuştur, dudak

¹¹⁷ Opait 2004b: 29-31 .-Sazanov 1997: 90. - Sharov 2007: 120.

¹¹⁸ Sharov 2007: 118. fig.49, 139, fig.58,177, fig.70.

¹¹⁹ Kassab-Tezgör 2010: 128.

¹²⁰ Zeest 1960: 120,175. Lev.39.

¹²¹ Rickman 1967: 193. fig.18.- Rickman 1972: 88. fig. 1.

¹²² Sazanov 1995: 185.

¹²³ Kassab-Tezgör 2010: 128-129.

¹²⁴ Sharov 2007: 116. fig. 48,2-1.

çift kat oluşturur (Çizim 9) (Resim 72). Varyant C Snp II-3a ve b; boyun silindirik yüksek ve dar kulplar yüksek bir geçiş olmadan omuza monte edilmiştir (Çizim 10) (Resim 73) (Kat No:16). C Snp II-1 ve II-2 varyantı belirlenmiştir, çünkü toplam yükseklik omuzların çapı, boynun omuz üstündeki yüksekliği, dudakların çapı gibi boyutlar orantılı olarak artmıştır. Sonuçta amphora kategorileri ile sonuçlanmıştır ve bunlar ölçü almadan bile kolayca ayırt edilebilmiştir. Aynı özellikler C Snp III tipinde de görülmüştür¹²⁵.

C Snp III TİPİ; gövde üçgen bir şekle sahip küçük boyutlu uzun ve dardır, amphora yüksekliği 67-80 cm arasındayken omuzların çapı 25 cm geçmez, kulplar bazen nervür içerir, boyun silindirik ağız dardır. C Snp III-1a ve b; bu tip D. Kassab-Tezgör tarafından ara tip olarak adlandırılmış, göbeğin genişliği 67 ile 74-75 cm arasında değişir, boynun yüksekliği 8-10,5 cm arasında, omuz çapı ise 22- 25 cm arasında değişmektedir (Çizim 11) (Resim 74). Varyant a'da ayırıcı unsur dudakta ovallik, varyant b'de ise dudakta çift kattır¹²⁶.

Üretimine M.S. 4 yüzyıl'ın ilk yıllarında başlanmış ve M.S. 5 yüzyıl ilk yarısında devam etmiştir¹²⁷ (Kat No:17-18-19-20). Boyun daha uzun ve daha silindirik, omuzlar alt tip bire göre daha diktir, kulplar omuza paralel ve boynun ortasına doğru tutturulmuş, merkezi bir kaburga ile kesit olarak ovaldirler. Dalgalanmalar(yivler) boyun ve gövde yüzeyinde nadiren görülür.

C Snp III-2a ve b; göbek genişliği 74-75 ve 80 cm arasında değişir, boynun yüksekliği 10 ile 14,5 cm arasındadır, omuzların çapı 19,5 ile 21 cm arasında, varyant a'da ayırıcı unsur yine dudakta ovallik, varyant b'de ise dudakta çift kattır¹²⁸. Boyun daha uzun gövde sonunda keskin konik bir taban, kulplar boyun ve omuz ortasına tutturulmuştur (Çizim 12-13) (Resim 75) (Kat No: 21-22-23-24-25-26). Karadeniz'deki müzelerde yaklaşık olarak 200 amphora korunmuş çalışılmış ve sınıflandırılmıştır¹²⁹.

Amphoraların toplam yüksekliği 67-80 cm, boynun yüksekliği 8 ile 14,5 cm arası omuzların çapı 19,5-25 cm arasında değişmekte istisna olarak daha büyük boyutlular da vardır. Amphoraları boyuta göre sınıflandırarak boynun omuz üstündeki yüksekliğinin omuz çapının orantılı olarak değiştiğini ve bir eğri çizmenin mümkün olduğu görülmüştür¹³⁰.

¹²⁵ Kassab-Tezgör 2010: 130.

¹²⁶ Kassab-Tezgör 2010: 130.

¹²⁷ Opait 2010: 375.

¹²⁸ Kassab-Tezgör 2010: 130.

¹²⁹ Sazanov 1995: 185.

¹³⁰ Kassab-Tezgör 2010: 130.

C tipinin bir parçası olan C Snp III-1 ve C Snp III-2 varyantı şeklinde sınıflandırılma yapılmıştır¹³¹. Gövdesi ince ve konik bir şekle sahip olan ikincisi havuç amphora olarak adlandırılır¹³².

Bu iki değişken içinde birinden diğerine sınıflandırma aşamalı olarak yapılmıştır, böylece daha kolay olmuştur. C Snp III-1 ve C Snp III-2 amphoraları teknik ve tipolojik açıdan üstünde durulmayı hak etmiştir ve çömlekçinin amphoranın farklı kısımlarını birbirine uygun oranlarda üretebildiğini göstermiştir. Demirci’de keşfedilen parça materyali amphoraların yapım tekniğindeki çeşitliliğin daha detaylı şekilde izlenmesine olanak sağlamıştır. En az dört bölümden omuz, kulplar, karın ve dip kısmından oluşan bu amphoralarda genel olarak kulplar modellendirilmiş ve boyunda farklı bir yükseklikte monte edilmiştir. Genellikle alttan deforme olmuşlardır, bu teknikler aynı çalışma biçimine sahip olmayan farklı çömlekçilere aittir. Aynı zamanda kulpların çeşitliliğide şöyle açıklanabilir; dudak altında değişen yüksekliklerde başlarlar ve bazen iç yüzeyi üzerinde çıkıntı şeklinde yivler bulunur¹³³.

Demirci C grubu amphoralarını içeren atölyeler homojendir ve buradaki üretimi ele geçen sikkeler sayesinde M.S. 4.-5. yüzyıl’a tarihlendirebiliriz¹³⁴. Üretim M.S. 6. yüzyıl başlarına kadar devam etmiştir fakat ne zaman durduğu belirlenememiştir¹³⁵. A.I,1 fırınında bulunan A grubuna ait parçaların yanı sıra mevcut olan bu türün parçalarıdır¹³⁶. B grubu amphoralarının üretildiği dönemde C Snp I tipi üretimi başlamış olmalıdır¹³⁷. C Snp I tipi, C Snp II-III amphoralarını içeren Demirci fırınlarında nispeten daha azdır, bu da bizi üretiminin yeni türlerin ortaya çıkmasıyla durduğunu ya da en azından yavaşladığını düşünmeye yönlendirir¹³⁸. M.S. 4.-5. yüzyıl’lara ait C Snp I amphoraları Delakeau’da ve Chernyakhov’da büyük miktarda bulunmuşlardır¹³⁹.

Bu renkli amphora üretiminin 200 yıldan fazla sürmesine rağmen, tipolojik evrimin izlenmesini sağlayan unsurlar Demirci dışında başka bir yerde görülmemiştir. Amphoraların taşıdıkları ürün içeriği ve kullanımına bakacak olursak eğer; C Snp I tipinin boynu, sıvı bir ürünü taşımak için nispeten geniş ve alçaktır, böyle bir form sıvı bir ürünü taşımak için yeterli

¹³¹ Garlan-Kassab-Tezgör 1996: 331.- Kassab-Tezgör 2002: 202.

¹³² Monfort-Williams 2002: 133.

¹³³ Kassab-Tezgör 2010: 131-132.

¹³⁴ Kassab-Tezgör 2002: 203.

¹³⁵ Sazanov-Ivaschenko 1989: 91. lev.10, 12, 13 -Sazanov 1997: 90.-Sazanov 1995: 185.

Kassab-Tezgör 1999: 118.

¹³⁶ Kassab-Tezgör 2010: 132.

¹³⁷ Alexeeva 1995: 32. lev.11,fig.8.- Sazanov 1997: 90. -Sazanov 1989: 7. -Zubarev 2002: 120. fig.3, 17, 20, 131.

¹³⁸ Kassab-Tezgör 2010: 133.

¹³⁹ Magomedov 2001: fig.62,1-4.-Magomedov 1987: 35. fig.8.-Magomedov 1991: 15. lev.17. 1-2.

değildir¹⁴⁰. Diğer yandan C Snp II-III tipinin boynu ise uzun ve dar şekli ile bir sıvıyı taşımak için uygun görünüyordu¹⁴¹.

Gövdenin daralması sadece C Snp I-II tiplerinin büyük amphoralarında görülmüş C Snp III tipinin amphoraların da görülmez veya çok az belirgindir. C Snp III tipinde karnın konik şekilde olmasını kullanım amacı açıklar; amphora bu sayede hem uzun boynu hem de sivri dibi sayesinde kolaylıkla taşınabilmiştir¹⁴².

2.2.3. D Grubu Amphoraları

Açık renkli amphoralar olarak bilinen bu grup Rus arkeologlar tarafından Karadeniz'in güneyine atfedilmiştir. Sinope ile Herakleia Pontike'nin üretim merkezleri olduğu tespit edilmiştir¹⁴³. Demirci atölyesi sayesinde Sinope bize bu grupla alakalı kanıtları sunmuştur diğer türler Herakleia'ya atfedilmiştir¹⁴⁴. Ereğli Alaplı'da bir seramik çöplüğü keşfedilmiştir¹⁴⁵.

Kil rengi blanchâtre, jaune (beyazımsı, sarı) (2.5Y 8/2-8/4), verdâtre (yeşilimsi) (5Y 8/2) ve l'ocre clair (hafif koyu sarı) (10YR 8/4-8/6) arasında değişir. Tipolojisine bakacak olursak eğer dudak kısmı düzensiz yapılmış dışbükey bir profile sahiptir, boyun konik ya da silindirik, kulplar dudağın altından monte edilmiş, omuz ve karın bir dizi şeritlerle örtülmüştür. Bunları genişliği azalan oluklar tarafından ayrılan yivler izler.¹⁴⁶

D Snp I tipinin, karakteristik özelliklerine bakacak olursak gövde kısmı yuvarlak ve konik, dip düzleştirilerek sonlandırılmış, yiv şeklindeki çizgiler gövdenin dibine doğru daha da sıklaşmıştır.¹⁴⁷ (Çizim 14) (Resim 76) Pieri LRA I tipolojisinde LRA I varyantının bir alt modülü olarak bu tipi kabul etmiştir¹⁴⁸. Bu tipteki tipoloji LRA 1'in M.S.5. yüzyıl alt tipini taklit etme eğilimi göstermiştir. Demirci atölyesinde üretimi yapılmış ve Akdeniz'e yoğun olarak ihraç edilmiştir¹⁴⁹. Demirci'de bulunan D Snp I tipine ait boyun parçaları, C grubunun karakteristiğine benzer renkli kil hamuru kullanarak yapıldığını bize gösterir ve bunlar D Snp I varyantında sınıflandırılmıştır¹⁵⁰ (Resim 77-78-79) (Kat No:27-28-29-30).

¹⁴⁰ Kassab-Tezgör 2010: 133.

¹⁴¹ Opait 2004a: 298.

¹⁴² Kassab-Tezgör 2010: 134.

¹⁴³ Shelov 1986: 400.

¹⁴⁴ Vnukov 2003: 28.

¹⁴⁵ Arseneva 1997: 187.

¹⁴⁶ Kassab-Tezgör 2010: 134.

¹⁴⁷ Garland-Kassab-Tezgör 1996: 331.-Kassab-Tezgör 2002: 202.

¹⁴⁸ Pieri 2005: 76-77.

¹⁴⁹ Kassab-Tezgör-Touma 2001: 111.- Kassab-Tezgör 2009: 171-172.

¹⁵⁰ Sazanov 1989: 44. Lev.1.6- Sazanov 1997: 91. Fig. 3, 30-1.

D Snp II; Konik gövde alt yarıda genişleyerek uzar, dip yuvarlak bir başlık şeklinde, omuzdaki yivler düzdür, takip eden yivler hafif dışbükeydir, gövdenin geri kalanında yine dışbükey ve aralıklıdır dip kısmında ise görülmez (Çizim 15) (Resim 80) (Kat No:31-32). Bu türe ait materyallerin biri Sinop Müzesi, biri Karakan¹⁵¹ özel koleksiyonunda, ikisi Amasra, biri de Ereğli müzesindedir. D Snp I tipi ile benzerdir fakat dipteki form değişikliği ile D Snp III'ü bize tanıtır. D Snp I ile D Snp III tipi arasındaki orta tip olarak kabul edilmiştir¹⁵².

D Snp III tipi; konik gövde uzamış ve omuzlar daha geniş, dip kısmı daha dardır, nervür ve yivler D Snp II tipi ile aynıdır ve aynı sırayı takip eder (Çizim 16) (Resim 81-82) (Kat No:33-34-35-36-37-38). Dip tamamen pürüzsüz ve bu tip D Snp II tipinde görülen gövdenin incelmesinin bir sonucu olmuştur. Müze koleksiyonlarında D Snp I tipine göre daha az, Sinope'de dört Amasra'da ise daha fazla sayıda temsil edilir. Tip ne olursa olsun amphoralar boyun, omuz, gövde ve dip gibi dört ana bölümden oluşmuştur. C Snp III tipindeki amphoralar gibi çömlekciklerin omuzları tutturmak için yaptıkları dairesel hareketlerin bıraktığı izler bazı boyunların içinde görülmektedir¹⁵³(Resim 83).

D Snp I tipi ve birçok kopyaya dikkat edildiğinde dip yakınında bir impasto olduğuna dikkat etmek gerekir bu da muhtemelen ıslak hamurun kurutma veya montaj sırasında yerleştirildiği destek ile teması sırasında olmuştur¹⁵⁴.

D tipinin üç formunda da hemen hemen aynı değişiklikler gözlenir omuzun biraz altından başlayan ya da kulp seviyesinden başlayan dalgalanmalar aralıkları değişir az ya da çok dışbükey olarak şekillendirilmişlerdir ve bu farklılık bir türe özgü olarak görülür. A.IV fırını D Snp I tipine ait amphoraları içeriyordu. Bağlamların göreceli kronolojisi, C Snp I tipinin diğer tiplerden daha erken olabileceğini gösterdiği gibi aynı zamanda D Snp I tipinin görünümünün diğerlerinden önce geldiğini varsaymamıza izin verir. A.III,2 ve B.II,2 fırını, D Snp III tipindeki amphoralar ile karakterize edilir. D Snp III amphoralarını içeren bu fırınlarda ele geçen I. Justinian'a ait sikkeler üretimlerinin M.S. 6 yüzyıl'ın ikinci yarısından daha erken bir dönemde başladığını gösterir. Boyun şekillerinin benzerliği, üç tipteki amphoranın genel tasarımı, en azından üretimleri sırasında çağdaş olmalarının muhtemel olduğunu bize gösterir. Demirci'nin bu grup üretiminin M.S. 6 yüzyıl'dan sonra devam edip etmediğine dair kanıtlarımız yok, bu nedenle üretimin ne zaman sona erdiği tarihlendirilememiştir¹⁵⁵.

¹⁵¹ Kassab-Tezgör 2003: 178, Lev. IV-X.

¹⁵² Kassab-Tezgör 2010: 135.

¹⁵³ Kassab-Tezgör 2010: 136.

¹⁵⁴ Vnukov 1993: 207.

¹⁵⁵ Kassab-Tezgör 2010: 137.

D Snp I tipi havuç amphoralar ile aynı kapasiteye sahiptir ve bu amphoraların taşıdııkları içeriğın yağ olduğu varsayımdır çünkü Karadeniz müzelerinde incelenenlerin çoğunun reçine ile kaplı olmadığı grlr¹⁵⁶. Bu durum aynı zamanda D Snp II ve III amphoraları içinde geçerlidir. D Snp I ve II tiplerinin amphoralarında LRA 1 ile uyumlu form kavramını gryoruz¹⁵⁷.

Demirci'de üretilen farklı amphora gruplarına baktığımız zaman üretimdeki değişiklikleri net olarak görebiliyoruz. B Snp grubu ve C Snp I amphoraları birbirlerine tipolojik olarak yakındır, B Snp grubu Sinope geleneğinde kalırken C Snp grubu bu geleneği bozmuştur ve C Snp III tipi amphoraları D grubu amphoraları ile devam edecek yenilikleri getirmiştir (Grafik 14). Amphoralarda hamur rengi ne olursa olsun dokusu aynıdır, kil katkı maddesi ise mika, çakıl, bol miktarda piroksen ve kuvars içermesi ile karakterize edilir (Grafik 15).

¹⁵⁶ Kassab-Tezgör 1998: 445.

¹⁵⁷ Pieri 2005: 81.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.SİNOPE AMPHORALARININ DAĞILIMI

1994-2000 yılları arasında Demirci atölyesinde yapılan kazılar, burada M.S. 2.-3. yüzyıl'lar ve M.S. 6. yüzyıl arasında yoğun bir amphora üretimi olduğunu bizlere göstermiştir. Fırınlara aynı anda çalışmış ya da üretimi durduğu anda başka bir fırın aynı yere inşa edilmiştir. Formların evrimi dikkate alınarak bir tipoloji oluşturulmuştur ve üretim yöntemindeki farklılıklar hamur renkleri ile kendini göstermiştir. Sinope bölgesi amphora ticaretini aktif olarak sürdürmüş, ticari rotası sadece Karadeniz kıyıları ile sınırlı kalmayıp Doğu Akdeniz ve Kuzey İtalya'ya kadar devam etmiştir. Bu bölümde Sinope'nin M.S. 2.-3. yüzyıl'lar ile M.S. 6. yüzyıl amphoralarının belirlenen bölgeler üzerindeki dağılımları, elde edilen veriler tamamlanarak sunulacaktır.

3.1. Karadeniz'in Kuzey ve Doğu Kıyıları

Sinope amphoralarının dağılımı bu bölgede; Karadeniz'in Kuzey ve Doğu kıyıları olmak üzere iki bölgeye ayrılarak incelenebilir. B Snp grup tipolojisine ait amphoraların dolaşımı Karadeniz' in kuzey kıyılarına doğru gidildiğinde; Gorgippia' da (Gorgippia)¹⁵⁸ (B Snp I-II), Tanais' de (Tanais)¹⁵⁹ (B Snp I), Kırım' da¹⁶⁰; Panticapaeum (Panticapaeum), Tyritake (Tyritake), Khersonesos (Khersonesos) doğuda; Pityus (Pityus)¹⁶¹, Gudava (Gudava) ve İlori' de (İlori)¹⁶², Gonio-Apsarus (Gonio-Apsarus)¹⁶³ Gürcistan bölgelerinde tespit edilmiştir. (Resim84).

Araştırmamızda tipoloji kısmında belirttiğimiz gibi C Snp grubu amphoraları tipolojik farklılıklarına göre çeşitli tiplere ayrılmışlardır (Resim 85-86). Sinope amphoralarının bir diğer tipi olan C Snp grubu Karadeniz'in Kuzey ve Doğu kıyıları üzerinden dağılımı incelenmiştir. Havuç amphora olarak adlandırılan tip (C Snp III-1 ve 2) diğerleri ile benzer fakat daha küçük bir forma sahiptir¹⁶⁴. C Snp II ve III genellikle Demirci atölyesine ait bu grup üretimi M.S. 4.-5. yüzyıl'a tarihlendirilmiştir¹⁶⁵ (Resim 87). Doğu'da Gorgippia'da keşfedilen bu tipe ait

¹⁵⁸ Alexeeva 1997: 375. Lev. 93, 5 (B Snp I), Lev. 111, 14 (B Snp II), 504, Lev.122, 6 (B Snp I), 7 (B Snp II)

¹⁵⁹ Arseneva-Naumenko 1992: 115, fig.26,2, 129, fig.40. (B Snp I)

¹⁶⁰ Zeest 1960: 171, Lev. XXXV, 84 b -Klenina 2000: 105. fig.26,6 -Zeest 1960: 116 -Opait 2004: 31.

¹⁶¹ Apakidze 1975: Lev. 53, 4, 5, 10, Lev.55, 2,5.

¹⁶² Kassab-Tezgör vd. 2007: 200. fig.10-14.

¹⁶³ Khalvashi 2002: 11 Lev. 7, 9, 39- Lev. XII,1

¹⁶⁴ Kassab-Tezgör 2009: 131.

¹⁶⁵ Kassab-Tezgör 2010: 169.

amphora boyun parçaları bu bölgedeki ihracat rotasının göstergesi olmuştur¹⁶⁶. C grubu amphoraları Kuzey’ de; Olbia’ da¹⁶⁷, Raevskoe’ de¹⁶⁸, Khersonesos’ da¹⁶⁹ (C Snp I- C Snp III), ve Tanais (C Snp I) kazıları sırasında bulunan çok sayıda yayınlanmamış C Snp III tipi amphora parçası C Snp I’ den ayrı bir grubu da bize sunmaktadır.¹⁷⁰ Doğu’ da Pityus, Gudava¹⁷¹ ve İlori’ de¹⁷² (C Snp I-II) aynı zamanda Tsikhisdziri (Tsikhisdziri) bölgesinde (C Snp I) tiplerine ait boyun parçaları bulunmuştur¹⁷³.

D Snp grubunun dar ve uzun boyunlu aynı zamanda açık renkli hamura sahip amphoraları Karadeniz’ in batı kısmında birkaç amphora ile bilinmektedir. Doğu’ da Gonio-Apsarus (Gonio-Apsarus)¹⁷⁴ ve Gudava’ da¹⁷⁵ D Snp I ve II tiplerine ait örnekler bulunmuştur. Gudava’ da B-C-D grubu amphora tipolojisinden parçalara, İlori’ de C ve D grubuna ait amphora fragmanlarına rastlanmıştır¹⁷⁶. Gudava’ da B grubuna ait bir boyun parçası ve gövdeye ait amphora parçaları bulunmuştur. (Resim 88-89) Yine Gudava bölgesinde C grubuna ait olan alçıyla toplanan parçalardan oluşan omuz ve boyun, aynı zamanda başka bir boyun profili daha ele geçmiştir¹⁷⁷ (C Snp I-1) (Resim 90-91). Hem teknik hem de tipolojik özelliklerindeki benzerlikler nedeniyle Gudava ve İlori’ deki bulgular B Snp ve C Snp grubu ile çağdaştır. Gudava’ da ortaya çıkarılan diğer gruplar ile birlikte, D grubuna ait birkaç parça da tip ve hamur özellikleri nedeniyle Sinope Demirci üretimi olarak kabul edilmiştir¹⁷⁸. Gudava bölgesinde yapılan kazılardaki bu bulguların ayrıntısına kısaca değinecek olursak eğer; B Snp grubuna ait ağız kulp geçiş parçaları, ağız kulp gövde geçiş parçaları ile gövde parçası B Snp grubu için elde edilen verilerdir¹⁷⁹. C Snp grubuna ait veriler; ağız parçaları, ağız kulp geçiş parçaları, kulp parçaları ve ağız kulp gövde geçiş parçalarıdır¹⁸⁰ (Grafik 1). Gonio-Apsarus’ da bulunan amphoralar bölgede bulunan seramik grubunun %80’ ini oluşturur¹⁸¹. Bu bölgeye Sinope

¹⁶⁶ Alekseeva 1997: 406. Lev. 124, 4, 438, Lev, 156, Lev. 172, 21.

¹⁶⁷ Krapivina 1993: 28. fig. 31, 4, 98.

¹⁶⁸ Zeest 1960: 175. Lev.39 100a-c.

¹⁶⁹ Sazanov 1989: 49. fig.3-12 c-e,46, fig.1-2.-Yakabson 1951: 328. fig.2, 3, 4 fig 1,1. -Sazanov 1995: 185.

¹⁷⁰ Zeest 1960: 175. Lev. 39, 100b –Arseneva-Naumenko 1995: 52. fig.2-5- fig,3,4. Arseneva-Böttger 1996: 435. fig,29,1.

¹⁷¹ Apakidze 1975: 273. Lev. 56,1-5.

¹⁷² Kassab-Tezgör vd. 2007: 201. fig.15-29.

¹⁷³ İnaishvli 1993: Lev.20, 2-5,7 –Shevchenko-Litavrin 1996: 235-241. Lev 86,6-7.

¹⁷⁴ Khalvashi 2002: 42. fig.34, 6,51 fig.43.

¹⁷⁵ Kassab-Tezgör vd. 2007: 204. fig.30.

¹⁷⁶ Kassab-Tezgör 2002: 204.- Tezgör 1996: 335.- Kassab-Tezgör-Tatlıcan 1998: 423.

¹⁷⁷ Kassab-Tezgör vd. 2007: 202.

¹⁷⁸ Kassab-Tezgör vd. 2007: 204.

¹⁷⁹ Kassab-Tezgör vd. 2007: 199. Tablo.2

¹⁸⁰ Kassab-Tezgör vd. 2007: 199. Tablo 2.

¹⁸¹ Kakhidze vd. 2002: 259.

dışında amphora ithal eden kentler; Karadeniz Güney kentlerinden olan Herakleia Pontike ile Akdeniz kıyı kentlerinden Kos, İtalya, Güney İspanya, Rodos ve Bithyniadır¹⁸².

İlori bölgesinde yapılan kazılardaki bulgular ise; C Snp grubuna ait ağız kulp geçiş parçaları ve dip parçalarıdır¹⁸³ (Grafik 2). Bölgelerde Sinope üretimi amphoralar dışında Colchis üretimi amphora bulgularına rastlanılmıştır¹⁸⁴. Gürcistan’ da kazılan Gudava ve İlori bulguları ve diğer bölgeler ile ilgili bulgular Sinope’ nin Karadeniz’in doğusuna uzanan ticari faaliyetiyle ilgili bilgilerimizi tamamlamaktadır (Tablo 3-4)¹⁸⁵.

3.2. Kuzey Anadolu Kıyıları

Karadeniz Bölgesindeki birçok şehir Herakleia Pontike (Karadeniz Ereğlisi), Amastris (Amasra), Trapezus (Trabzon), Sinope (Sinop) ticari açıdan büyük rol oynayan Güney Karadeniz şehirleri arasındadır. Bu kentlerin Karadeniz’in diğer kıyılarına yaptığı ticaret hakkında bilgilerimiz varken, Güney Karadeniz kıyılarındaki ticari potansiyeli hakkındaki bilgilerimiz kısıtlıdır¹⁸⁶. Amastris ile ilgili yapılan çalışmaların özetinde seramik arkeolojisini yansıtan bir çalışma yayınlanmamıştır¹⁸⁷. D Grubuna ait amphoralardan dokuzu Sinop ve Amasra Müzesi’ nde, dördü Samsun Müzesi’ nde ve biri Ereğli Müzesi’ nde korunmaktadır¹⁸⁸. Ayrıca, Pompeiopolis’ te ele geçen amphora parçalarının, D grubunun en tipik formu olan D Snp I tipine ait olduğu düşünülmüştür¹⁸⁹. Sinope’ nin hemen kuzeyinde bulunan M.S. 5. yüzyıl batığında Sinope üretimi amphoralar bulunmuştur¹⁹⁰. Yine Karadeniz’ de M.S. 4.-6. yüzyıl’ a tarihlenen batıklarda ele geçen, Sinope’nin havuç amphoraları bu ihracatı kanıtlamaktadır¹⁹¹. Amisos’ ta Geç Hellenistik-Erken Roma ticari amphoraları ele geçmiştir¹⁹² (Tablo 5).

3.3. Kuzeydoğu Trakya

Kuzeydoğu Trakya bölgesindeki Sinope amphora ticaretine dair bölgesel dağılım, yapılan çalışmalardan elde edilen verilere göre Aşağı Tuna ve Orta Tuna Bölgeleri ile birlikte incelenmiştir. Öncelikle M.Ö.1 yüzyıl ve M.S. 2. yüzyıl başı Kos amphoralarının üretimlerine

¹⁸² Kakhidze vd. 2002: 259.

¹⁸³ Kassab-Tezgör vd. 2007: 199. Tablo.2

¹⁸⁴ Kassab-Tezgör vd. 2007: 204. Kolkhis amphoraları M.Ö. 4. yüzyıl’ da üretilmeye başlanmış en erken üretim merkezleri Sinope ve Herakleia Pontike’ dir.

¹⁸⁵ Zeest 75-Zeest 83&89 amphora tipleri Bosporos Krallığında bulunan yerleşim yerlerinin karakteristik formları olarak bilinmektedir.

¹⁸⁶ Bkz. Laflı, Güney Karadeniz Kıyılarında Hellenistik ve Roma Dönemleri Seramik Arkeolojisi: Araştırmaların Ulaştığı Son Nokta ve Genel Değerlendirmeler, 172.

¹⁸⁷ Bkz. Laflı, age. 172.

¹⁸⁸ Kassab-Tezgör-Tatlıcan-Özdaş 1999: 443.

¹⁸⁹ Domzalski 2011: 168.

¹⁹⁰ Ballard 2001: 607.

¹⁹¹ Ward 2004: 2; Ward 2010.

¹⁹² Bk. Ergün Laflı, age. 174.

dair bulgular, ikinci olarak M.S. 2.- 3.yüzyıl Sinope Amphoraları'nın yayılım gösterdiği alanlar, üçüncü aşamada ise M.S. 4. yüzyıl başları ve M.S. 6. yüzyıl sonları üretim yapan C grubu amphora bulguları incelenmiştir.

Kuzeydoğu Trakya' daki istatistiklere yönelik olarak A. Opait, yaptığı çalışmalarda; Murighiol (Murighiol) Bölgesi' nde (B Snp II), Topraichioi (Topraichioi) Bölgesi' nin ise (B Snp II) tipinde amphora bulgularını barındırdığını düşünmüştür¹⁹³. Nicopolis ad Istrum' da (Nicopolis ad Istrum) ele geçen boyun parçasının (C Snp I) tipine ait olabileceği düşünülmüştür¹⁹⁴.

Grup C amphoraları Iatrus' ta (Iatrus) (C Snp I) ve (C Snp I-2),¹⁹⁵ Mesembria'da (Nesebar) (C Snp I-1 modül S ve C Snp II-III-2) tiplerinde karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁶. C Snp grubuna ait amphora bulgularının çok sayıda tespit edildiği Aşağı Tuna'da bulunan Halmyris bölgesinde (C Snp I ve C Snp III-1 varyantı) tiplerine ait veriler A. Opait'in çalışmalarında yayınlanmıştır¹⁹⁷.

Sinope şarabının kıyıda Trakya' ya ihracatı kolay bir şekilde yapılabilirdi. Tonzos (Tunca) nehri boyunca Kabyle bölgesine kadar ulaşmış, aynı zamanda Histria-Istria, Bizone (Bizone), Kaliakra (Kaliakra), Odessos (Odesos) bölgeleri ve İskitya (Kırım) bölgesinde pseudo-Kos amphoraları görülmüştür¹⁹⁸ (Grafik 3) (Harita 4). Diğer bölgelerde esas olarak bu amphora ticareti M.S.1.-2.yüzyıl'lar arasında yapılmış, aynı dönemde bu amphora türü Tanais kıyıları ve önemli bir kentsel alan olan Gonio-Apsaros'ta da bilinmektedir¹⁹⁹. Orta İmparatorluk Dönemi'nde; Odessos'ta Sinope üretimi olan B Snp I-II tipine ait amphora bulgularına rastlanılmıştır²⁰⁰.

¹⁹³ Opait 2004: 31. Lev. 20, 1.

¹⁹⁴ Poulter 1999: 257. fig.9. 54.

¹⁹⁵ Conrad 2007: 177. fig. 1.

¹⁹⁶ Kuzmanov 1985: Lev. 7.

¹⁹⁷ Opait 2004: 29, 138, Lev.18.- 31, Lev.20, 1-5-6.

¹⁹⁸ Histria; Suceveanu 1982: 104. Lev.10. – Bizone, Kaliakra; Kuzmanov/ Salkin 1992: 31-32. Lev. 23-26. Odesos; Lazarov 1973: 43-44, XXIV, 201.

¹⁹⁹ Dashevskaya 1991: Lev, 29-3/10, 31-1/5; Krapivina 1993: Lev.29-27.- Arseneva 1997: 189.

²⁰⁰ Kuzmanov 1985: 13.

Sinope amphoralarının Abritus (Abritus)²⁰¹, Histria (Histria)²⁰², Tomis (Köstence)²⁰³, Kallatis (Kallatis), Bizone, Tirizis-Kaliakra²⁰⁴, Anchialos (Anchialos)²⁰⁵, Deultum (Develtos)²⁰⁶ gibi batı kıyılarıdaki kasabalara ulaştığı düşünülmüştür. Yine Geç Antik Dönem’de M.S. 4. yüzyıl sonları M.S.6. yüzyıl başlarında da; Tomis,²⁰⁷ Kallatis, Kaliakra,²⁰⁸ Mesembria (Nesebar), Deultum,²⁰⁹ (C Snp I-C Snp II) Apollania Pontica’ da (Sozopol-Sizebolu) Sinope ihracatı yapıldığı mevcut buluntularla kanıtlanmıştır (C Snp I-II-III).

Novae’ de tanımlanan amphora grubu B Snp II ve III’e aittir. Egedeki oran % 15 iken Aşağı Tuna bölgesi’nde bulunan Sexaginta Prista (Sexaginta Prista) verileri ise toplamın %22’ sini oluşturur²¹⁰. Yapılan analizler Trakya’ nın Sinope şarabının pazarlanması için büyük bir rol oynadığını göstermektedir. Bu pazarın Aşağı Tuna ve Karadeniz Bölgesi’ ndeki bulguları Halmyris (Halmyris), Argamum (Argamum), Sarichioi (Sarichioi), Aegyssus (Tulca), Noviodunum (Noviodunum), Revarsarea (Revarsarea), Telita-Valera Morilor (Telita-Valera Morilor), Isaccea (Isaccea), İbida (İbida) bölgelerinde B Snp tipine ait M.S. 2.-3. yüzyıl’lara tarihlenen amphora bulguları olarak tespit edilmiştir²¹¹(Tablo 6).

Orta Tuna bölgesi’ nde M.S. 4.-6. yüzyıl başlarına tarihlenen C grubu amphoralarına ait bulgular; Novae (Novae), Iatrus, Ratiaria (Ratiaria), Castra Martis (Castra Martis), Nicopolis ad Istrum ve Dichin (Dichin) bölgelerinde görülmüştür²¹² (Tablo 7).

Sucidiva (Sucidiva) ve Hinovadaki (Hinova) C grubu bulgularıda bu amphoraların yayılımının Tuna’ nın kuzeyindeki bölgelere kadar ulaştığını bize gösterir²¹³ (Harita 7). Orta Tuna’ daki Pannonia, Moesia, (Viminacium ve Singidunum)²¹⁴ Dacia’ daki Romula, Drobeta, Tibiscum²¹⁵ gibi bölgelerde Sinope amphoralarının varlığı kanıtlarla teyit edilmiştir (Tablo 8).

²⁰¹ Kuzmanov 1985: 13-21.

²⁰² Dyczek 2001: 241. fig.160; Paraschiv 2006: 25.

²⁰³ Scorpan 1976: 164. Lev. X 1-2; Radulescu 1976: 103-104. Lev III/3; Opait 1980: 247-256 fig. 3-1/2- Kat. 8-9.

²⁰⁴ Kallatis; Opait- Ionescu: 2016, 59. Lev. II 10. -Bizone, Tirizis-Kaliakra; Kuzmanov 1992: 38, 44-45. Bizone, Tirizis- Kaliakradan bulgular M.S. 2.-3. yy’a tarihlenmiştir.

²⁰⁵ Preshlenov 2008: 302. Fig. 15.

²⁰⁶ Dobrev 2017. M.S. 4-5. yy’a tarihlenen tabakalara aittir

²⁰⁷ Opait 2004: 30; Böttger 1982: 51,93.

²⁰⁸ Kuzmanov 1992: 42

²⁰⁹ Dobrev 2017: 317.

²¹⁰ Dobrev 2017: 316.

²¹¹ Parschiv 2006: 25; Opait 2004: 31.

²¹² Majewski 1981: 124,12; Böttger 1978: 429. Lev, 1/6; Böttger 1982: 44-45,96, 105-106; Böttger, 1991: 163. Lev. 47; Kuzmanov 1985: 17. A 64; Conrad 2007: 1-3; Kuzmanov: 1987: 115.- Kuzmanov 2005: 148; Falkner 1999: 257; Kuzmanov 2009: 175; Swan 2007: 841. fig.3.

²¹³ Ardet 2006: 150-151.

²¹⁴ Bjelajac 1996: 62-65

²¹⁵ Popilian 1974: 142-143. Lev. 2,2-4; Benea 2000: 435-437 fig. 1.2-4.

Yapılan incelemeler, Sinope Amphoralarının Erken İmparatorluk Dönemi' nde önemini koruduğunu bize göstermektedir. M.S. 2.-3. yüzyıl'larda sayıları artmış ve Kuzeydoğu Trakya'daki oranı % 39'a ulaşmıştır. Aşağı Tuna Bölgesi'ndeki düşük sayıdaki Sinope amphoraları buradaki amphora ithalatının Ege'den geldiğini ya da yerel üretimin var olabileceğini bize düşündürür. Özellikle Novae bölgesi M.S. 2.-3. yüzyıl'a ait Sinope amphora miktarı % 10' ulaşmıştır. Novae bölgesindeki diğer amphora bulgularını ise % 14'lük oran ile Samos ve Kapitan 2 amphoralarının oluşturduğu düşünülmektedir (Grafik 4). İncelenen bağlamlara göre özellikle Batı Karadeniz kıyılarına ithal edilen amphoraların %35 'inin Sinope'den geldiği tespit edilmiştir²¹⁶.

Karadeniz' in Kuzey kıyı bölgelerinde de benzer oranlar göze çarpmaktadır. Boğaz yakınlarındaki bölgelerde ise toplam amphora varlığının %30'unu Sinope kökenli amphoraların oluşturduğu ortaya konulmuştur²¹⁷. Öte yandan M.S. 4. yüzyıl – 6. yüzyıl'da Aşağı Tuna'ya ulaşan amphoraların %10'u Sinope'den gelmiştir. Trimmamium, Nicopolis ad Istrum ve Dichin' de Sinope amphoralarına oranla daha çok Kıbrıs, Kilikya üretiminden elde edilen Geç Roma 1 amphoraları fazladır²¹⁸. Fakat Sinope Trakya pazarlarına ulaşan amphoraların yaklaşık üçte birini oluşturarak önemli bir rol oynamıştır. Bu durumuda kaliteli ürün veya fiyat oranları ile açıklayabiliriz. Trakyada bulguların topografyasına baktığımızda, geniş çapta bir yayılım alanı olduğunu kıyı bölgeleri ile nehir yakınlarında bulunan bölgelere kadar ulaştığını görmekteyiz. Tuna nehrini bu noktada ticaret faaliyetinin sürdürülmesine yardımcı olan ulaşım ağı olarak düşünebiliriz.

3.4. Anadolunun Güney Kıyıları, Girit ve Kıbrıs

Kalamaki (Kalkan) yakınlarındaki İnceburun Geç Roma Devri Batığı' nda, C Snp III tipine ait bir amphora tespit edilmiştir²¹⁹. Antiokeia (Antakya) kıyıları sualtı araştırmaları M.S. 3.- 4. yüzyıl Geç Roma Batığı' nda; C Snp III tipine ait olduğu düşünülen havuç formlu amphora ele geçmiştir²²⁰. Diğer amphoralar ise Tarsus (C Snp III 2) ve Adana müzelerinde sergilenmektedir²²¹. Mersin Kelenderis'te C Snp III tipine ait üç örnek ele geçmiştir. Üç örnekte, C Snp III-1 ve C Snp III-2 tipi ile benzerlik göstermektedir²²². Kelenderis' de Sinope

²¹⁶ Dobrev 2017.

²¹⁷ Smokatina 2016: 715.

²¹⁸ Falkner 1999; Swan 2004-2007.

²¹⁹ Yıldız 1984: 23,28 fig.6.

²²⁰ ODTÜ Su Altı Topluğu Batık Araştırmaları Grubu, "Antakya Kıyıları Sualtı Yüzey Araştırması 1992" AST XI, 1993, 60- 61.

²²¹ Jones- Goldmann 1950: Lev.166,210. Adana Müzesi; Env. No: 2382/1- Antakya Müzesi; Env. No: 1192, 15951, 15952, 15953.

²²² Tekocak-Zoroğlu 2013: 115.

amphoraları dışında; LR1, Zemer 41, Geç Rodos, Keay Tip 52 amphora tiplerine rastlanılmıştır²²³. Alanya Müzesi' ndeki Sinope amphorası olduğu düşünülen benzerleri de M.S. 3.- 4. yüzyıl'lara tarihlendirilmişlerdir.

M.S. 2.-3. yüzyıl'larda Sinope amphoralarının dağılımı sınırları aşmış ve Akdeniz'deki Knossos ve Gortyn'e kadar ulaşmıştır²²⁴. M.S. 2.-3. yüzyıl'larda B Snp grubu üretiminin yapıldığı göz önüne alındığında bu bölgelerde ele geçen amphoraların B Snp tipine ait olduğunu düşünebiliriz. Knossos'a ithal edilen diğer amphora grupları arasında Girit amphoraları, batıdan ithal edilen Dressel Tipi amphoralar, Kuzey Afrika üretimi amphora tipleri bulunmaktadır²²⁵. Kıbrıs Salamis'de B grubuna ait bir boyun parçası ele geçmiştir ve Salamine de Chypre' de adlı yayında yayınlamıştır²²⁶. Bu tip J. Hayes tarafından yayınlanan Knossos 26 ve 27 tiplerine eş değer büyüklüktedir²²⁷ (B Snp I-III) (Tablo 9).

3.5. Yunanistan, İtalya ve Anadolunun Batı Kıyıları

Yunanistan'daki Sinope amphoraları ile ilgili veriler değerlendirildiğinde; Slane, Korinth'de Sinope amphoralarına atfedilebilecek bir amphora olduğundan bahsetmektedir ve bu tipi, yapımında kullanılan malzeme dikkate alınarak Sinope kökenli olarak adlandırmıştır²²⁸. Kökeninin Sinope olduğu belirlenmiş fakat tipolojisi için herhangi bir belirleme yapmamıştır. Tipolojik özellikleri göz önüne alındığında bu formu B Snp grubuna atfedebiliriz (Resim 92). Korinth'de bulunan diğer tipler ise; LR 1, Gaza, African, LR 2, Palestinian, LR 3 amphoralarına ait tiplerdir²²⁹. Atina'da C Snp I-C Snp III amphoralarına ait bulgular ele geçmiştir²³⁰.

İtalya'daki veriler değerlendirildiğinde; M.S. 2.-3. yüzyıl'larda Sinope'nin ticari ağı Karadeniz sınırlarını aşarak Adriyatik ve Tiren kıyılarında; Concordia Sagittaria (Concordia Sagittaria), Aguileia, Milano, Torino, Trieste, Brindisi, Ostia, Roma ve Napoli'ye kadar ulaşmıştır²³¹. Özellikle Adriyatik kıyıları ve Kuzey İtalya'da yaygındır, Concordia Sagittaria'da iyi durumda korunmuş bir örnek Aquilei'deki kazılarda birkaç parça, Trieste kazılarında tek bir parça ele geçmiştir²³². P.Reynolds'un kaynaklarından alınan verilere göre; bu bölgeler arasında Brindisi'de M.S. 3. yüzyıl başlarında Sinope amphoralarının miktarı %1,9 olduğu

²²³ Tekocak-Zoroğlu 2013: 110.

²²⁴ Hayes 1983: 151. fig.24 A 67-70; Portale-Romeo 2001: 296-297.

²²⁵ Hayes 1983: 162-163.

²²⁶ Diederichs Ceramiques hellenistiques, romaines et byzantines, Salamine de Chypre IX, 1989: 102, Lev. 26, 317.

²²⁷ Hayes 1983: 151,152 Fig. 24, A 67,(B Snp I) - A 69 (B Snp III)

²²⁸ Slane 2000: 303.

²²⁹ Slane 2000: 310.

²³⁰ Opait 2010: 113-114, fig.12-14.

²³¹ Belotti 2008: 280-281; Rizzo 2014: 348-349.

²³² Belotti 2008: 281, 19.

yönündedir²³³. Girit amphoraları bu bölgeye ithalatı yapılan ikinci önemli amphora grubunu oluşturmaktadır²³⁴. M.S. 5. yüzyılda yalnızca Batı ve Kuzey Karadeniz kıyılarında değil aynı zamanda Ege kıyılarında, ve Kuzey İtalya'nın Treviso, Verona²³⁵, (C Snp III), Padua bölgelerinde C Snp grubu amphoraların ticareti hakim olmuştur. C Snp III-1 tipine ait bir amphora İtalya'daki Treviso Müzesi'nde bulunmaktadır²³⁶ (Tablo 10).

Batı Anadolu Kıyıları'ndaki veriler değerlendirildiğinde; C Snp grubuna ait bulgular Ephesos Tetragonos Agora'da birkaç küçük parça ile Yamaç Evler'de birkaç tam amphora olarak ele geçmiştir²³⁷. Tetragonos Agora'da kökeni tam olarak bilinmeyen LR3 amphorasına benzer bir amphora, Afrikan amphoralarına benzer bir tip ele geçmiştir²³⁸. Diğer tipler LR 2, LR 3, Ephesus 56/ Tripolitana I, Tripolitana III amphoralarına ait parçalardır²³⁹. Strabon kaynaklarında Sinop ve Ephesos arasındaki ticari bağlantılardan söz etmektedir²⁴⁰. Bodrum Müzesi'nde C Snp grubuna ait amphora sergilenmektedir²⁴¹. Limyra'da 2014 yılı çalışmaları sonucunda bulunan, M.S. 4.-5. yüzyıl'a tarihlendirilen amphoraya ait dip parçasının C Snp grubuna ait olduğu düşünülmüştür²⁴² (Resim 93) (Tablo 11).

Anadolu'nun Batı kıyılarındaki diğer bölgelerde yapılan araştırma ve kazı sonuçlarına göre; Kyzikos, Perinthos, Byzantium, Myra, Milet, Mylasa, Erythrai, Klazomenai, Lesbos, Chios, Samos, Kos, Sardes, Sagalassos, Hierapolis, Troia, Assos, Didyma, Priene, Perge, Zeytinliada, Laodikeia bölgeleri arasında, Knidos²⁴³ ve Assos'da Sinope'nin Hellenistik Dönem amphora mühür bulgusu bulunmuştur²⁴⁴ (Levha 1). Heraion Teikhos'da ele geçen damgalı amphora kulpları arasında Sinope'nin Hellenistik döneme ait olan mühürlü kulpları vardır²⁴⁵. Adı geçen bu bölgelerde Sinope'nin Roma Dönemi amphora tipolojisine ait herhangi bir bulgu ele geçmemiştir. Ancak Marmaris Müzesi'ndeki amphora buluntuları arasında yer alan bir amphoranın form özellikleri açısından Sinop amphoralarıyla benzer özellikler gösterdiği bilinmektedir²⁴⁶. Ayrıca Yenikapı kurtarma kazısı buluntuları arasında yer alan bir amphoranın

²³³ Reynolds 2011: 91.

²³⁴ Reynolds 2011: 91.

²³⁵ Belotti 2008: 282-283.

²³⁶ Belotti 2006: 19.

²³⁷ Bezczyk 2013: 176. Lev. 36-38, 402-403, Lev. 48-93.

²³⁸ Bezczyk 2013: 177, 178.

²³⁹ Bezczyk 2005: 205, 212

²⁴⁰ Strabon XII 2, 10.

²⁴¹ Alpözen-Berkaya-Özdaş 1995: 69.

²⁴² Bes 2014: 78-79. Res.7.

²⁴³ Alkaç 2019: 84.

²⁴⁴ Şenol 2007: 109.

²⁴⁵ Yağız 2009: 457.

²⁴⁶ Şenol 2003: 100.

Sinop kökenli olabileceği düşünülmüştür²⁴⁷. Ege Bölgesi sualtı araştırmaları Sarpdere, Bizans Batığı'nda tamamına yakını küresel gövdeli amphoraların oluşturduğu amphoralar arasında, havuç formu Sinop amphorası in situ olarak bulunmuştur²⁴⁸.

Bu bölgeler arasında Roma Dönemi tabakalarına sahip olan yerleşimlerin bulgularından kısaca söz edecek olursak eğer; Smyrna'daki bulgulara bakıldığında Ege'de bulunan diğer merkezlerde de görüldüğü gibi, Smyrna'nın da Sinope ile yoğun bir ticari faaliyet içerisinde bulunmadığı görülmekte ve bölgede ele geçen amphoraların sadece % 3 lük bir kısmının Karadeniz üretimi olduğu bilinmektedir²⁴⁹. Kil yapıları sayesinde Karadeniz üretimi olduğu düşünülen bu amphoralarında Zeest 80/ Zeest 75²⁵⁰ ve Herakleia üretimi olduğu bilinen Selov C tipine ait olduğu düşünülmektedir²⁵¹.

Kzyikos Hadrian Tapınağı'nda bulunan amphoraların tipolojik özelliklerine bakılarak M.S. 5-7. yüzyıl'a ait olduğu düşünülmüştür, fakat herhangi bir tipe atfedilmemiştir²⁵². Perinthos Antik Kenti'ndeki mezarlardan ele geçen Roma dönemine ait bulgular ise unguentariumlar olmuştur²⁵³. Byzantium kazıları kapsamında Marmaray Kazıları Sirkeci İstasyonu'nda ele geçen bulgular ise Sinope'nin Hellenistik Dönem amphora mühürlerine aittir²⁵⁴. Myra Antik Kenti kazılarında ele geçen amphora bulgularının Patara'daki yerel üretim olarak tanımlanan formlarla aynı olduğu gözlemlenmiştir²⁵⁵. Sagalassos'da yapılan araştırmalar, Geç Hellenistik ile M.S. 6.yüzyıl arasına tarihlenen; çok sayıda cüruf, seramik atığı, fırın enkazına ait bulgular ile tuğla, kiremit, amphora, yağ kandili gibi ürünler geniş bir seramik üretim kapasitesinin varlığını ortaya koymuştur²⁵⁶.

Perge konut alanı kazılarında ise, Keay LIII, LIV, LIVBis, LVI, LXVI, Geç Roman 1, 2, 4, 5/6, Agora K 113/ Kapitan 2 amphoraları çoğunluğu oluşturmaktadır²⁵⁷. Zeytinliada Geç Roma seramik buluntuları arasında, en yoğun buluntu grubunu ise Açık Renkli Geç Roma Seramikleri oluşturmaktadır²⁵⁸. Laodikeia kenti çalışmalarında; Hellenistik Döneme tarihlenen Knidos ve Rodos amphora mühürleri ile Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait imparatorluk

²⁴⁷ Asal 2010: Kat No: A11, 40.

²⁴⁸ Özdaş 2009: 249.

²⁴⁹ Şenol 2015: 248.

²⁵⁰ Opait 1996: 254; Opait 2007b: 110.

²⁵¹ Arsen'eva-Kassab-Tezgör-Naumenko 1997: 189-190; Khalvashi 2010: 34.

²⁵² Koçhan-Meral 2014: 232.

²⁵³ Yenentürk 2011.

²⁵⁴ Çağnis 2019: 154.

²⁵⁵ Özdilek 2015: 89.

²⁵⁶ Ünal 2005: 749.

²⁵⁷ Fırat 1996: 94.

²⁵⁸ Kavaz 2017: 160.

tarafından basılan mühürler buluntu grubunu oluşturmaktadır²⁵⁹. Elaiussa Sebaste’de yapılan çalışmalar sonucunda kentte Roma dönemine tarihlendirilen, İtalya, İspanya, Ege adaları üretimi olan amphora bulguları ele geçmiştir²⁶⁰.

3.6. Suriye-Filistin

Akdeniz’deki Sinope amphoralarının varlığının Rodos’un ticari faaliyetleri ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir²⁶¹. Muhtemelen iki yönlü bir ticaret ağı mevcuttu; biri Ege’yi Karadeniz’e bağlayan diğeri ise Ege’yi Kıbrıs’a oradanda Levant bölgesinin bir kısmı ile Mısır’a bağlayan ticaret ağıdır²⁶². Mevcut araştırmamız göz önüne alındığında, Roma Dönemi’nde Akdeniz’deki Sinope amphoralarının dağılımına ait veriler, ticari ağının Doğu Akdeniz’e kadar uzadığını göstermektedir. Pontoslu VI. Mithridates Sinope halkı ile savaşa girdiğinde Rodoslular onlara yardım ettiler²⁶³.

Roma Döneminde Karadenizden Akdenize ticareti yapılan ürünler amphoralar ve seramik eşya sınıfından oluşuyordu. Aynı zamanda Karadeniz’den Akdeniz’e göç gibi bir sebep ile bu eşyaları getirmiş olmaları da bir olasılık gibi görünse de temel sebep bu iki bölge arasındaki ticarettir. Lübnanda C grubuna ait bir amphora ele geçmiştir²⁶⁴. Shalalat (İskenderiye) deposunda tutulurlar ve aynı zamanda Caesarea(İsrail) bölgesinde C Snp I tipine ait bir boyun parçası keşfedilmiştir²⁶⁵. Ras el-Basit’ te (Suriye) (C Snp III) tipinde bir amphora rapor edilmiştir²⁶⁶.

D Snp I tipine ait amphoralar Akdeniz bölgesinde çok sayıda ele geçmiştir, Seleucia de Seleukia Pieria (Antakya) kentinden ele geçen 70’den fazla örnek Antakya Müzesi’nde korunmaktadır²⁶⁷. Bu formlar arasında D Snp III tipine ait bir kopya bulunmaktadır²⁶⁸ (Resim 89). Yine bu bölgedeki bir havuç amphora atölyesi de dikkat çekicidir²⁶⁹.

D Snp I tipine ait diğer bulgular ise Zeugma’da²⁷⁰, Dıbsi Faraj(Halep) ve Lazkiye yakınlarındaki Ras İbn Hani arkeolojik sit alanında bulunmuştur²⁷¹. Dıbsi Faraj bölgesi 1972-

²⁵⁹ Şimşek-Alkaç-Duman: 2017.

²⁶⁰ Kızıllarslanoglu 2014: 233.

²⁶¹ Badal’janc 1999.

²⁶² Lund 2007: 189.

²⁶³ Berthold 1984: 93-94; Gabrielsen 1997: 65.

²⁶⁴ Zemer 1977: 49. Lev.14,40.

²⁶⁵ Bk. Caesarea Papers 2, 1999, 315 vd., fig.6,99

²⁶⁶ Abedie-Reynal 2002: 20.

²⁶⁷ Kassab-Tezgör 2010: 172.

²⁶⁸ Kassab-Tezgör 2010: 172.

²⁶⁹ Empereur-Picon 1989: 232. fig. 9-10

²⁷⁰ Abadie- Reynal 2002: 20.

²⁷¹ Kassab-Tezgör-Touma 2001: 107-1; Sodini 2005: 593. fig. 8; Sodini-Villeneuve 1992: 97, fig.2, 2.

1974 yıllarında Orta Fırat'ta Tabga'da bulunan Al-Thaoura barajı inşaatı sırasında keşfedilmiştir²⁷² ve bu bölgede Sinope amphorası tipinde üç amphora ele geçmiş bunlar Halep Ulusal Müzesi'nde korunmaktadır²⁷³ (Resim94-95-96). Dipsi Faraj'da Sinope üretimi amphoralarının yanısıra bölgeye ithal edilen diğer bir grupta LRA 1B formlarıdır²⁷⁴. Beyrut'da M.S. 6. yüzyıl'ın ikinci yarısına ait olduğu düşünülen, Ürdün'ün doğu kısmındaki Pella'da, Jerash'da (Ceraş) ve Filistin'de D Snp grubuna ait olan amphoraların varlığı bilinmektedir²⁷⁵. Pella ve Jerash'da; Geç Roma Dönemi Kırmızı Astarlı (Late Roman Red Ware: LRRW), Afrika Kırmızı Astarlı (African Red Slip Ware: ARS), Kıbrıs Kırmızı Astarlı (Cypriot Red Slip Ware: CRS), Phokaia Kırmızı Astarlı (Phocaeen Red Slip Ware: PRS) formları bilinmektedir²⁷⁶.

Bölgeler için ele geçen veriler doğrultusunda istatistiksel veriler ise şu yöndedir; Öncelikle Beyrut M.S. 200-230'lara ait veriler; bir grup olarak ele alındığında ve Kapitan 2, Zeest 72-73 amphoraları dahil edildiğinde, Karadeniz amphoraları Beyrut bölgesinde toplam amphora sayısının %20,8'lik kısmını kapsamaktadır²⁷⁷. Sinope amphoraları bu pay içerisinde % 15,9'luk kısmı oluşturmaktadır. M.S. 230-250'lerde Karadeniz'den bu bölgeye ithal edilen amphoraların oranı % 9,15'tir, bu oran içerisinde Sinope amphoralarının toplam oranı % 4,68'tir²⁷⁸ (Grafik 5-6). M.S. 3. yüzyıl sonlarında ise Karadeniz'den ithal edilen amphoraların oranı % 22,62 bu oran içerisinde Sinope'nin payı 0,72'dir²⁷⁹ (Grafik 7).

M.S. 325-350'lerde Beyrut'a ithal edilen amphoralar arasında Sinope amphoralarının toplam oranı % 0,59'dur, bu oran M.S. 4.yüzyıl sonlarında %0,25'tir²⁸⁰ (Grafik 8). M.S. 5. yüzyıl başlarında bölgeye ithal edilen amphoralar arasında Sinope amphoralarının oranı % 9,23'tür²⁸¹ (Grafik 9).

M.S. 7. yüzyıl'da Zeugma'ya ithal edilen amphoralar arasında Sinope dışında Kilikya, Filistin, LR1 amphoraları bulunmaktadır²⁸². P.Reynolds'un yapmış olduğu çalışmalardan alınan verilere göre Zeugmaya ithal edilen amphora grupları arasında Sinope amphoralarına ait sayısal

²⁷² Harper 1974: Lev. 26-29 fig.7; Harper 1980: 327.

²⁷³ Kassab-Tezgör-Touma 2001: 107.

²⁷⁴ Pieri 2005: 4.

²⁷⁵ Pieri 2007: 307. fig.10; Watson 1990: 240,fig.10, 75, 80,81; Tezgör- Touma 2001: 111,n.19.- Uscatescu 2001: 68. fig.3, 4, bk. Bizans ve prota-islam seramiklerinde Suriye-Ürdün, Amman'da düzenlenen 3-4-5 Aralık 1994 sempozyum bildiri; Hirschfeld-Calderon 1991: 86. fig.5.

²⁷⁶ Costa 2006: 37. Tab.1

²⁷⁷ Reynolds 2011: 90. Tab.1

²⁷⁸ Reynolds 2011: 90. Tab. 1

²⁷⁹ Reynolds 2011: 90. Tab. 1

²⁸⁰ Reynolds 2011: 112. Tab.2b

²⁸¹ Reynolds 2011: 113. Tab.3

²⁸² Reynolds 2013: 105.

veriler ekte verilmiştir. Bu veriler her bir parça; dip, kulp, boyun, gövdeye ait parçalar tek tek sayılarak düzenlenmiştir²⁸³ (Grafik 10-11-12-13).

Doğu Akdeniz'deki Sinope amphoraları ile ilgili ele geçen bulgulara bakıldığında parçaların tipolojisi, rengi ve dokusu, Sinope'nin bölgeye yaptığı ihracatın göstergesidir. Özellikle Seleuci de Pierie, Dibsi Faraj ve İbn Hani' deki amphoralar Karadeniz amphoralarının ithalatının Pontic bölgeyi aştığını bize kanıtlamaktadır (Tablo 12). Orta Fırat'da arkeolojik kanıtlar; Roma surları ve Halabia kenti limanları ticarete verilen önemi göstermektedir²⁸⁴.

3.7. Kuzey Afrika (Alexandria)

Akdenizin doğusundaki Alexandria (İskenderiye) bölgesinde C Snp III-2 amphora örnekleri keşfedilmiştir²⁸⁵. D grubuna ait amphoraların varlığı İskenderiye'de hem su altı keşiflerinde hemde çok sayıda, Kom el-Dikka kazıları ile ortaya çıkmıştır²⁸⁶ (Tablo 12).

3.8. Orta Anadolu

Sinope Demirci atölyesi üretimi olan Roma Dönemi amphoralarının, Anadolu'nun dışında geniş bir yayılım alanı olduğuna yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılmıştır. Orta Anadolu kapsamında Kırıkkale, Kırşehir (Kalehöyük, Yassıhöyük, Büklükale), Nevşehir, Niğde ve Yozgat'ta bulunan höyük yerleşimlerindeki araştırmalar sonucunda; Kırşehir Kalehöyük'te Sinope'nin Hellenistik Dönem amphoralarına ait mühürlü kulplar bulunmuştur²⁸⁷. Kamankalehöyük Roma İmparatorluk Dönemine ait buluntular ise pişmiş toprak kap parçaları ve kandillerdir²⁸⁸. Yozgat; Alisharhöyük seramikleri ile ilgili yayınların geneli Demir Çağı tabakalanmasına ait seramikleri içermektedir.

Orta Anadolu kapsamındaki yayınlara bakıldığında genel itibariyle herhangi bir amphora formuna ilişkin çok fazla yayın bulunmamaktadır. Gordion'da yapılan araştırmalar sonucunda Sinope Hellenistik Dönem üretimi olduğu düşünülen amphora mühür bulgusu ele geçmiştir²⁸⁹ (Levha 2). Bunun dışında Gordion'da Geç Hellenistik Döneme ait damgalı Rhodos ve Erythrai amphoralarının varlığı bilinmektedir²⁹⁰.

Orta Anadolu'daki Roma Dönemi yapı katına sahip olan yerleşimler ile ilgili yapılan yayın taraması ve kazı sonuçlarına göre; bu bölgede Sinope'nin Hellenistik dönem ticaretinde

²⁸³ Reynolds 2013: 100. Tab.1

²⁸⁴ Lauffray 1991: 26.

²⁸⁵ Kassab-Tezgör 2010: 170.

²⁸⁶ Majcherek 2004: 229.

²⁸⁷ Adibelli 2014: 45.

²⁸⁸ Adibelli 2016: 88.

²⁸⁹ Lawall 2010: 159.

²⁹⁰ Lawall 2010: 164.

aktif olduğunu ele geçen damgalı (mühürlü) amphora kulpları ile görüyoruz. Roma Dönemi kapsamında ele alınan tipolojiye ait herhangi bir amphora bulgusu ise bölgede ele geçmemiştir. Orta Anadolu'daki bu durum, Roma Dönemi'nde Karadeniz'den Orta Anadolu'ya giden ticaret yollarına erişimin zor olması ile açıklanabilir²⁹¹. Tez kapsamında bölgesel anlamda elde edilen veriler de bunu destekler niteliktedir. Orta Anadolu kapsamındaki amphoralarla ilgili yayınlar ve bulgular doğrultusunda yaptığımız araştırma ile Sinope'nin bölgeye yaptığı Roma dönemi amphora ticareti ile ilgili veri eksikliği nedeniyle maalesef çıkarım yapamamaktayız ancak gelecekte bu konu üzerine yapılacak olan araştırmalarla konu hakkında daha net sonuçlar ortaya konabilecektir.

²⁹¹ Monachov 2003: 124.

SONUÇ

Roma Dönemi Sinope Demirci atölyesi üretimi amphoraları tezimizin ana konusunu oluşturmuştur. Yapılan araştırmalar neticesinde bu bölgedeki kentler arasında üretimi en yoğun şekilde olan Sinope bölgesi Demirci Atölyesidir. Demirci dışında Sinope'deki diğer atölyelere de kısaca yer verilmiştir. Giriş bölümünde konunun kapsamı ve kullanılan yöntem açıklanmış araştırma tarihinde ise Sinope Amphoraları ile ilgili araştırma yapan bilim insanlarının yayınları ve yaptıkları araştırmalardan kronolojik olarak bahsedilmiştir. İkinci bölümde bu amphoraların tipolojisi, üçüncü bölümde dağılımları açıklanmıştır.

Sinope Amphoralarının Klasik ve Hellenistik Dönem'de dağılımları ile ilgili araştırmalar oldukça yoğun olmakla birlikte, Roma ve Geç Antik Çağ için Anadolu ve Karadeniz kıyılarındaki dağılımları ve köken analizleri konusunda belirsiz kalan pek çok husus bulunmaktadır. Bu çalışmada M.S. 2.-3. yüzyıl/M.S. 4.-6. yüzyıl arasına tarihlenen Roma Dönemi Demirci Atölyesi Snp A-B-C-D tiplerinin coğrafi dağılımlarının tespit edilmesiyle bu eksikliğe bir katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Karadeniz'in Kuzey Kıyıları'nda; B Snp / C Snp / D Snp grubu, Kuzey Anadolu Kıyıları'nda; B Snp / C Snp / D Snp grubuna ait olduğu düşünülen amphora bulguları, Kuzey Doğu Trakya'da; B Snp ve C Snp grubu, Anadolu'nun Güney kıyıları'nda; batıklarda ele geçen B Snp ve C Snp grubu, İtalya'da ise Slane'nin görüşüne göre Sinope grubuna ait bir amphora bulgusu ile Adriyatik Kıyıları'ndaki bölgelerde Sinope'nin M.S. 2.-3. yüzyıl ticaretine bağlı olarak B Snp grubu, Suriye Filistin Bölgesi; C Snp / D Snp grubu, Alexandria Bölgesi ise; C Snp / D Snp gruplarına ait amphoralarının varlığına yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılmıştır. Sinope'nin farklı ticaret yollarını geliştirmesiyle Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren, M.S. 2.-3. yüzyıl'da B Snp grubu, M.S. 4-5. yüzyıl'da C Snp grubu M.S. 6. yüzyıl'da D Snp grubu amphoraları ile Karadeniz, Kuzey İtalya ve Doğu Akdeniz'e kadar ulaşan bir ticaret rotası oluşmuştur. Dolayısıyla Sinope'nin Roma Dönemi'nde deniz ticaretinde aktif olduğu ve Akdeniz, Ege ve Karadeniz'deki kentlere ulaşarak ürünlerini pazarladığı sonucu ortaya çıkarılabilir (Harita 8) (Tablo 13).

Elde edilen veriler doğrultusunda, amphoraların tiplerine göre coğrafi dağılımları bazı bölgeler için tespit edilebilmiştir. Kuzeydoğu Trakya ve Suriye-Filistin bölgesi, Karadeniz'in Kuzey ve Doğu Kıyıları, Kuzey Anadolu Kıyıları, Anadolunun Güney Kıyıları Girit ve Kıbrıs, Yunanistan İtalya ve Anadolunun Batı Kıyıları, Kuzey Afrika'da Sinope Amphoralarına rastlanmakla birlikte nicel bir tahmin verebilecek yeterli veri bulunmamaktadır. İstatistiksel

anlamda veri elde ettiğimiz bölgeler; Kuzeydoğu Trakya ve Suriye-Filistin bölgesidir. Öte yandan mevcut bulgular ışığında Orta Anadolu'da Kırşehir Kale Höyük ve Gordion'da Hellenistik Dönem'de örnekleri bilinmesine rağmen Roma İmparatorluk Dönemi'nde Sinope Amphoraları ile ilgili bir bulguya rastlanmamıştır. Bu durum dönem koşulları göz önüne alındığında iç bölgeleri kıyı bölgelere bağlayan yolların yetersizliği ile açıklanabilir.

Roma Dönemi sonlarında yaşanan ekonomik ve siyasi krizler üretimi etkilediğinden başlangıçtaki üretim çeşitliliğinin son dönemlerde tekrar azalmış olması da dikkat çekicidir. Şu ana kadar amphoralar için arkeometrik bir çalışma yapılmamıştır. Ancak genel itibariyle içerisinde bulunan zeytin çekirdeklerinden dolayı zeytinyağı taşımış olabileceği düşünülmüştür²⁹². Bunun yanısıra bu amphoraların şarap taşıdığı düşüncesi de öne sürülen görüşlerdendir²⁹³. Strabon'un kaynaklarındaki listede Sinope'nin farklı balık türlerinden balık sosu yapmış olduğu bilgisi, bizleri bu amphoralarda balık sosu taşınmış olabileceği düşüncesine de götürmektedir²⁹⁴. Karadeniz'in güneyinde bulunan ve ılıman iklime sahip olan kent zeytin yetiştiriciliğine uygundur, şarap üretiminin yanısıra Sinope çevresinde yoğun amphora üretimi zeytinyağı presleme ekipmanıyla bu durum kanıtlanmıştır²⁹⁵. Bir diğer önemli ticaret kaynağının ise Roma mutfağında önemli bir yeri olan garum ve tuzlu balık olduğu amphoraların bu ürünlerin ihracatını yaptığı düşünülmüştür²⁹⁶.

²⁹² Tatlıcan- Kassab-Tezgör-Özdaş 1999: 338.

²⁹³ Zemer 1977: 86. no:79; Williams 1989: 98.

²⁹⁴ Radaelli 2016: 250; Strabon VII,6,2 - XII,3,11 - XII,3,19.

²⁹⁵ Doonan 2010: 174.

²⁹⁶ Doonan 2004: 95.

KISALTMALAR VE KAYNAKÇA

Metinde kullanılan kısaltmalarda Alman Arkeoloji Enstitüsü nün benimsediği (Der kleine Pauly Abkürzungen) Formatı kullanılmıştır. Türkçe kısaltmalarda TDK nın önerileri dikkate alınmıştır. Kaynakça ve dip notlarda ise Bursa Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü tez yazım yönergesine uyulmuştur.

Antik Kaynaklar

ÇELEBİ E., J. Von Hammer, Narrative of Travels in Europe, Asia, and Africa in the Seventeenth Century, II, Londra.

HOMEROS Odysseia II, (2013) Çev. Azra Erhat- Kadir A. Can Yayınları.

IBN Battuta Defremery C.-Sanguinetti B.R., Voyages II (1958) De La Macgue aux Steppes russes Paris.

STRABON (1961) Geographika, Books 10-12 vol. 5 (çev.) H.L. Jones, London.

STRABON (1981) Geographika, Books XII vol.9 (çev.) Lasserre F, Paris: Les Belles Lettres.

STRABON (1989) Greographia, Book VII vol.4 (çev.) Baladie R., Paris: Les Belles Lettres.

STRABON (2000) Geographika, Antik Anadolu Coğrafyası, (çev.) Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Modern Kaynaklar

ABADİE-REYNAL, C., (2002) “Les amphores mediterrannees d’importation trouvees a Zeugma” Eiring, Lund(ed.) 2004”, 15-21.

ADIBELLİ A.İşık, (2014) “2014 Kırşehir Kalehöyük kazısı”, 37. Kazı Sonuçları Toplantısı, 3.Cilt, 11-15 Mayıs 2015 Erzurum, 45-49.

ADIBELLİ A.İşık, (2016) “Kırşehir Kalehöyük Kazıları” Kırşehir Arkeoloji ve Paleoantropoloji Çalışmaları, Ankara, 85-104.

AKKAN E. (1975) Sinop Yarımadasının Jeomorfolojisi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 261.

AKURGAL Ekrem, BUDDE L., (1956) Verlaufiger Bericht über Die Ausgrabungen in Sinope Ankara.

- ALARY A., BALLEP P., (2004) "Presentation preliminaire de la ceramique commune et de cuisson de Demirci. Production et consommation" P. Dupont/ V Lungu (ed.), Les productions ceramiques du Ponteuxin a l'epoque grecque. Actes du colloque international Bucharest.
- ALKAÇ E., (2019)"Knidos Kazılarında Bulunan Amphora Mühürleri Üzerine İlk Değerlendirmeler" Anadolu Arkeolojisi Araştırmaları Dergisi, Arkhaia Anatolika 2, 84-101.
- ALEXEEVA, E.M., (1995) "Wine making in Gorgippia according to the material of excavations", dans Recueil Koselenko,7-44.
- ALEXEEVA, E.M., (1997)"Antichnyi gorod Gorgippiya(Classical City of Gorgippia) Moscow.
- ALPÖZEN T.O., ÖZDAŞ H., BERKAYA B., (1995) Commercial Amphoras of the Bodrum Museum of Underwater Archeology, Bodrum Museum of Underwater Archeology Publication, Bodrum.
- APAKİDZE, A., (1975), Didi Pitiunt (The Great Pityus), I, Tbilisi.
- ARDET, A., (2006) Amforele din Dacia Romană. Timișoara.
- ARSENEVA T. M., TEZGÖR K., NAUMENKOS., (1997) "Un Depotoir d'atelier d'amphores a pate claire, Commerce entre Heraclee de Pont et Tanais a l'epoque romanie" AnatAnt V, 187-198.
- ARSENEVA T.M., et NAUMENKO S.,(1992) "Usat by Tanaisa (Les Proprietes de Tanais) Moscou, 1992.
- ARSENEVA T.M., (1994) "Context of findings from the cellar MB, 2nd-3rd cc. AD." Vestnik Tanaisa 1, Rostov-sur- Don, 61-113.
- ARSENAVA T. M., BÖTTGER B., VİNOGRADOV, Yu G., (1996) Novye issledovaniya v Tanaise. Vestnik drevnei istorii 3, 54-71.
- ASAL R., (2010) Yenikapı Marmaray ve Metro Kurtarma Kazıları Buluntuları Işığında İstanbul'un Roma ve Bizans Dönemi Deniz Ticareti, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- BADAL'JANC J.S., (1999a) "La Rhodes Hellenistique et le Nord de la Mer Noire" (Les relations economiques d'apres epigrapique seramique) in Garlan(ed) 199b, 247-253.
- BALLARD R.D., HİEBERT,F. T., COLEMAN D. F.,WARD C., SMİTH J.S., WILLİS K., FOLEY B., CROFF K., MAJOR C., TORRES F., (2001) "Deepwater Archeology of the Black

Sea: The 2000 Season at Sinop Turkey.’’ American Journal of Archeology. Vol. 105: no.4, 607-23.

BENEA D., (2000) Les amphores de Tibiscum. Les relations commerciales entre la Dacie et les territoires de la Méditerranée orientale – *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta* 36, 345-438.

BELOTTI C., (2004) Ritrovamenti di anfore romane s Ivliia Concordia, Aspetti topografici ed economici, Gruaro.

BELOTTI C., (2006) ‘‘Anfore orientalia a Concordia Sagittiria(I)’’, *Instrumentum* 23, 19-20.

BELOTTI C., (2008) Italia Settentrionale-*Rei Cretariae Romanse Fautorum Acta* 40, 279-284.

BELOTTI C., (2008) Merci, trasporti e contatti neŝsa Venetia: le importazioni di anfore olearie dal Mediterraneo orientale, in *Terre di Mare*, 451-561.

BERTHOLD R.M., (1984) *Rhodes in the Hellenistic Age*. Ithaca and London.

BES, Ph. (2014) Late Antique- Early Byzantine pottery in Limyra 2013, *ANMED.*, *News of Archaeology of Anatolia’s Mediterranean Areas* 12, 78-79.

BEZECZKY T., (2005) Late Roman Amphorae from the Ephesian Agora, in: F. Krinzing(er), *Spatantike und mittelalterliche Keramik aus Ephesus*, *AForsch* 13, 203-223.

BEZECZKY T., (2013) *The amphorae of Roman Ephesus*, Wien.

BIERNACKI, A.B., (2003) ‘‘The ceramic building Material of the first Italian Legion in Novae(Moesia Inferior). The relationship between form and function’’, *Archeologia Bulgarica* VII, 3: 9-21.

BILLOT M.F., BILLOT J.F., TEZGÖR K., (2010) ‘‘ Les fours leur structure et le mode de construction’’, D.Kassab Tezgör(ed.) *Les fouilles et le material de l’atelier amphorique de Demirci pres de Sinope* *Varia Anatolica* XXII, 105-117, İstanbul-Paris.

BJELAJAC L., (1996) *Amfore gornjomeziskog Podunavlja*, Beograd.

BLAVATSKY, V., (1951) ‘‘Kharaks’’, *MIA* 19, 250-291.

BOUET A., (1999) Les materiaux de construction en terre cuite dans les thermes de la Gaule Narbonnaise, *Scripta Antiqua* I, Ausonius, Bordeaux.

BORIŠOVA V. V., (1958) ‘‘Les Ateliers de potiers de Chersonese’’ (d’apres le materiel des fouilles de 1955-1957), *SA* (4), 144-153.

BÖTTGER, B. (1978) Céramique des 4e – 6e s. de Iatrus (Mésie Inférieure). – Археология 2, 26-32.

BÖTTGER, B. (1982) Die Gefäßkeramischen aus dem Kastell Iatrus. In: Iatrus-Krivina: spätantike Befestigung und frühmittelalterliche Siedlung an der unteren Donau. 2: Ergebnisse der Ausgrabungen 1966-1973. Berlin. 33-148.

BÖTTGER, B. (1991) Die Gefäßkeramischen Funde (1975-1981). In: Iatrus- Krivina: spätantike Befestigung und frühmittelalterliche Siedlung an der unteren Donau. 4: Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1981, 251-313, Berlin.

ÇAĞNİS P., (2019) “Marmaray Tüp Geçit Kazıları Sirkeci İstasyonu’nda Ele Geçen Sinope Amphora Mühürleri” Uluslararası Sinope ve Karadeniz Arkeolojisi Sempozyumu, 13-15 Ekim 2017, 151-154.

CARREAS M., (2002) WILLIAMS D.F., “Carrot Amphoras: a Syrian or Palestinian connection?”, Humphrey(ed.) The Roman and Byzantine Near East, 3, JRA,49, 133-144.

CONRAD S., (1998) “Zu Typologie und Funktionsbestimmung der amphoren aus dem Kastell Iatrus”, (ed.) G. Yon Bülow, A. Milchevai, Der Unteren Donau von Diokletian bis Herakios, Vorträge der Internationalen Konferenz, Svistov, Bulgarien, Sofia.

CONRAD, S. (2007) Die Gefäßkeramik. In: von Bülow, G. (ed.). Iatrus- Krivina: spätantike Befestigung und frühmittelalterliche Siedlung an der unteren Donau. 6: Ergebnisse der Ausgrabungen 1992-2000. Mainz am Rhein. 209-265.

COSTA da K., (2006) The limits of longdistance:evidence from sixth-century Palaestina/ Arabia. Reading Medieval Studies, XXXII., 35-45.

DASHEVSKAYA, O.D. (1991) Geç Kırım'da İskitler, Moskova.

DEMİRCİ Ş., AKYOL A.A., TÜRKMENOĞLU A., (1999) “Characterization of ceramics obtained from antic amphora workshops in Sinope region” Caeser Augusta 73, 141-148.

DENGATE J.A., (1978) “A Site survey along the South Shore of Black Sea”, The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archeology. Vol. I, Ankara.

DIEDERİCHS C., (1989) Ceramiques Hellenistiques, Romaines et Byzantines Salamine de Chypre IX, 102, Lev. 26, 317.

DOBREVA D., (2017) *Tra Oriente Occidente: dinamiche commerciali i Moesia Inferiore Thracia in epoca romana e tardoantica. I Dati dei contenitori da trasporto. (Antenor Qaderni 42)* Roma.

DOĞER E. (1991) *Antik Çağda Amphoralar*, Sergi Yayınevi, İzmir.

DOMZALSKI K.,(2011), ‘‘Late Roman Pottery from Pompeiopolis’’, *Pompeiopolis I, Eine Zwischenbilanz aus der Metropole Paplagoniens nach fünf Kampagnen (2006-2010)*, 163-177, Germany.

DOONAN O.,P., (2004) *Sinop landscapes: exploring connection in a Black Sea hinterland*, Phidelphia.

DOONAN O.,P., (2010) *Sinop Landscapes: Toward an Archeology of Community in the Hinterland of a Black Sea Port, ‘‘Ancient civilizations from Scythia to Siberia’’*, 16, 175-187.

DONCEEL- VOUTE P., (1979)‘‘Gökırmak Valley’’, *Anatolian Studies XXIX*, London.

DÖNMEZ Ş., (2003) *Yeni Bulgular Işığında Orta Karadeniz Bölgesi Demir Çağı Çanak Çömleğine Bir Bakış*, *Anatolia*, 24.

DÖNMEZ Ş., (2004) ‘‘Yeni Arkeolojik Bulguların Işığında İ.Ö. 2. Binyılda Sinop’’ *Belleten LXVIII*, 251, Türk Tarih Kurumu.

DRAHOR M.G., HESSE A.KAYA M., (1999) *Sinop Amphora Atölyeleri Üzerinde Manyetik Çalışmalar*, Cilt 9.

DYCZEK, P., (2001) *Roman amphorae of the 1-3. centuries AD. found on the Lower Danube*, Warsaw.

EMPEREUR J.Y. , GARLAN Y., (1986) *Recherches sur les amphores grecques*, *BCH*,XIII.

EMPEREUR J.Y., (1989) ‘‘Les regions de production d’amphores imperiales en Mediterranee Orientale’’, *Anfore Romane e Storia Economica: Un Decenio Di Richerce*, *Collection De L’Ecole Française De Rome* 114, 223-248.

EMPEREUR J.Y., GARLAN Y., (1992) *Greceskie amfornye asterskie*, in. *Kac& Monachov*(ed.), 8-31.

ERTEN H.N., TEZGÖR K., TÜRKMEN D., ZARARSIZ A., (2004) ‘‘The Typology and Trade of The Amphorae of Sinope, Archeological Study and Scientific Analyses’’ *Eiring*, Lund (ed.) *Transport amphorae and trade in the Eastern Mediterranean*. Athens. 103-115.

FALKNER, R. K. (1999) *The pottery*. In: *Poulter, A. G. (ed.). Nicopolis ad Istrum: a Roman*

to Early Byzantine city. The pottery and glass. London. 55-296.

FIRAT N., (1996) ‘‘Perge Konut Alanı Seramiği’’ Les ceramiques en Anatolie aux epoques hellenistiques et romaines, Actes de table Ronde d’İstanbul, 23-24 mai 1996, İstanbul: Institut Français d’Etudes Anatoliennes- Georges Dumezil, 2003, 91-95.

GARLAN Y.,TEZGÖR K, D., (1996) Prospection d’ateliers d’amphores et de ceramique de Sinope. – *Anatolia Antiqua* 4, 325-334.

GARLAN Y., TATLİCAN I., (1996) ‘‘1994 ve 1995 Yılları Zeytinlik(Sinop) Amphora Atölyeleri Kazıları’’, XVIII Kazı Sonuçları Toplantısı, C.2, 337-350.

GARLAN, Y. - TATLİCAN, I., (1997) Fouilles d’ateliers amphoriques a Zeytinlik (Sinope) en 1994 et 1995. *AnatAnt* 5, 307-316.

GARLAN, Y. -TATLİCAN, (1998) I., Fouilles d’ateliers amphoriques a Nisikoy et a Zeytinlik (Sinope) en 1996 et 1997. *AnatAnt* 6, 407-422.

GARLAN, Y. -TATLİCAN, I., (1999) Premieres fouilles de l’atelier amphorique de Zeytinlik 1a Sinope. In Y. Garlan (ed.), *Production et commerce des amphores anciennes en mer Noire. Actes du Colloque international d’İstanbul, 25-28 mai 1994 (Aix-en-Provence)*, 21-25.

GOLDMAN H., (1950) ‘‘The Pottery’’(ed.) F.F. Jones, *Excations at Gözlü Kule, Tarsus I, The Hellenistic and Roman Periods*, Princeton.

GRACE V., (1979) *Amphoras and the Ancient Wine Trade*, American School o Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey.

GRAKOV B.N., (1929) *Drevnegrecheskie keramicheskie kleima c imenami astimov*, Moscou.

HARPER R.P.,-WİLKONSON T.J., (1975) ‘‘Excavations at Dıbsi Faraj’’, Northern Syria, 1972-1974: A Preliminary note on the Site and its Monuments with an Appendix’’, *Dumbarton Oaks Papers* 29, 34.

HARPER R.P., (1980) ‘‘Athis- Neocaesareia- Qasrin-Dıbsi Faraj’’, in J.Cl. Margueron(ed.), *Le Moyen-Euphrate.Zone de contacts et d’echanges*, Actes du colloque de Strasbourg(10-12 mars 1977), *Travaux du Centre de recherche sur le Proche-Orient et la Grece antiques*5, Leiden, 327-348.

HAYES J.W., (1972) *Late Roman Pottery*, London.

HAYES, J.W., (1983)‘‘ The Villa Dionysos Excavations, Knossos’’ *BSA* 78, 97-169.

HİLL S., (1998) “Rescue Excavations at Çiftlik(Sinop)”,Ancient Anatolia Fifty Years Work by the British Institute of Archaeology at Ankara, 285-300, Londra.

HİLL S., (2000) “Çiftlik 2000”, Anatolian Archeology 6, 3-4.

HİRSCHFELD Y.,-CALDERON B.,R., (1991) “Early Roman and Byzantine Estates near Caesarea” IEJ 41,81-111.

HOMEROS Odysseia II, (2013) Çev. Azra Erhat- Kadir A. Can Yayınları.

HULL M.R., (1963) The Roman Potters Kilns of Colchester, Oxford.

INAİSHVİLİ N., (1993) Cixisdziris I-IV saukuneebis argeologiuri dzeglebi (The Archeological Monuments of Tsikhidziri 1.-6. AD., Tbilisi.

İŞİK A., (2001) Antik Kaynaklarda Karadeniz Bölgesi, Türk Tarih Kurumu Ankara.

IVASCHENKO Y., (1997) “Les ateliers de ceramiques du VI au XV s. au Nord de la mer Noire: le probleme de la continuite”, dans Demiaus d’Archambaud, 73-79.

JURİSHİCH M., (2000) Ancient Shipwreck of the Adriatic. Maritime transport during the first and second centuries AD, International Series 828, Oxford.

KAKHİDZE Amiran, MAMULADZE S., INAİSHVİLİ N., TAVAMAİSHVİLİ G., KHALVASHİ M., KAKHİDZE E., EBRALİDZE T., VARSHALOMİDZE I., (2002) “Recent archeological finds in Gonio- Apsarus.” Pont Euxin et commerce: la genese de la “route de la soie”. Actes du IX Symposium de Vani (Colchide, 1999), Institut des Sciences et Techniques de l’Antiquite, 251-262.

KAMADADZE K., (2019) “Roma Döneminde Güney-batı Gürcistan ile Sinope Arasındaki Ticari ve Ekonomik İlişkiler”, Uluslararası Sinope ve Karadeniz Arkeolojisi Sempozyumu(ed.) Kakhaber Kamadadze, 13-15 Ekim 2017, Sinop, 91-97.

KASSAB-TEZGÖR D., (1995) “Sinop’ta seramik ve anfora atölyelerinin incelenmesi”, XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı II, (1994), 177-190.

KASSAB-TEZGÖR D., (1996a) “Fouilles des ateliers d’amphores a Demirci pres de Sinope en 1994 et 1995”, AnatAnt V, 335-354.

KASSAB-TEZGÖR D., (1996b) “Demirci- Sinop Amphora Atölyelerinin Kazısı,” XVII KST, II (1995), 277-291.

KASSAB-TEZGÖR D., (1996) TATLICAN İ., “Sinope- Demirci anfora Atölyelerinin 1995 Kazısı” XVIII, KST,II,353-365.

KASSAB-TEZGÖR, D. / TATLİCAN, I., (1998) Fouilles d'amphores a Demirci pres de Sinope en 1996 et 1997.-Anatolia. Antiqua 6, 423-442.

KASSAB-TEZGÖR D., TATLİCAN İ., ÖZDAŞ H., (1999) "Sinop'ta Su Altı Çalışmaları" IX. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, 27-29 Nisan 1998, Antalya, 335-343.

KASSAB-TEZGÖR D., TATLİCAN İ., DERELİ F., (1999) "Demirci Sinop Amphora Atölyelerinin 1997 Kazısı" XX. Kazı Sonuçları Toplantısı II.Cilt,Ankara.

KASSAB-TEZGÖR, D., TOUMA M., (2001) "Amphores exportees de mer Noire en Syrie du Nord", AnatAnt IX, 105-115.

KASSAB-TEZGÖR, D., DERELİ F., (2002) Sinop-Demirci Amphora Atölyeleri 2000 Kazısı, 23. Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt, Ankara.

KASSAB-TEZGÖR D., / LAMAİTRE S. / PİERİ, D., (2003) La collection d'amphores d'Ismail Karkan a Sinope. – Anatolia Antiqua 11, 169-200.

KASSAB-TEZGÖR D.,KEBULAZDZADE D., LOMİSTASHVİLİ D., ZAMTARADZADE M., (2007) "Les sites de Gudava et d'Ilori (Colchide), amphores de Sinope et amphores locales de l'epoque romanie, AnatAnt XV, 197-214.

KASSAB-TEZGÖR D., ALARY A., BALLEP P., (2009) "Presentation peliminare de la ceramique commune et de cuisson de Demirci. Production et consommation", in:P. Dupont/ V. Lungu (ed.), Les productions ceramiques du Pont-Euxin a l'epoque grecque. Acte du Colloque international (Bucarest, 18-23 Septembre 2004) (II Mare Nero VI 2004-2006),Bucarest, 19-29.

KASSAB-TEZGÖR D., (2009) "Le reseau commercial des amphores sinopeennes entre les IIE-IIIe et les VIe-VII s. de notre ere, Ianishvili (ed.) 167-173.

KASSAB-TEZGÖR D., (2010) Typologie des amphores sinopeennes entre les IIE-IIIe s. et le VIe s. ap. J.-C. In D. Kassab Tezgor (ed.), Les fouilles et le materiel de l'atelier amphorique de Demirci pres de Sinope (Varia Anatolica 22) (Istanbul, Paris), 121-140.

KASSAB-TEZGÖR D., ÖZSALAR A., (2010) The Reconstruction of a Roman Kiln in the Archeological Museum of Sinop, Ancient Civilizations from Scythia to Siberia 16, 199-216.

KASSAB-TEZGÖR D., (2010) Sinope Un etat de la question apres quinze ans de travaux, Ancient Civilizations from Scythia to Siberia 16.

- KASSAB-TEZGÖR D., (2010) Les Fouilles et le materiel de l'atelier amphorique de Demirci pres de Sinope *Varia Anatolica* 22, İstanbul, Paris.
- KASSAB-TEZGÖR D., (2011) "Types amphoriques romains tardifs produits simultanément a Demirci pres de Sinope et dans d'autres centres de mer Noire, in C.Tzochev, T.Stoyanov A. Bozkova(ed.) *Production and Trade of Amphorae in the Black Sea PATABS II*.
- KASSAB-TEZGÖR D., INAISHVİLİ, (2010) *Production and Trade of Amphorae in the Black Sea, Actes de la Table Ronde PATABS I, Varia Anatolica XIX, IFEA- De Boccard, Paris.*
- KAVAZ K.B., (2017) "Zeytinliada Light Colored (Açık Renkli) Geç Roma Seramikleri" *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 38, Erzurum, 151-176.
- KHALVASHI M., (2002) *Keramikli tara gonio-apsarosidan (Amphorae from Gonio-Apsaros), Gonio- Apsarus 2, Batumi.*
- KIZILARSLANOĞLU A., (2014) "Elarussa Sebaste'den Baetica Üretimi Amphoralar" *OLBA XXII, Kaam Yayınları, Mersin, 231-150.*
- KLENINA E.J., (2000) "Amphoren und Fasser", in T. Sarnowski and O. Savelja(ed.) *Balaklava. Römische Militärstation 106. Und Heiligtum des Jupiter Dolicheus, Swiatowit, Suppl. Series A : Antiquity, V, Warsaw:105-106.*
- KOÇHAN N., MERAL K., (2014) "İkinci Dönem Kyzkos Kazıları" *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 40. Kuruluş Yılı Armağanı Anadolu'nun Zirvesinde Türk Arkeolojisinin 40 Yılı, Ankara, 229-254.*
- KRAPİVİNA V.V., (1993) *Olvija. Materialnaja kultura 1-IV vv. n.e. (Olbia. The material culture of the 1- 4. Centuries AD.) Kiev.*
- KUZMANOV G., (1985) "Rannovizantsyska keramika ot Trakiya i Dakiya (IV- nachaloto na VII vek) (Early Byzantine pottery in Thrace and Dacia(4- early/7 century), Sofia,.
- KUZMANOV, G., (1987) *Ceramica del primo periodo bizantino a Ratiaria. – Ratiariensia 3-4, 111-118.*
- KUZMANOV G., SALKIN A., (1992) *Antični amfori akvatoriiata na Cernomorskato kraibrežie na Iožna Dobrudja, INM Varna, 28, 1992, p. 27–61.*
- KUZMANOV,G., (2005) *Seramikler antika. In: Atanasova, J.(ed.), Castra Martis, Kvadriburgiy ve Kastel. Sofya, 128-130.*

KUZMANOV, G., (2009) Erken Bizans bit seramikleri. In: Dinchev, V. / Kuzmanov, G. / Vladkova, P. / Cholakova, A. / Popova, Tsv. (Ed.). Gradigeto'da Bulgar-İngiliz kazıları. Dichin, Velikotarnovsk bölgesi / 1996-2003 /. Sofya. 153-206.

KUZUCUOĞLU C., (2010) “Demirci et ses alentours: dynamique geomorphologique et relations avec l’activite des ateliers”, D.Kassab Tezgör(ed.) Les fouilles et le material de l’atelier amphorique de Demirci pres de Sinope *Varia Anatolica* XXII, İstanbul-Paris.

KRAPİVİNA, V.V., (1993) Olvia M.Ö. I-IV. yüzyıl’ların maddi kültürü, Kiev.

LAWALL M., (2010) “Pontic Aegean and Levantine Amphorae Gordion” *Patabs I, Production and Trade of Amphorae in the Black Sea, Actes de la Table Ronde internationale de Batoumi et Trabzon, 27-29 avril 2006, Varia Anatolica* 21, 159-165.

LEWİT T., (2015) “The Second Sea: Exchange between the Mediterranean and the Black Sea in late antiquity” *Post- Classical Archaeologies, PCA* 5, 149-173.

LEZİNE A., (1954)“Les voutes romanes a tubes emboites et les croisees d’ogive de Bulla Regia” *Karthago* V, 168-181.

LOMİTASHVİLİ D.- COLVİN I., (2006) The Late Roman- Early Byzantine Kilns and Production in Nokalakevi- Archeopolis, Kassab Tezgör-N Inaishvili(ed.) *Production and Trade of Amphorae in the Black Sea, Actes de la Table Ronde Internationale de Batoumi-Trabzon, Varia Anatolica* 21, İstanbul - Paris,

LUND J., (2007) The Circilation of Ceramic Fine Wares and Transport Amphorae from The Black Sea Region in the Mediterranean, C. 400 BC-AD 200. In the *Black Sea Studies* 6. Aarhus.

MAGAMEDOV B., (1987) “Settlement of Chernyakhov Culture by the village Alexandrovka”, *The Settlements in Between Dnestr and Dunai Rivers I-beginning of II mill, AD, Kiev* 26-41, 1987.

MAGAMEDOV B., (1991) “Kamenka- Anchekrak. The Settlement of Chernyakhov Culture, Kiev.

MAGAMEDOV B., (2001) “Chernyakhov Culture. The problem of Ethnos, Lublin.

MAJCHEREK G., (2004) “Aleandria’s Long-Distance Trade in Late Antiquity: The Amphora Evidence” In *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean:Acts of the International Colloguium at the Danish Institute at Athens, 26-29 September,(ed.) J. Eiring& J. Lund, 229-237, Arhus Unşversity Press, Arhus,2004.*

MAJEWSKI K., (1981), *Novae-Sektor Zachodni, 1979.*, Sprawozdanie tymczasowe z wyopalisk ekspedycji archeologicznej- *Archeologia*, (Warszawa) 32, 85-163.

MONAKHOV S.Y., (2003) *Grecheski amfory v Prichernomor'e*. Moscow.

MUNSELL C. (2013) *Munsell Soil-Color Charts with genuine Munsell color chips*, Grand Rapids.

OPAÏT A., (1980) *Consideratii preliminare asupra amforelor romane și romano-bizantine din Dobrogea*, *Peuce VIII*, 291-327.

OPAÏT A., (1985) "Einige Betrachtungen zur spätromischen Keramik mit rotem Überzug", *Dacia* 29, 153-163, 1985.

OPAÏT A., (2004a) "The Eastern Mediterranean Amphorae in the Province of Scythia", dans Eiring Lund (ed.), 293-308.

OPAÏT A., (2004b) *Local and imported ceramics in the Roman province of Scythia (4-6 centuries AD.)*, BAR International Series 1274, Oxford.

OPAÏT A., (2010) "On The Origin of Carthage LR Amfora 1", *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amforae in the Mediterranean: Archeology and Archeometry (LRCW) 3*, BAR International Series 2185(II) 2010, 1015-1022.

OPAÏT A., PARASCHIV D., (2012) "Rare Amphora finds in the city and territory of Ibida" *Rei Cretarie Romane Favtorvm Acta* 42, Bonn.

ÖNİZ H., (2017) *Doğu Akdeniz'de Amphoralar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2017.

ÖZDAŞ H., (2009) "Ege Bölgesi Sualtı Araştırması 2007 Yılı Çalışmaları" 26. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 3. Cilt, 26-30 Mayıs 2008, Ankara.

ÖZDİLEK B., (2015) "Andriake Sinagogu'ndan Seçilmiş Örneklerle Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiklerine Genel Bir Bakış" *Cedrus III*, 89-117.

PARASCHIV D., (2006) *Amfore roman eși romano-bizantine in zona Dunari de Jos. (sec. I-VII P.Chr) Iași*.

PEACOCK D.P.S- WILLIAMS D.F (1986) "Amphorae and the Roman Economy", London and New York.

PİCON D., (2002) *Les modes de cuisson, les pates et les vermiş de la Graufesenque; une mise au point* Genin M., Vernhet A., (ed) *Ceramiques de la Grafesenque et autres productions d'epoque romanie* *Archeologie et Historie Romanie* 7:139-163.

- PĪERĪ D., (2005) Nouvelles productions d'amphores de Syrie du Nord aux époques protobyzantine et omayyūzylade., Travaux et memories, Collage de France, Centre de recherche d'histoire et civilisation de Byzance, 15.
- PĪERĪ D., (2005) Le Commerce du vin oriental a l'époque Byzantine. Le Termoignage des amphores en Gaule, Bibliothèque archéologique et historique, 174, Beyrouth.
- PĪERĪ D., (2007) Les Centres de Production d'Amphores en Méditerranée Orientale Durant L'antiquité Tardive: Quelques Remarques''(ed.) M.Bonifay- J.C. Treglia, Late Roman Coarse Wares, Cooking, Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archeology and Archaeometry 2, Marseille and Arles, 13-16 April 2005, BAR IntSer 1662, Oxford, 611-625.
- POPILIAN G., (1974) Contribution a la typologie des amphores romaines découvertes en Oltenie (2.-3. Siècles de N. E.), Dacia N.S. 18, 137-146.
- PORTAȘE, E.C., ROMEO I., (2001) Contenitori da trasporto. In: Di Vita, A.(ed.) Gortina V. 3. Lo Scavo deș Pretorio (1989-1995). I materiali, Padova, 260-410.
- POULTER A.G., (1999) Nicopolis ad Istrum: Roman to Early Byzantine City. The Pottery and Glass, London.
- PRESHLENOV H., (2008) The Bulgarian Black Sea region in the economy of the Roman Empire, 300-323.
- RADAELLI E., (2016) Amphorae from contexts of middle Imperial date found during the excavations of the so-called "Terme di Elagabalo" in Rome. The implications of their study for our understanding of the economy of the City and of related imported products, Doktora Tezi, University of Southampton Faculty of Humanities.
- RACKL Hans- Wolf, (1969) Jahrtausende Stagen aus der Tiefe Stuttgart, Franckhsche Verlagshandlung, W. Keller Co.
- RADULESCU A., (1976) Amfore roman eși romano- bizantine din Scythia Minor-Pontica 9, 99-114.
- REYNOLD P., (1997-98) "Pottery Production and Economic Exchange", Berytus: 43,54 et n.14,82, fig. 202-264.
- REYNOLD P., (2010a) Hispania and the Roman Mediterranean, AD 100-700: Ceramics and Trade, London.

REYNOLDS P., (2011) "Trade networks of the East, 3rd to 7th centuries: the view from Beirut (Lebanon) and Butrint (Albania) (fine wares, amphora and kitchen wares)" In: Menchelli, S./ Santoro, S./ Pasquinucci, M./ Guiducci G. (ed.), LRCW 3 Late Roman coarse wares and amphorae in the Mediterranean: archeology and archeometry. Comparison between Western and Eastern Mediterranean, Oxford, 89-114.

REYNOLDS P., (2013) "Transport Amphorae of the First to Seventh Centuries: Early Roman to Byzantine Periods", Excavations at Zeugma, Chapter Three, Conducted by Oxford Archaeology, W. Aylward, Packard Humanities Institute, Los Altos, California, Volume II, 93-161, Levha 43-74.

RICKMAN E.A., (1967) "Le site de Delakeu dans la region de Chemyokhov", MIA 139.

RIZZO G., (2014) Le anfore dell'area NE. In: Panella, C. /Rizzo, G., (ed.) Ostia 6. Le Terme del nuotatore,. Roma, 79-370.

ROUGUETTE D., (1991) "Contribution a la connaissance des Tubuli de voute trouves en Gaule meridionale", Bulletin de la Societe d'Etudes Scientifiques de Sete et sa region XVI-XVIII, 5-12.

SAZANOV A. V., (1989) "About chronology of Bosphorus in the early Byzantine time" SA(4).

SAZANOV A, V., (1997) Les Amphore de l'Antiquite tardive et du Moyen-Age,(ed) Demians G.La Ceramque medievale en Mediterramee Actes du vie Congres de l'AIECM2, (13-18 novembre 1995) Aix-en Provence, 87-102.

SAZANOVA.V., (1995) "Les Amphores 'carrotes' dans le Nord de la mer Noire a l'Epogue byzantine ancienne, RSh 6.

SCORPAN C., (1976) "Origini și linii evolutive in ceramic romano-bizantina(sec.IV-VII) din spatial mediteranean și pontic." Pontica 9, 155-185.

SCORPAN C.,(1977) "Contribution a la connaissance de certains type ceramiques romano-byzantins dans l'espace istro-pontique" Dacia XXV, 269-297.

SHAROV O., (2007) "Keramicheski Kompleks Nekropolya Chatir-Dag. Chronologia Kompleksov s rimskimi importami(Contextes de ceramiques de la necropole de Chatir-Dag. Chronologie des contextes avec des importations romaines) Saint- Petersburg.

SHELOV D.B., (1986) " Les amphores d'argile claire des premiers siecles de notre ere en Mer Noire", BCH,13, 395-400.

SHEPARD B. (1965) Uygurlik Tarihi, çev. Nihal Önal, İstanbul Varlık Yayınevi.

SHEVCHENKO I., LİTAVRİN G.G., (1996) Acts of the XVII International Congress of Byzantine Studies, Cilt, 152, 235-241.

SMOKATİNA, A. (2016) Late Roman amphorae from Tyritake. – *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta* 44, 715-724.

SİBELLA P., (2002) “The George McGhee Amphora Collection at Alanya Museum, Turkey”, *The Ina Quarterly*, Vol. 20, Suppl. 1,3-20.

SLANE K.W., (2000) “East-west trade in fine wares and commodities: the view from Corinth, *RCRF Acta* 36, 299-312.

SMOKATİNA, A., (2016) Late Roman amphorae from Tyritake. – *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta* 44, 715-724.

SWAN V.G., (1984) *The Pottery Kilns of Roman Britain* Londra, 1984.

SWAN V.G., (2004) Dichin(Bulgaria) and the supply of amphorae to the Lower Danube in the Roman- early Byzantine period in Eiring and Lund(ed.), 371-382.

SWAN V.G., (2007) Dichin(Bulgaria): the fifth- and sixth-century detruction deposits and their implications for ceramic chronology. İn: Bonifay, M./Treglia J.-C.(ed.) *LCWR 2. Laten Roman coarse wares cooking wares and amphorae in the Mediterranean; archeology and archeometry*, Oxford, 835-844.

ŞENOL Kaan A., (2003) *Marmaris Müzesi Ticari Amphoraları, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları*, Ankara.

ŞENOL Cankardeş G., (2007) “Assos’da Ele Geçen Amphora Mühürleri”, *Arkeoloji Dergisi*, X(2007/2), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 109 -131.

ŞENOL Kaan A. (2009) *Taşucu Arslan Eyce Amphora Müzesinde Bulunan Ticari Amphoralar ve Akdenizde Ticaretin İzleri Taşeli Matbaacılık Mersin*.

ŞENOL Kaan A. (2015) “Smyrna Kazılarında 2007 2011 Yılları Arasında Bulunan Ticari Amphoralar” *SMYRNA/İZMİR Kazı ve Araştırmaları I. Çalıştay Bildirileri*, Antik Smyrna Kazısı Yayın Çalışmaları 3, Ege Yayınları.

ŞİMŞEK C., ALKAÇ E., DUMAN B., (2017) *Laodikeia Amphora Mühürleri*, Laodikeia Çalışmaları 4, Ege Yayınları.

TATLİCAN İ., GARLAN Y., (1997a) 1994-1995 Yılları Zeytinlik (Sinop) Amphora Atölyeleri Kazısı, Kazı Sonuçları Toplantısı, XVIII, 337-51.

TATLİCAN İ., TEZGÖR K., DERELİ F., (1998) “Demirci Sinop Amphora Atölyelerinin

1996 Kazısı”, XIX, Kazı Sonuçları Toplantısı, 465-82.

TEKOCAK M., ZOROĞLU L., (2013) “Kelenderis’te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri” OLBA XXI,110-124.

ÜNAL S., (2005) “Sagalasos’da Seramik”, I. Burdur Sempozyumu, (16-19 Kasım) Burdur.

VNUKOV S.Y., (1993) “Nouveaux types de material amphorique tardif sinopeen”.,204-213.

VNUKOV S. Y., (2003) Prichernomorskie amfory I v.do n.e-II v.n.e. 1 (Morfologiya) (Black Sea amphorae of the 1st c. B.C.-2nd c. A.D.(Morphology), Moscow.

VNUKOV S.Y., (2004) “Pan-Roman Amphora Types produced in the Black Sea Region Eiring, Lund (ed.), 407-415.

VNUKOV S.Y., (2006) “Prichernomorskie amfory I v. Do n. E.- II v. n.e.,2 (Petrografiya, khronologiya problemy tovgovli), (Black Sea amphorae of the 1st c. B.C.-2nd c.A.D., 2/ Petrology, chronology, aspects of trade), Saint- Petersburg.

VNUKOV S. Y., (2007) Wine import to the Late Scythian sites in North-Western Crimea deduced from amphora studies. In: Ancient civilisations and the sea. Varna. 271-280.

VNUKOV S., (2010) “Sinopean Amphorae of the Roman Period” Ancient Civilizations from Scythia to Siberia 16.

VNUKOV, S. Y.. (2011) Sinopean amphorae of the Roman Period. In: Kassab Tezgor, D.(ed.).Sinope. The results of fifteen years of research. Leiden-Boston. 361-370.

VNUKOV S. Y., (2017) Overseas Trade in The Black Sea Region and The Formation of The Pontic Market From The First Century bce. To The Third Century ce. “THE NOTHERN BLACK SEA IN ANTIQUITY NETWORKS, CONNECTIVITY, AND CULTURAL INTERACTIONS, Part II, Cambridge University Press, 100-141.

WARD C., BALLARD R.D., (2004) Deep- water archeological survey in the Black Sea Deep-water Archeological Survey in the Black Sea: 2000 Season, “The International Journal of Nautical Archaeology”, 33(1), 2-13.

WILLIAMS C., (1989) “Anemurium, The Roman and Early Byzantine Pottery, (Subsidia Mediaevalia 16), 90-99.

YAĞIZ O., (2009) “Heraion Teikhos Damgalı Amphora Kulpları” 26. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 3. Cilt, 26-30 Mayıs 2008

YAKABSON A.L.(1951) “Les amphores medivales du Nord de la Mer Noire”, SA 15.

YENENTÜRK, S., (2011) Grabfunde aus Perinthos- Herakleia, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Heidelberg Üniversitesi, Heidelberg.

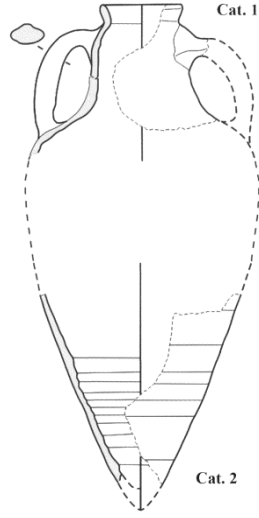
YILDIZ Y, (1984) ‘‘1983 Sualtı Batık Gemi Araştırmaları’’ Araştırma Sonuçları Toplantısı II, Ankara, 23-28.

ZEEST I.B., (1960) Keramicheskaja tara Bospora (Ceramic containiers of the Bosporus), MIA 83.

ZEMER A., (1977) Storage Jars in Ancient Sea Trade, Haifa.

ZUBAREV V.G., (2002) ‘‘Some Problems of the Bosporan History in the Late Antique Relying on the Resarch near the Belinskoe Village’’, Dresnosti Bospora 5:120-132.

KATALOG

Kod No: 1

Bulunduğu Yer: A bölgesi, Fırın A.I,1

Tipi: A Snp I tipi

Hamur Rengi: turuncumsu hamur (5YR 6/8- 7/8)

Katkı Maddesi: Zengin piroksen dışında koyu renk boya

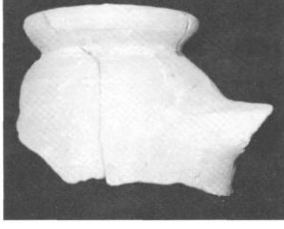
Kulpun Genişliği:3.65 cm

Yükseklik: 15,3 cm

Dudak Çapı: 9 cm

Tanım: Amphoranın korunmuş kulp ve boyun parçası her iki parçada kısmen birleştirilmiştir, dudak profili dışa doğru yansıtılmıştır

Tarih: M.S. 4 yüzyıl

Kod No: 2

Bulunduğu Yer: A bölgesi, Fırın A.I,1

Tipi: A Snp I tipi

Hamur Rengi: turuncumsu (5YR 6/8-7/8)

Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir. Hamur sol tarafta daha görünür bir kalınlık oluşturmuştur.

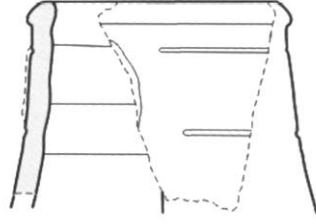
Kulpun Genişliği: 3,8 cm

Yükseklik: 9,7 cm

Dudak Çapı: 9,1 cm

Tanım: A Snp I tipine ait bir boyun parçası, ağız dudak çapı boyunca korunmuş olup, birkaç parça halinde birbirine yapıştırılmıştır. Dudak ve boyun arasında hafif bir çöküntü vardır.

Tarih: M.S. 4. yüzyıl

Kod No: 3

Bulunduğu Yeri: A Bölgesi, Fırın A.I,1

Tipi: B Snp III tipi

Hamur Rengi: pembe hamur (5YR 8/3- 8/4)

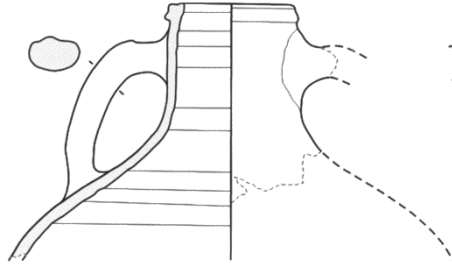
Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen ve birçok parlak partikül içerir.

Yükseklik: 10,25 cm x **Genişlik:** 8,8 cm

Dudak Çapı: 13 cm

Tanım: B Snp grubu B Snp III tipi amphoraya ait bir boyun parçasıdır. Dudak profili dış bükey, boyun omuza doğru genişler bu özellik B Snp III tipi için karakteristiktir.

Tarih: M.S.2.-3. yüzyıl

Kod No: 4

Bulunduğu Yer: A Bölgesi, Fırın A.I,1

Tipi: C Snp I tipi varyant 1

Hamur Rengi: turuncu hamur (5YR 6/8- 7/8)

Katkı Maddesi: Piroksen daha boldur.

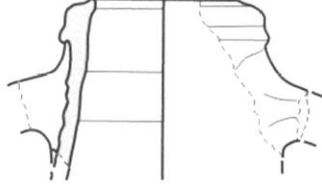
Kulpun Genişliği: 4,25 cm

Yükseklik: 21,2 cm

Dudak Çapı: 11,05 cm / 10,7 cm

Tanım: C Snp I tipine ait amphora omuzun bir kısmıyla birlikte parça halindeki boyun, dudak üstte iç bükeydir. Alt sınırı bir yiv ile işaretlenen boyun iç ve dış kısmı yivler ile kaplıdır.

Tarih: M.S. 4.- 5. yüzyıl

Kod No: 5

Bulunduğu Yeri: A Bölgesi Fırın A.II,2

Tipi: C Snp I-1 Modül L

Hamur Rengi: turuncu hamur (5YR 6/8- 7/8)

Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir.

Kulpun Genişliği: 4,3 cm

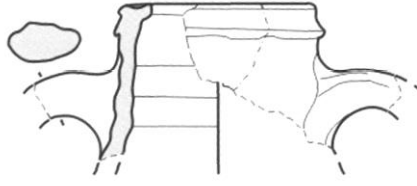
Yükseklik: 8,5 cm

Genişlik: 10 cm

Dudak ve Omuz arasındaki yükseklik: 4 cm

Tanım: C Snp I-1 Modül L varyantına ait kulp başlangıcı ile boyun parçası, dudak içbükeydir ve içte bir çıkıntı oluşturur.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 6

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.IV

Tipi: C Snp I-1

Hamur Rengi: pembe hamur (5YR 8/3-8/4)

Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir.

Kulpun Genişliği: 4,15 cm

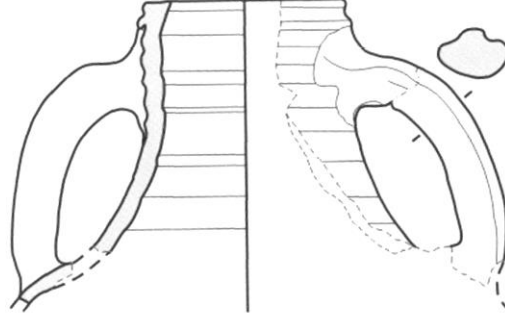
Yükseklik: 7,85 cm

Dudak Çapı: 11 cm

Kulplar ve dudak arasındaki yükseklik: 3,5 cm

Tanım: C Snp I-1 tipine ait amphora boyun parçası, dudak iç çıkıntı oluşturur biçimde iç bükeydir. Kulp üzerinde geniş bir nervür başlangıcı görünmektedir.

Tarih: M.S.4.-5. yüzyıl

Kod No: 7

Bulunduğu Yer: A Bölgesi, Fırın A.II, 2

Tipi: C Snp I-1 Modül L

Hamur Rengi: turuncu hamur (5YR 6/8- 7/8)

Katkı Maddesi: Çok ince piroksen taneleri bulunur.

Kulpun Genişliği: 3,85 cm

Yükseklik: 16 cm

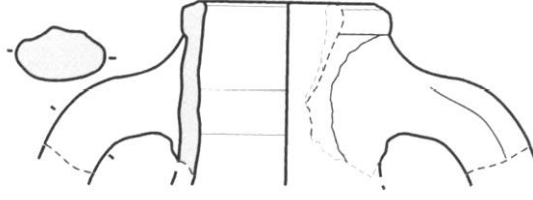
Genişlik: 9,8 cm

Dudak Çapı: 11 cm

Dudak ve Omuz arasındaki yükseklik: 2.8 cm

Tanım: C Snp I-1 Modül L'ye ait boyun ve kulp parçası, dudak iç bükeydir ve iki yiv ile çevrelenmiştir. Dış yüzeyde dalgalar, kulp iki yiv (nervür) ile kaplıdır.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 8

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.IV

Tipi: C Snp I-1 modül L

Hamur Rengi: kırmızı turuncu hamur (2.5YR 6/6-6/8-5/8)

Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir.

Kulpun Genişliği: 4,95 cm

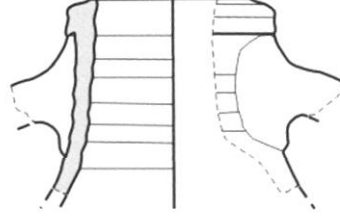
Yükseklik: 8,65 cm

Dudak Çapı: 11 cm

Kulplar ve dudak arasındaki yükseklik: 3,5 cm

Tanım: C Snp I-1 Modül L'ye ait bir kulp ve boyun parçası, dudak dikey düz bir şeritle tamamlanmıştır. Kulpta çift nervür geçişi bulunur ve kulp dudak altında birleşir.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 9

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.II,2

Tipi: C Snp I-2

Hamur Rengi: turuncumsu hamur (5YR 6/8- 7/8)

Katkı Maddesi: Piroksen boldur ve pürüzlü kısma dokunularak elimine edilebilir.

Kulpun Genişliği: 3,25 cm

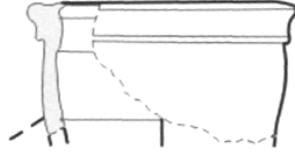
Yükseklik: 8,25 cm

Genişlik: 7,55 cm

Dudak Çapı: 11 cm

Tanım: C Snp I- 2 varyantına ait kulp başlangıcı ve boyun parçası, dudak çift katlı, düz ve dışa dönüktür. Kulp kısmında merkezi bir nervür bulunmakla birlikte içte yivler ile dudak kısmındaki çift kat nedeniyle varyant 2 grubunda sınıflandırılmıştır.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 10

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.II,1

Tipi: C Snp I-2

Hamur Rengi: pembe hamur (5YR 8/3-8/4)

Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir.

Yükseklik: 5,4 cm

Genişlik: 10, 8 cm

Dudak Çapı: 11 cm

Dudak ve kulp başlangıcı arasındaki yükseklik: 5 cm

Tanım: C Snp I-2 tipi amphoraya ait bir boyun parçası boyun şişkindir, dudaktaki çift kat birbirinden ayrılmadığından dolayı dudak şekli iç bükey bir banda daha yakındır. Soldaki kırılma kulbun birleşme yerine denk gelir.

Tarih: M.S.4. -5. yüzyıl

Kod No: 11

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.II,1

Tipi: C Snp I-2

Hamur Rengi: turuncu-kahverengi hamur (5YR 6/6-6/8)

Katkı Maddesi: İnce ve bol miktarda piroksen bulunur.

Kulpun Genişliği:

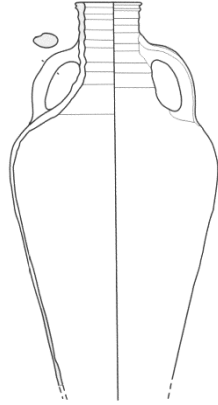
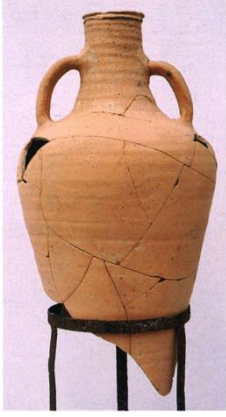
Yükseklik: 12,1 cm

Dudak Çapı: 11 cm

Dudak ve kulp arasındaki yükseklik: 4,1 cm / 6 cm

Tanım: C Snp I-2 tipi amphoraya ait iyi tanımlanmış dudak profili boyun duvarına yapıştırılmıştır.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 12

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.IV

Tipi: C Snp I-2 modül S

Hamur Rengi: turuncumsu hamur (5YR 6/8-7/8)

Katkı Maddesi: Boyun ve kulplarda piroksen az miktarda gövdede ise bol miktarda bulunur.

Kulpun Genişliği: 3,25 cm / 3,45 cm

Yükseklik: 51 cm

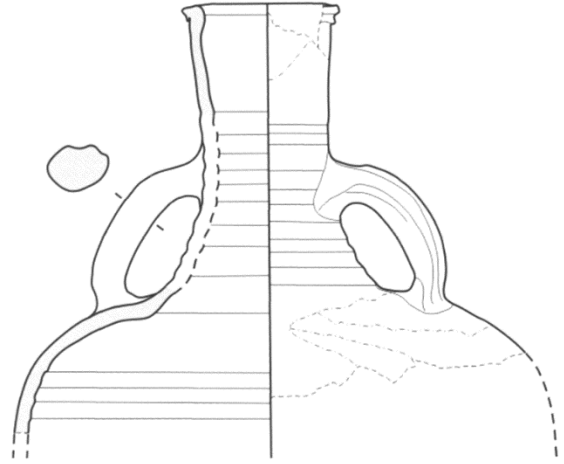
Omuzların Çapı: 27,1 cm

Dudak Çapı: 8,45 cm

Dudak tepesi ve kulpların üst kısmı arasındaki yükseklik: 6,7 cm/ 5,5 cm

Tanım: C Snp I-2 modül S'e ait parçalanmış amphora, son üçte biri omuzdaki parçalarla eksiktir birçok parça birbirine yapıştırılmıştır. Dudaktaki çift kat düzenli bir şekilde oluşturulmuştur. Boyun ve karın kısmı dalgalanmalar ile kaplıdır. Boyun ve gövde arasındaki doku farkının rahatlıkla gözlemlendiği örneklerdendir.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 13

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.III,1

Tipi: C Snp II-1 varyantı

Hamur Rengi: turuncumsu hamur 5YR 6/8-7/8 Turuncu hamur rengi

Katkı Maddesi: Piroksen boldur pürüzlü kısma dokunularak elimine edilir.

Kulpun Genişliği: 3,9 cm

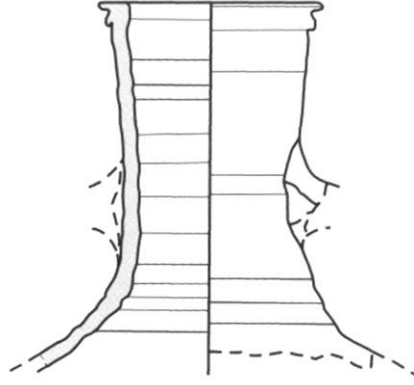
Yükseklik: 29 cm

Dudak Çapı: 10,7 cm

Dudağın tepesi ve kulpların üst kısmı arasındaki yükseklik: 10 cm / 10,8 cm

Tanım: C Snp II-1 varyantına ait omuz kulplar ve parçalanmış boyun, dudak kısmen kırıktır ve restore edilmiştir. Boyunda turuncu hamur omuz kısmında hafif pirosken bulunur. Dudak üst kat profili alt kata göre daha dışa dönük ve belirgindir. Alt kısım daha yassıdır. Boyun kulp başlangıcında sıkıştırılmıştır.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 14

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.IV

Tipi: C Snp II-1

Hamur Rengi: pembe hamur (5YR 8/3-8/4)

Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir.

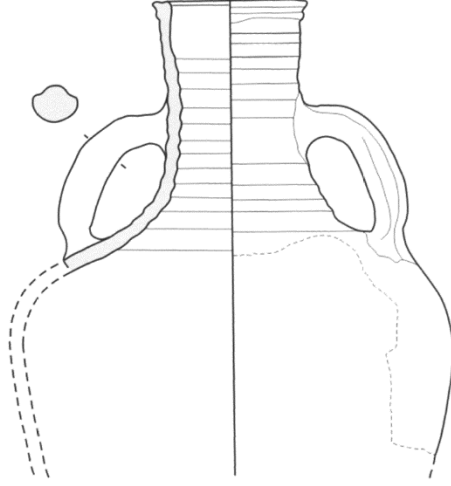
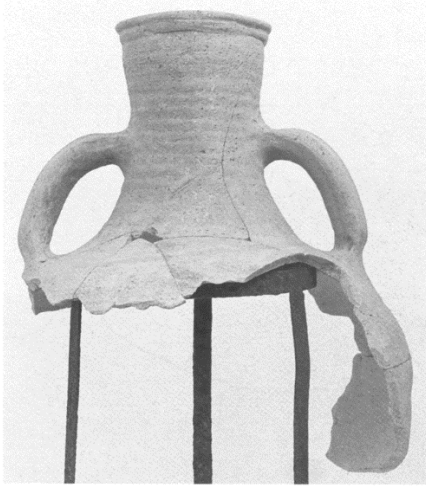
Kulplar ve dudak arasındaki yükseklik: 10 cm

Yükseklik: 19,1 cm

Dudak Çapı: 12 cm

Tanım: C Snp II-1 varyantına ait parçalanmış boyun parçası, dudaktaki çift kat oldukça belirgindir. Dudaktaki üst kat yüksektir alttaki ise daha yassı olarak yuvarlatılmış şekilde çıkıntı yapmıştır. İç ve dış yüzeyde dalgalanmalar mevcuttur.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 15

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.IV

Tipi: C Snp II-1

Hamur Rengi: Boyun açık kırmızı hamur (5YR 7/4-7/6)

Omuz sarı hamur (2.5Y 8/2-8/4)

Katkı Maddesi: Boyun kısmında bol miktarda piroksen bulunur ve dokunularak elimine edilebilir. Omuz az miktarda piroksen ve kalsit parçaları bulunur.

Kulpun Genişliği: 3,6 cm/ 4,1 cm

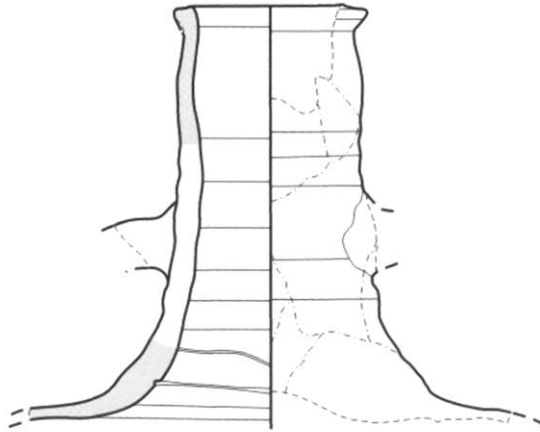
Dudak ve kulp arasındaki yükseklik: 8,4 cm /8,8 cm

Yükseklik: 36 cm

Dudak Çapı: 12,3 cm

Tanım: C Snp II-1 tipi amphoraya ait sağ omuz korunmuş olan boyun parçası, dudak çift katlıdır, üst kat belirgin alt kat daha düzdür. Kulplar boynu sıkıştırmış ve üstte şişkinlik oluşturmuştur. Boynun dış duvarında daha belirgin olan yivler mevcuttur ve kulpta merkezi bir nervür geçişi bulunur.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 16

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.II,3

Tipi: C Snp II-3a varyantı

Hamur Rengi: pembemsi beyaz hamur (10YR 8/3) Yer yer açık pembe olan sarımsı beyazdır.

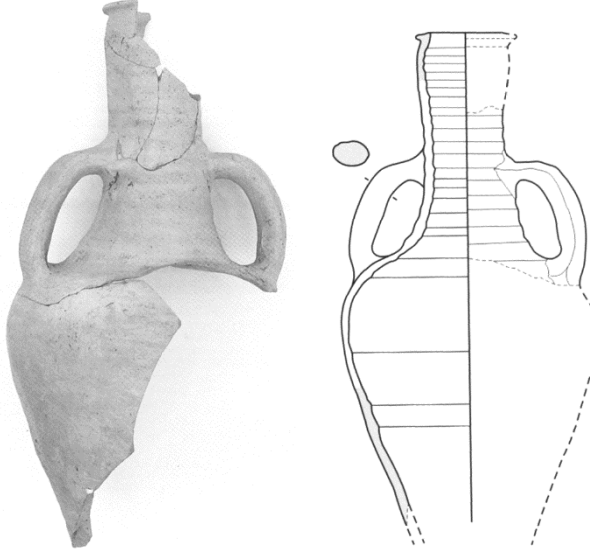
Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir.

Yükseklik: 6,8 cm

Dudak Çapı: 10 cm

Tanım: C Snp II-3a varyantına ait huni şeklinde korunmuş olan boyun parçasıdır. Dudak 1 cm kadar korunmuştur ve birkaç parça ile birbirine yapıştırılmıştır.

Tarih: M.S. 4-5. yüzyıl

Kod No: 17

Bulunduğu Yer: A Bölgesi fırın A.IV

Tipi: C Snp III tipine ait varyant 1 veya 2'ye ait değişken a

Hamur Rengi: pembe hamur (5YR 8/3-8/4)

Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir. Kil sütünün, kalsit patlaması nedeniyle iç ve dış boşluklar oluşmuştur.

Kulpun Genişliği: 3,25 cm

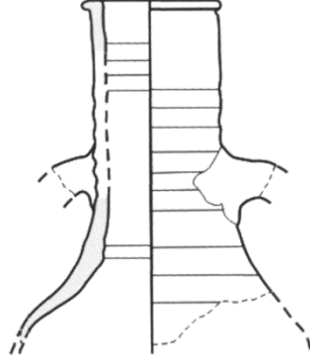
Yükseklik: 42,8 cm

Dudak Çapı: 9 cm

Kulplar ve dudak arasındaki yükseklik: 10,5 cm

Tanım: C Snp III tipine ait varyantın oluşturduğu amphora eksik parçalıdır. Dudak yassı bir düzlem oluşturur, hafif bir kıvrım ile altı çizilidir. Bir kısmı korunmuş olan boyun üstte şişkindir ve kulplarda bir çift nervür bulunur. Kulplar tutturulurken alt ve üst açısı düzeltilmiştir. Boyunun içindeki oluklar spiral şeklindedir dudak yakınında sıklaşırlar. Boyun ve omuzun iç kısmındaki bağlantıda bir kabarıklık vardır fakat bu impasto değildir.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 18

Bulunduğu Yer: A Bölgesi, Fırın A. I.2

Tipi: C Snp III-1a

Hamur Rengi: kırmızı turuncu hamur (2,5YR 6/6-6/8-5/8)

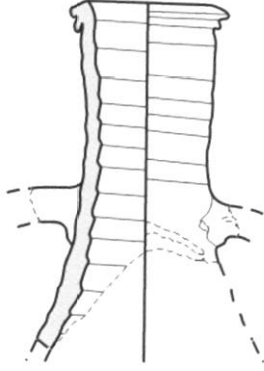
Katkı Maddesi: Piroksen boldur ve pürüzlü yüzeye dokunulduğunda ayırt edilmektedir.

Yükseklik: 20 cm

Dudak Çapı: 8,2 cm

Tanım: C grubuna ait Snp III-1a tipi amphoraya ait parçalar halinde boyun ve üzerinde yarım dalgalanmalar mevcuttur. Boyun hafifçe konik, boyun ve omuza geçişteki kısım arasındaki doku farkı dikkat çekmektedir.

Tarih: M.S. 4.-5 yüzyıl

Kod No: 19

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.IV

Tipi: C Snp III tipine ait varyant 1 veya 2'ye ait değişken b

Hamur Rengi: yeşilimsi gri hamur

Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir ve dokunuşla elimine edilebilir.

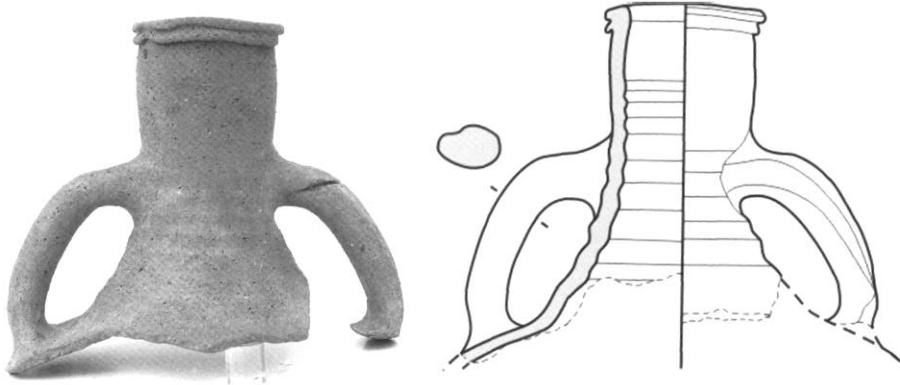
Dudağın tepesi ve kulpların üst kısmı arasındaki yükseklik: 9,8 cm/10,4 cm

Yükseklik: 18 cm

Dudak apı: 8,15 cm

Tanım: C Snp III tipi amphoraya ait boyun parçası, dudakta ilk kat dışa çıkıntı yapar. İ oluklar oldukça belirgindir. Kollar eşit yükseklikte monte edilmemiştir.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 20

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.IV

Tipi: C Snp III-1b

Hamur Rengi: turuncumsu hamur (5YR 6/8- 7/8)

Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir pürüzlü kısma dokunulduğunda elimine edilebilir. Dudak kısmı büyük oranda kuvars içermektedir.

Kulpun Genişliği: 3,2 cm

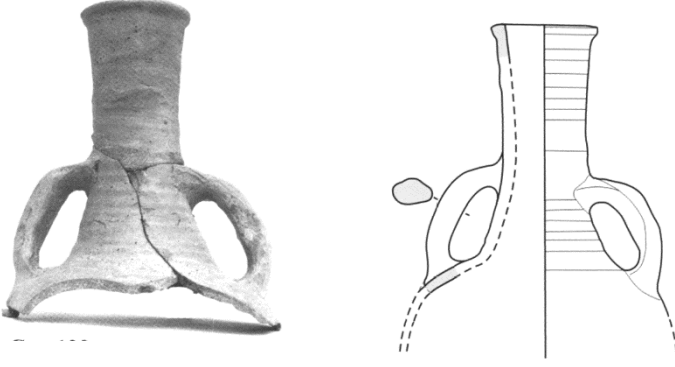
Yükseklik: 18,8 cm

Dudak Çapı: 8,05 cm

Dudak ve kulp arasındaki yükseklik: 7,25 cm

Tanım: C Snp III-1b tipi amphoraya ait boyun parçası sağ kulpun omuz kısmı eksiktir. Dudağın alt kısmı bir yiv ile belirginleştirilmiş, boyun kulpların monte edildiği noktada sıkıştırılmış, kulplar farklı yükseklikte ve yüzeydeki yivler iç kısımda dudağın 3,5 cm altından başlamıştır.

Tarih: M.S. 4.- 5. yüzyıl

Kod No: 21

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.II,1

Tipi: C Snp III-2a

Hamur Rengi: pembemsi kırmızı hamur

Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir.

Kulpun Genişliği: 3,2 cm

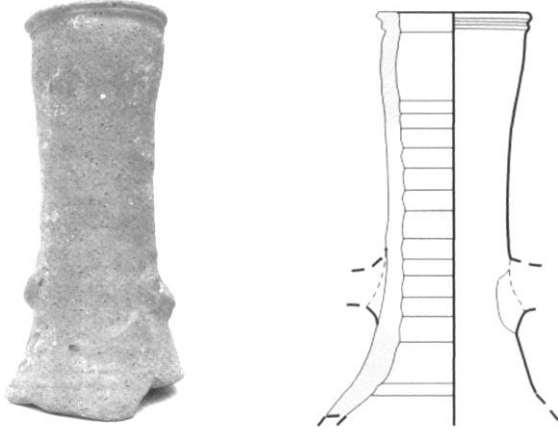
Dudak ve kulp arasındaki yükseklik: 12,3 cm /13,5 cm

Yükseklik: 24,6 cm

Dudak Çapı: 8,7 cm

Tanım: Boyun büyük oranda farklı yükseklikte tutturulmuş olan kulplar ile sıkışmıştır. Sağ kulp deforme olmuştur.

Tarih: M.S. 4.- 5. yüzyıl

Kod No: 22

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.II,3

Tipi: C Snp III-2b varyantı

Hamur Rengi: kırmızı turuncu hamur (2.5YR 6/6-5/8)

Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir.

Dudak ve kulpların üst kısmı arasındaki yükseklik: 13,5 cm

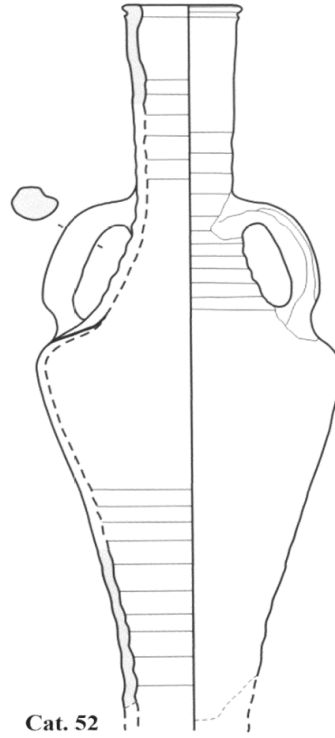
Yükseklik: 21,6 cm

Dudak Çapı: 8 cm

Tanım

: C Snp III-2b tipine ait kulpların başlangıç kısmı ile boyun parçasıdır. Dudaktaki çift kat vurgulanmış, boyun kulplar tarafından sıkıştırılmış şekilde üst kısım şişkindir.

Tarih: M.S. 4.5. yüzyıl

Kod No: 23

Bulunduğu Yer: A Bölgesi, Fırın A.III,1

Tipi: C Snp III-2b varyantı

Hamur Rengi: pembe hamur (5YR 8/3-8/4)

Katkı Maddesi: Boyun kısmında piroksen boldur gövdede ise az miktardadır.

Omuz Çapı: 20,6 cm

Kulpun Genişliği: 3,15 cm

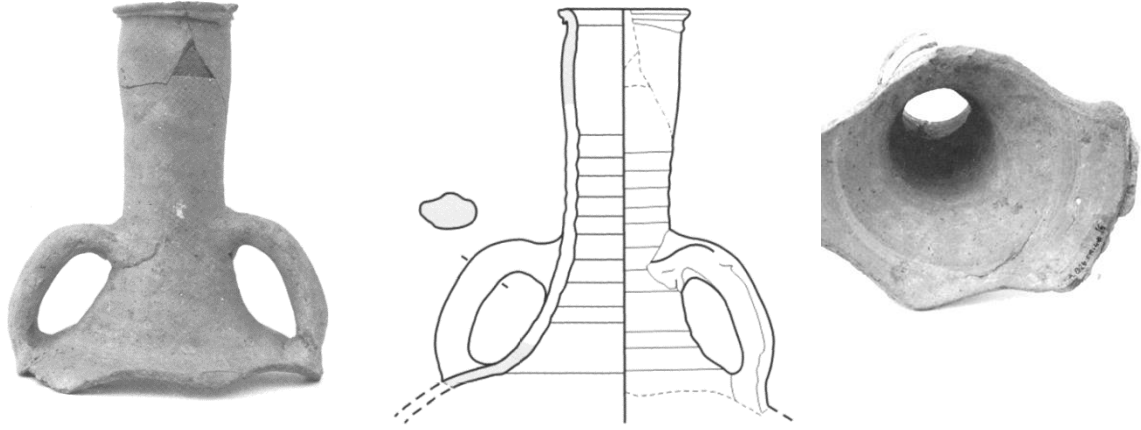
Kulplar ve dudak arasındaki yükseklik: 14,3 cm

Yükseklik: 52 cm

Dudak Çapı: 7,95 cm

Tanım: C Snp III-2b varyantına ait eksik parçalı bir amphora, dip kısmı eksik gövdede yapıştırılmış parçalar ile tamamlanmıştır. Boyun kulplar tarafından sıkıştırılmıştır üstte şişkindir. Omuzdaki tipolojik ve hamur dokusundaki fark açıkça görülür. Sol kup oldukça dışbükeydir sağ kulp daha sınırlandırılmıştır. Kulpların iç açısı düzeltilmiş ve dip kısımları bastırılmıştır bu da kulplar için güçlü bir tutuş sağlamıştır.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 24

Bulunduğu Yer: A Bölgesi fırın A.IV

Tipi: C Snp III-2b

Hamur Rengi: pembe hamur (5YR 8/3-8/4)

Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir.

Kulpun Genişliği: 3,2 cm / 3,55 cm

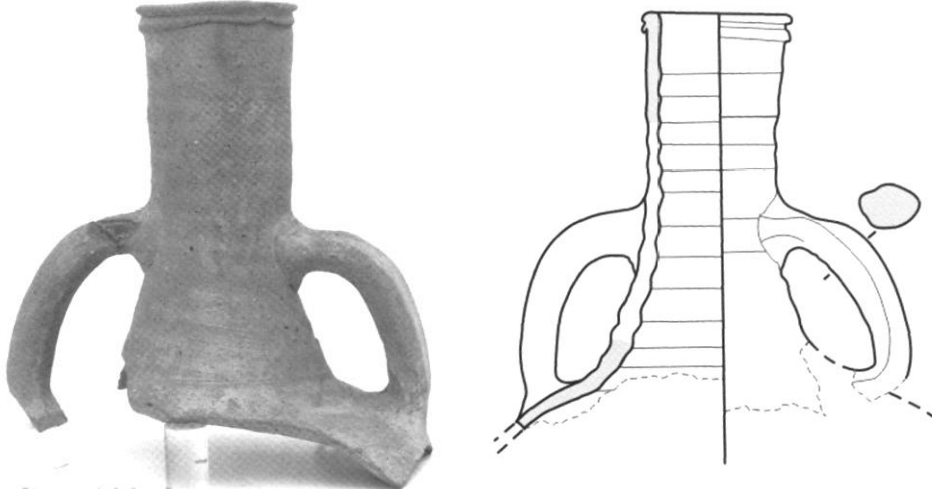
Yükseklik: 24,5 cm

Dudak Çapı: 8,3 cm

Kulplar ve dudak arasındaki yükseklik: 14,1 cm / 13,5 cm

Tanım: C Snp III-2b varyantına ait eksik boyun parçası, dudak düzensizdir, üst kat belirgindir, alt kat düzdür sağ tarafta genişler. Boyun biraz sıkışmış ve dudağın hemen altında şişkinlik belirgindir. Kulplar merkezi bir nervüre sahiptir. Belirgin şekilde farklı yükseklikte tutturulmuşlardır.

Tarih: M.S. 4-5. yüzyıl

Kod No: 25

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.IV

Tipi: C Snp III-2b

Hamur Rengi: turuncumsu hamur (5YR 6/8-7/8)

Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir.

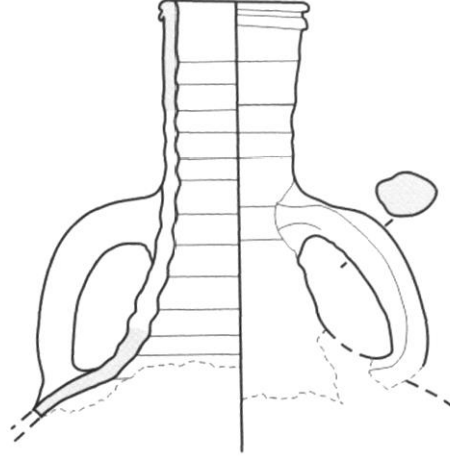
Kulpun Genişliği: 3,2 cm /3,4 cm

Yükseklik: 22,2 cm

Dudak Çapı: 7,85 cm

Tanım: C Snp III-2b tipine ait amphora boyun parçasıdır. Dudaktaki üst kat dar alt kat düzdür, boyun aynı yükseklikte olmayan kulpların montelendiği noktada sıkışmıştır. Nervürler sağ kulpta daha belirgindir.

Tarih: M.S. 4.-5. Yüzyıl

Kod No: 26

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.IV

Tipi: C Snp III-2b

Hamur Rengi: açık turuncu hamur (5YR 7/6)

Katkı Maddesi: Boyunda bol miktarda piroksen içerir, omuz kısmında ise piroksen daha azdır.

Kulpun Genişliği: 3,5 cm

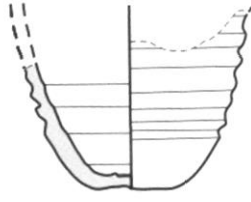
Dudak ve kulp arasındaki yükseklik: 10,9 cm/11,1 cm

Yükseklik: 21,2 cm

Dudak Çapı: 8,05 cm

Tanım: C Snp III-2b tipine ait boyun parçası dudaktaki çift kat düzensiz ve ilk kat daha belirgindir, ortadaki kırık ile vurgulanmış alt kat daha düzdür. Spiral şeklinde yivler iç ve dış yüzeyde belirgindir, kulplar eşit yükseklikte değildir.

Tarih: M.S. 4.-5. yüzyıl

Kod No: 27

Bulunduğu Yer: A Bölgesi, Fırın A.I,1

Tipi: D Snp I

Hamur Rengi: sarımsı hamur (sarımsı yüzey rengi)

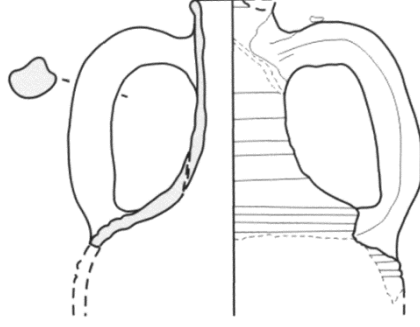
Katkı Maddesi: Piroksen azdır.

Yükseklik: 9,2 cm

Kaide Çapı: 13/10 cm

Tanım: D Snp I tipine ait dip parçası tabanı hafif bir çöküntüye sahip yüzeyde nervürler ile işaretlenmiştir.

Tarih: M.S. 6. yüzyıl

Kod No: 28

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.I, 1

Tipi: D Snp I

Hamur Rengi: yeşilimsi sarı hamur (yeşilimsi sarı yüzey rengi)

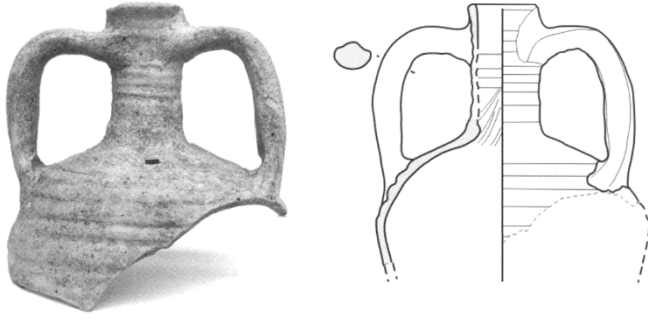
Katkı Maddesi: Piroksen boldur.

Kulpun Genişliği: 2. 85 cm

Yükseklik: 16,6 cm

Tanım: D Snp I tipine ait sağ omzun üst kısmı ile boyun parçası, dudak kısmen kırıktır. Aşırı pişirme ile sağ tarafta bölünmeye neden olmuştur. Dudak bikonveks bir çıkıntı oluşturmuştur, boyun hafif dalgalıdır. Kulpların üzerinde belirgin yivler boyun iç kısmında kabartılar mevcuttur.

Tarih: M.S. 6. yüzyıl

Kod No: 29

Bulunduğu Yer: A Bölgesi, Fırın A.I,1

Tipi: D Snp I

Hamur Rengi: sarımsı(koyu sarı) (10YR 8/4-8/6)

Astar Rengi: Boyun dibinde kırmızı parlaklık görülmektedir.

Katkı Maddesi: Boyun ve omuzda az miktarda piroksen bulunur.

Kulpun Genişliği: 2.8 cm

Yükseklik: 21 cm

Dudak Çapı: 5,5 cm

Tanım: D gurubuna ait boyun parçası, dudak yer yer bikonvektir. Kulplar geniştir ve dudak altından boyun yüksekliği ile başlar. Boyun dış yüzeyinde oluklar vardır, omuzun tutturulması için yapılan hareketin izleri iç kısımda görülür.

Tarih: M.S. 6. yüzyıl

Kod No: 30

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.III

Tipi: D Snp I Col

Hamur Rengi: açık kırmızı (5YR 7/4-7/6)

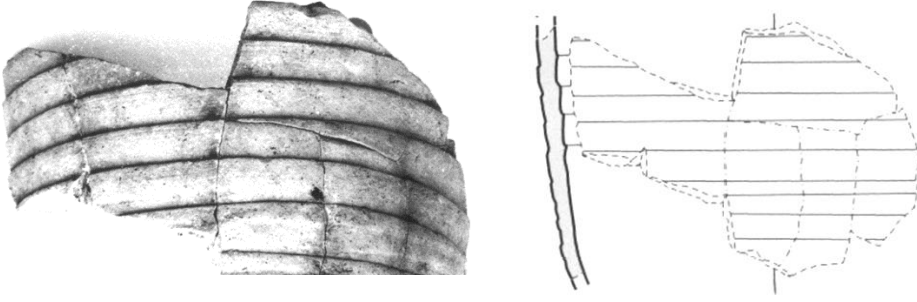
Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir.

Yükseklik: Boyun: 8,2 cm **G:** 11 cm

Omuz: 9 cm **G:** 18 cm

Tanım: D Snp I tipine ait boyun ve omuz parçası aynı amphoraya ait olabilir. Boyun; kulplar hafif yatay ve içbükeydir. Omuz parçasının alt kısmında üç nervür görülmektedir.

Tarih: M.S. 6. yüzyıl

Kod No: 31

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.III

Tipi: D Snp II

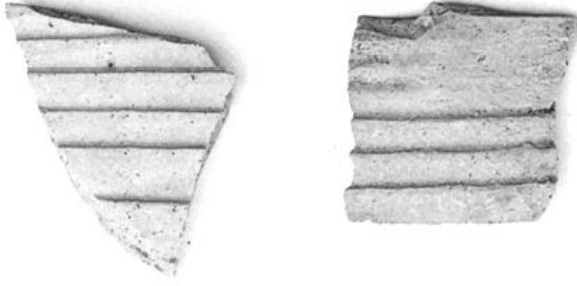
Hamur Rengi: pembemsi bej hamur

Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir.

Yükseklik: 13,2 cm **G:** 8 cm

Tanım: D Snp II tipi amphoraya ait gövde parçası yüzey yivler ile sınırlandırılmıştır.

Tarih: M.S. 6.yüzyıl

Kod No: 32

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.III

Tipi: D Snp II veya III

Hamur Rengi: 1: pate verdâtre(dışta yeşilimsi hamur) brun jaune (içte sarımsı hamur)

kırılma noktasında kırmızımsı.

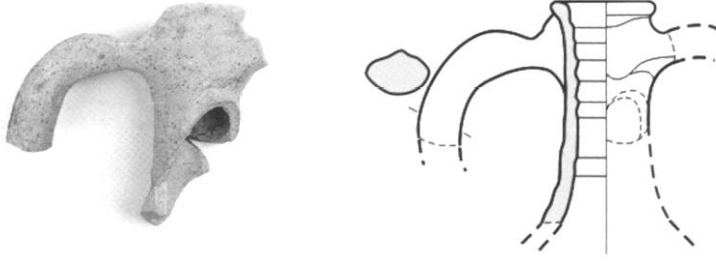
2: açık kahve (7.5YR 7/6)

Yükseklik: 1: 8,6 cm **G:** 7, 35 cm

2:7,75 cm **G:** 7,95 cm

Tanım: D Snp II veya III tipine ait olan parçalar; 1'de dört geniş iki dar yiv, 2'de ise parçanın solunda görülen dar yivler ve sağdaki düzleştirme muhtemelen kulbun alt kısmına karşılık gelir.

Tarih: M.S. 6. yüzyıl

Kod No: 33

Bulunduğu Yer: A Bölgesi Fırın A.III,2

Tipi: D Snp III

Hamur Rengi: sarımsı beyaz hamur

Katkı Maddesi: Boyunda az miktarda piroksen bulunur

Kulpun Genişliği: 3,25 cm

Yükseklik: 11,8 cm

Dudak Çapı: 6 cm

Tanım: D Snp III tipine ait bir kulp döngüsü ve parçalara ayrılmış boyun parçasıdır. D grubunun karakteristik özelliği olan, kulp dudak altından başlar boyun silindiriktir.

Tarih: M.S. 6. yüzyıl

Kod No: 34

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.II,2

Tipi: D Snp III

Hamur Rengi: açık renk hamur

Katkı Maddesi: Boyun az miktarda piroksen içerir kulplarda ise bol miktarda bulunur.

Yükseklik: 8,2 cm

Dudak Çapı: 5,5 cm

Tanım: D Snp III tipine ait amphora, dudak bu tipte genişlemiştir ve düzgün bir dudak profili görülmektedir. Spiral dalgalanmalar dış yüzeyde farkedilir. Kulp için kullanılan hamur boyun duvarı üzerine taşmıştır.

Tarih: M.S. 6. yüzyıl

Kod No: 35

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.II,2

Tipi: D Snp III

Hamur Rengi: açık renk hamur

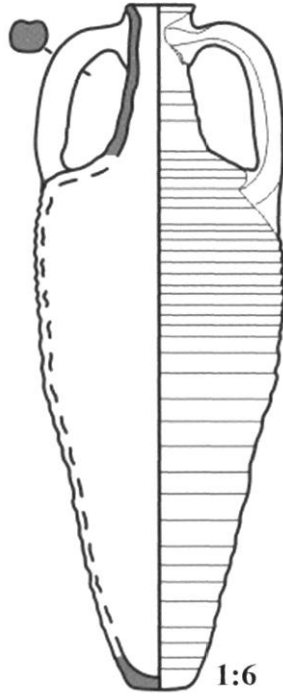
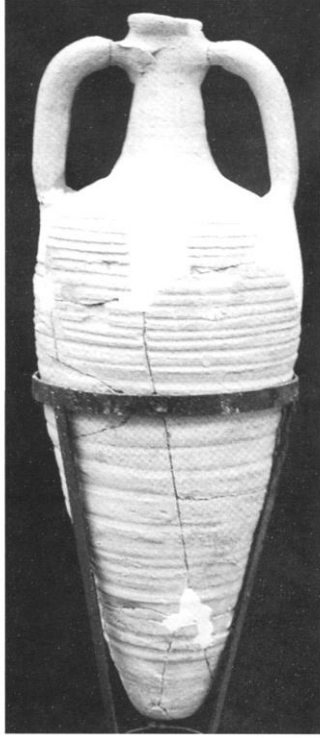
Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir.

Omuz çapı: 24,1 cm

Yükseklik: 13,5 cm

Tanım: D Snp III tipi amphoraya ait kulpların başlangıcı ile omuz parçası, omuz geniş, üst kısmı düzleştirilmiş ve gövdede geniş ve dışbükey yivler devam etmektedir.

Tarih: M.S. 6. Yüzyıl

Kod No: 36

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.II,2

Tipi: D Snp III

Hamur Rengi: sarımsı hamur (10YR 8/4-8/6)

Katkı Maddesi: Az miktarda piroksen içerir.

Kulpun Genişliği: 3,1 cm

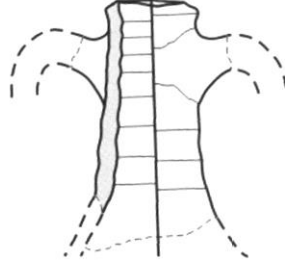
Yükseklik: 56 cm

Dudak Çapı: 5,7 cm

Omuz Çapı: 20,2 cm

Tanım: D Snp III grubuna ait restore edilmiş amphora, omuz ve karnın eksik olan kısımları tamamlanmıştır. Boyun konik, dudak dışbükey bir kordon oluşturmuş uca doğru daralmaktadır. Kulplar dudağın hemen altından başlar. Dalgalanmalar dibe doğru azalıp kalınlaşarak devam eder, taban neredeyse düzdür.

Tarih: M.S. 6. yüzyıl

Kod No: 37

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.III

Tipi: D Snp III

Hamur Rengi: Dışta (pembe hamur) (5YR 8/3 8/4)

İçte (pembemsi beyaz hamur) (10YR 8/3)

Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir.

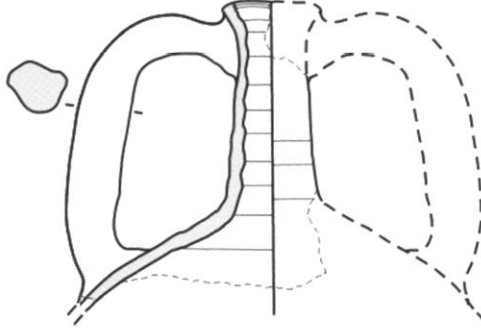
Kulpun Genişliği: 3,65 cm

Yükseklik: 12 cm **G:** 8,35 cm

Dudak Çapı: 4,85 cm

Tanım: D Snp III tipine ait amphora; boyun koniktir ve kulplar arasında düzleştirilmiş, giderek incelmiştir. Dudak üst kısmı yatay değildir ve düzensiz profile sahiptir. Kulplar boyun üzerine yatay olarak yayılarak işlenmiştir.

Tarih: M.S. 6. yüzyıl

Kod No: 38

Bulunduğu Yer: B Bölgesi Fırın B.III

Tipi: D Snp III

Hamur Rengi: sarımsı beyaz hamur

Katkı Maddesi: Bol miktarda piroksen içerir yüzeye dokunulduğunda elimine edilebilir.

Kulpun Genişliği: 3,2 cm / 3,5 cm

Yükseklik: 15,6 cm

Dudak Çapı: 5,2 cm

Tanım: D Snp III tipine ait kulplu boyun parçasıdır. Boyun dik silindirik ve hafif koniktir. Dudakta dökülme mevcuttur. Spiral şeklinde yivler boyun yüzeyinde uzanır ve yatay yumuşama belirtileri taşır. Boynun üzerine gelen kulbun hamuru dudak ucuna kadar gider, iç kısım düzleştirilmiş buda çökmeye neden olmuştur.

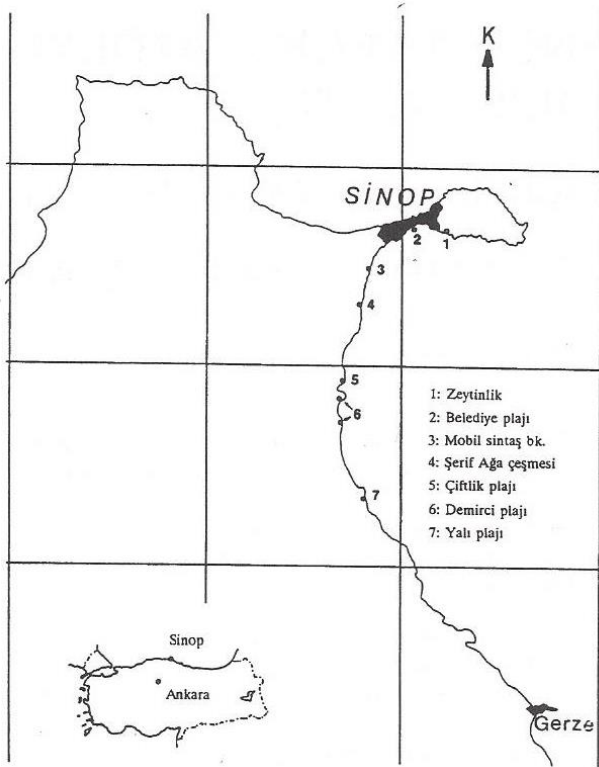
Tarih: M.S. 6.yüzyıl

EKLER

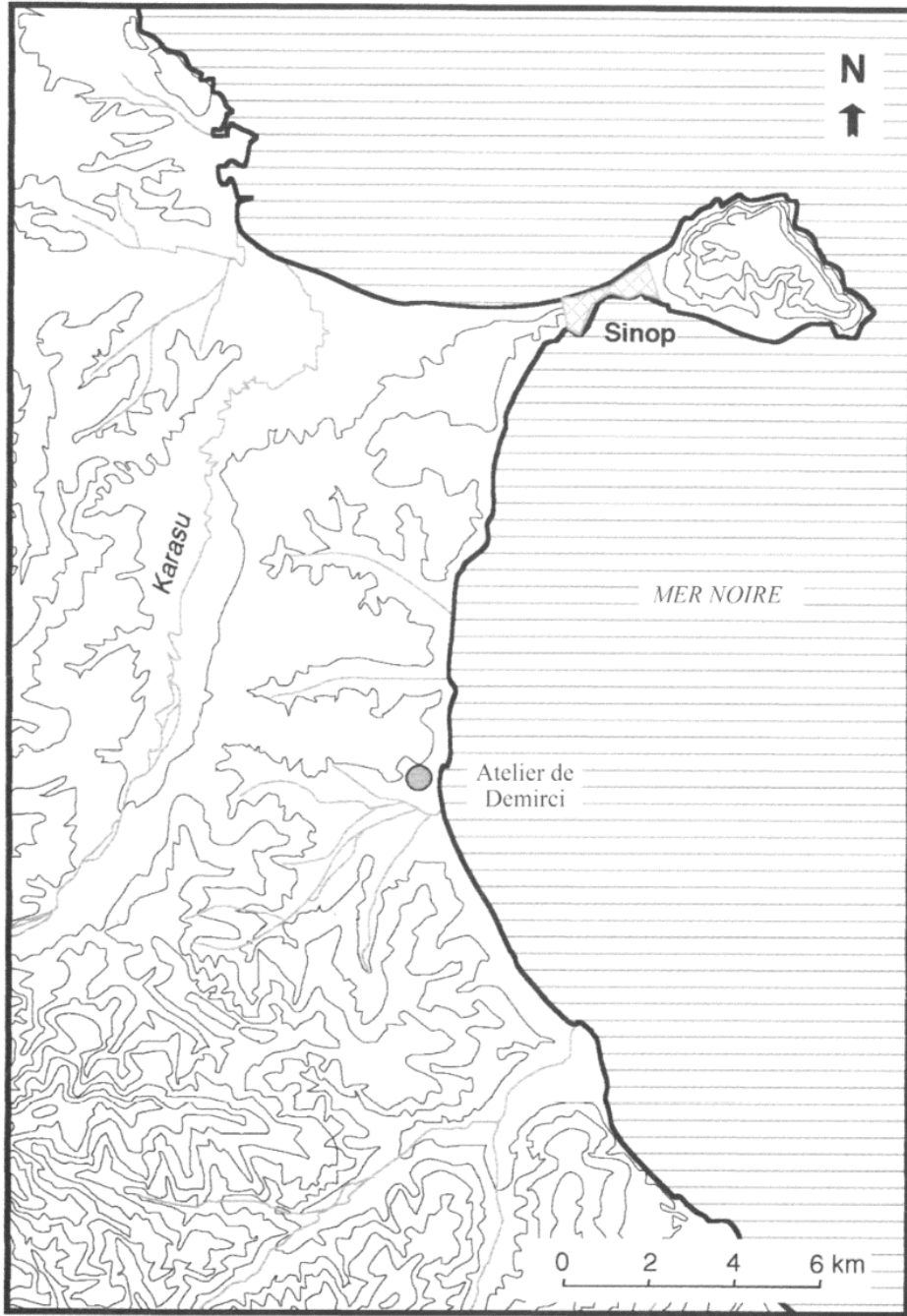
EK 1: HARİTALAR

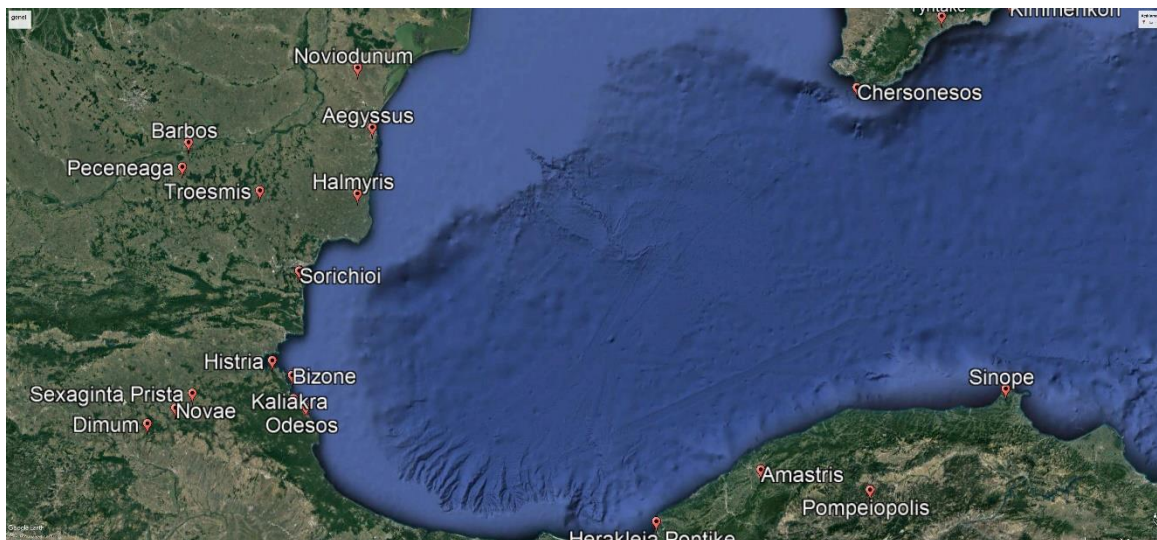
Harita 1

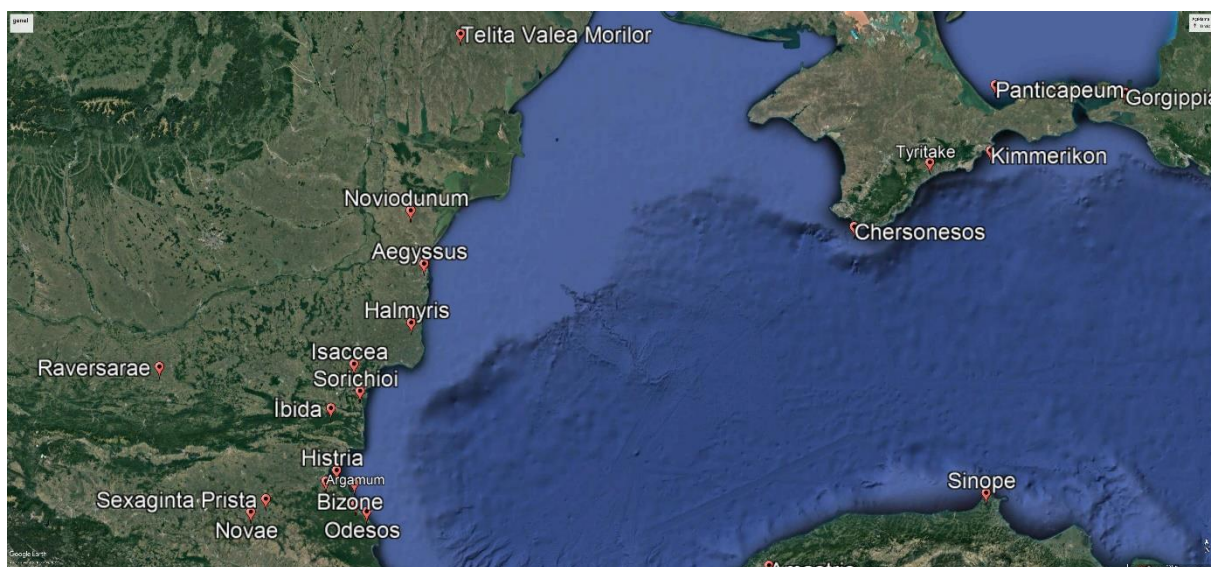
Harita 2

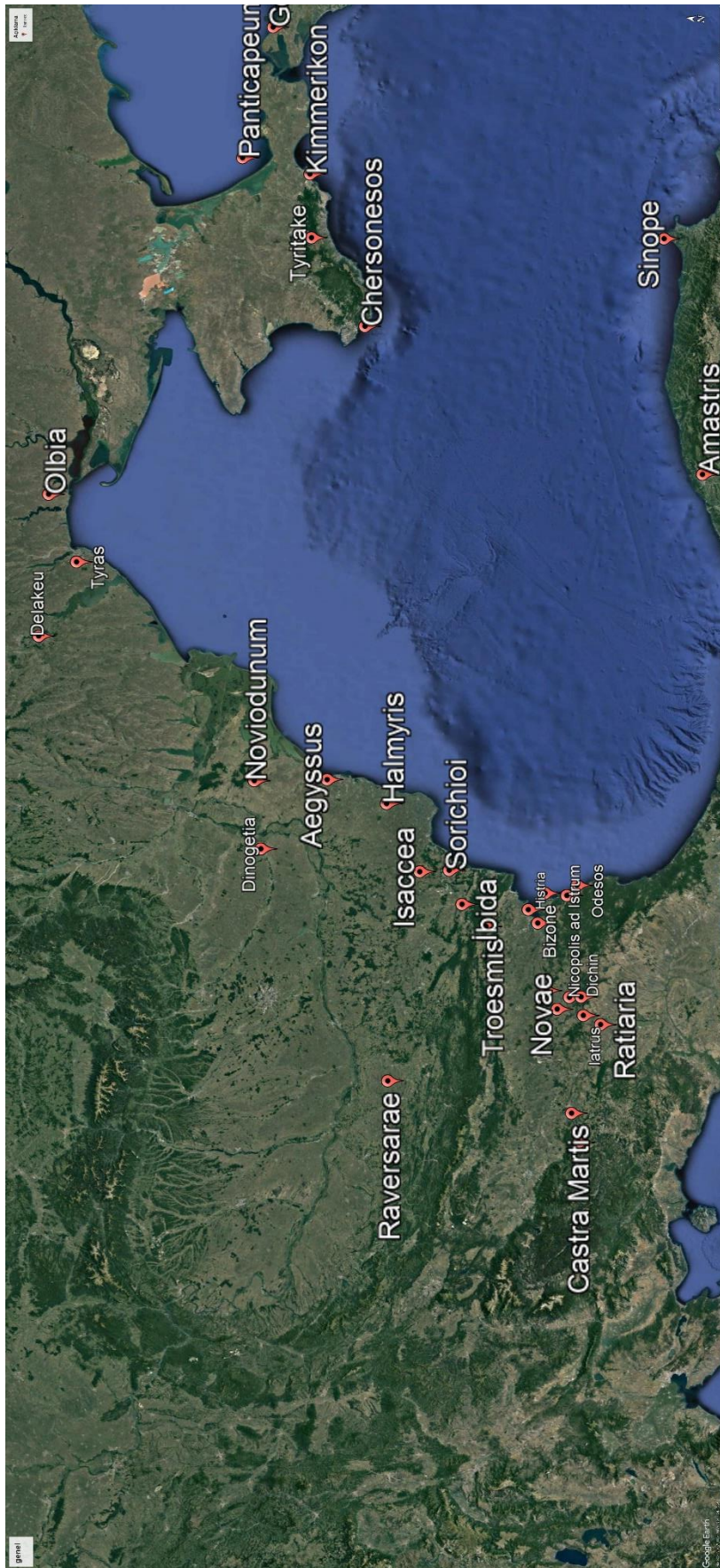
Harita 3

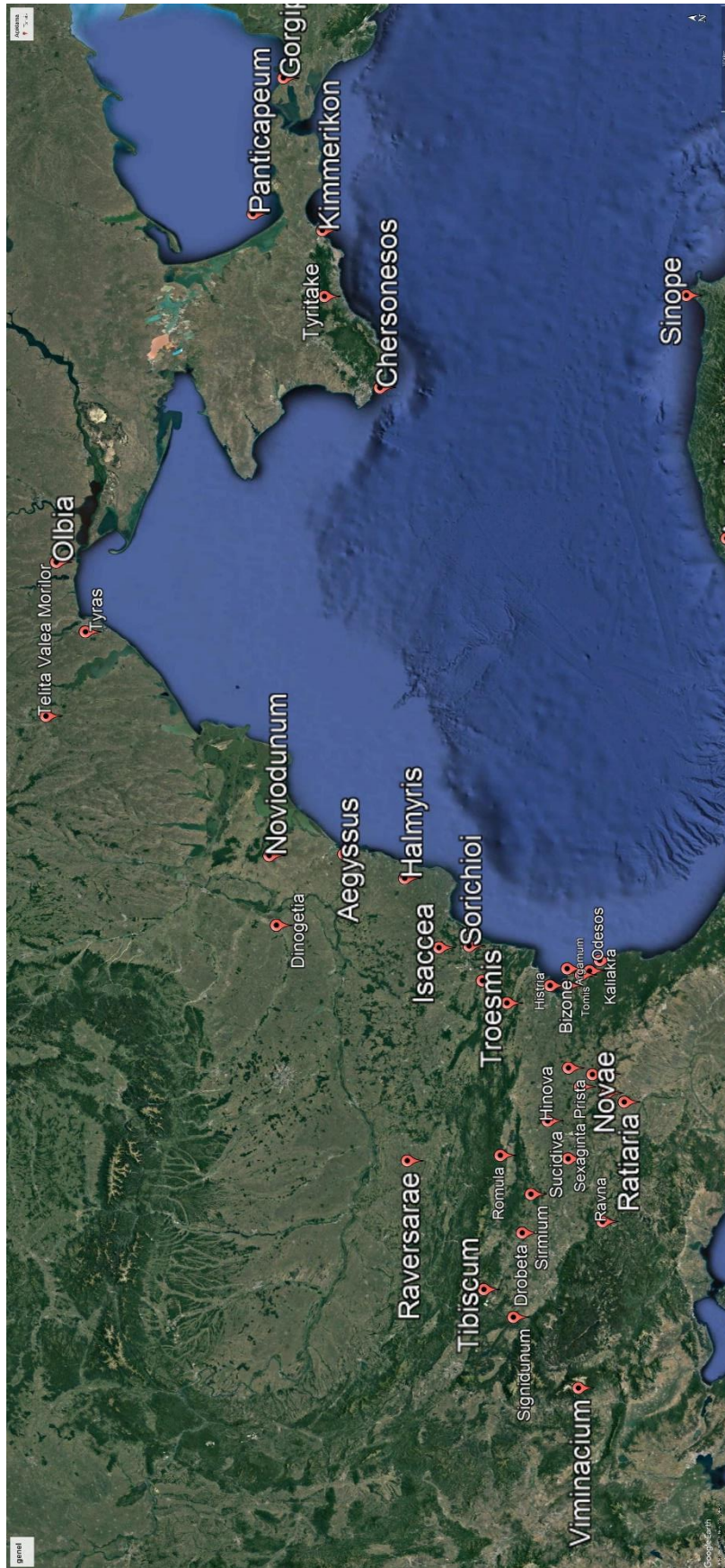
Harita 4

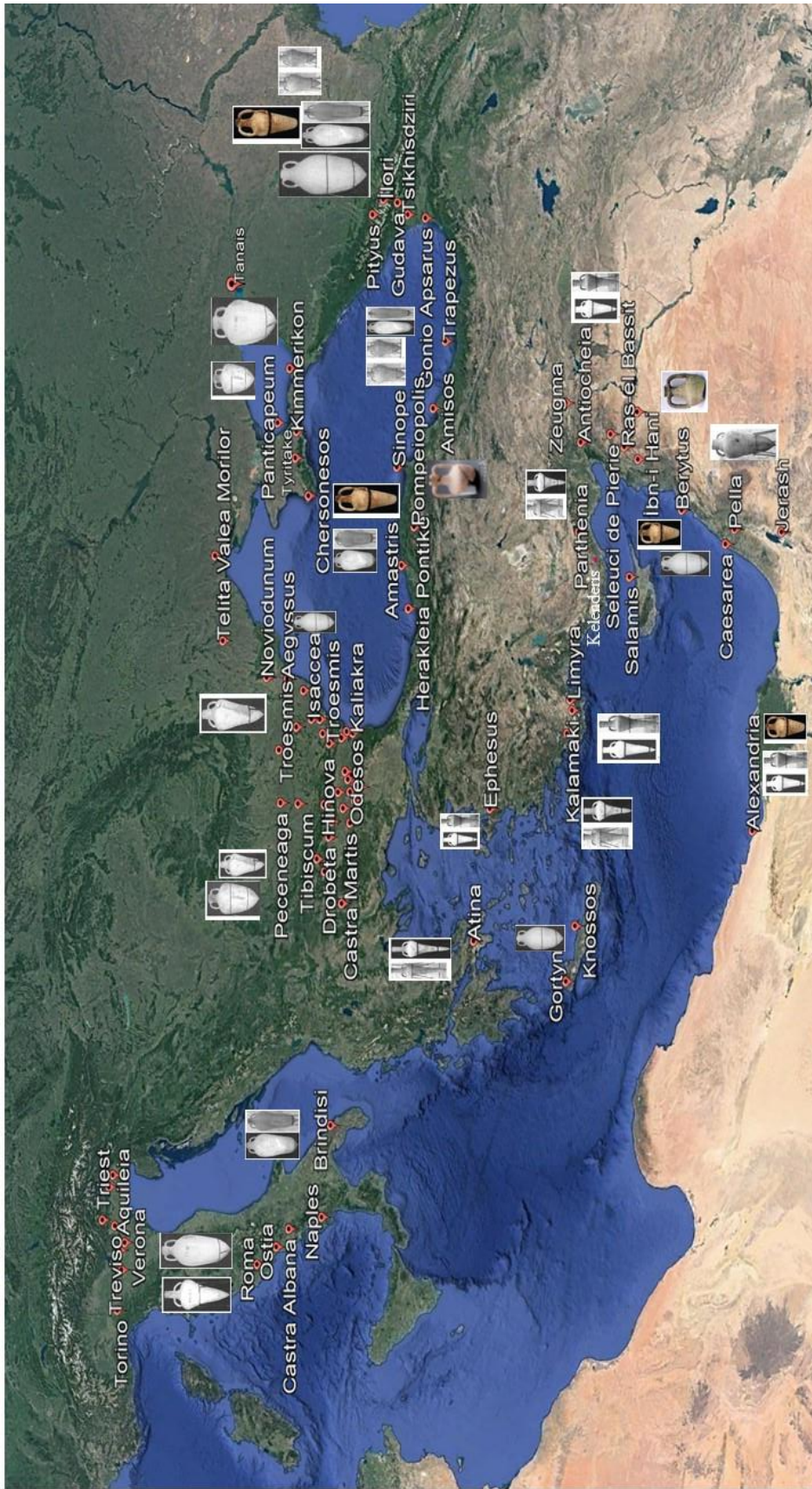
Harita 5

Harita 6

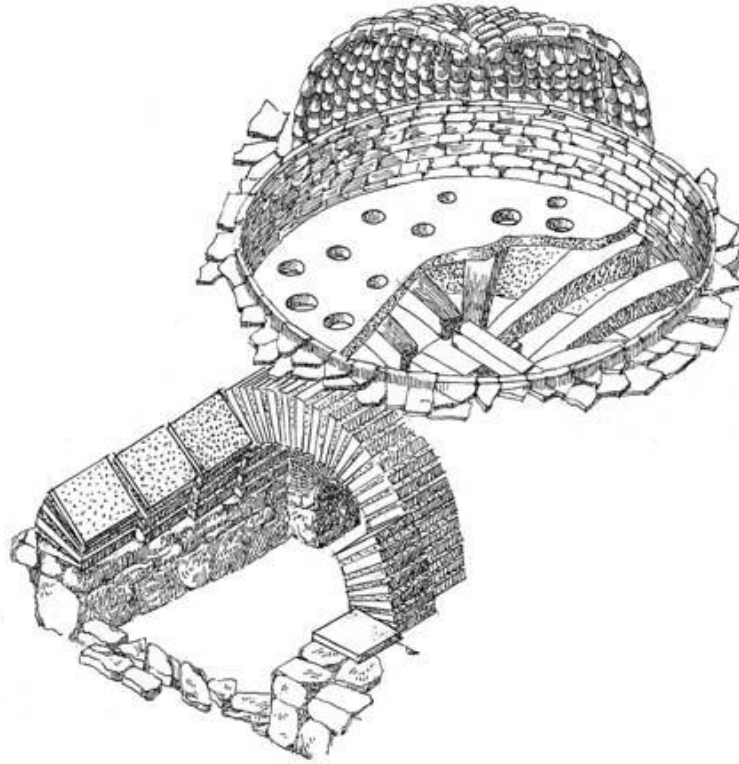

Harita 7

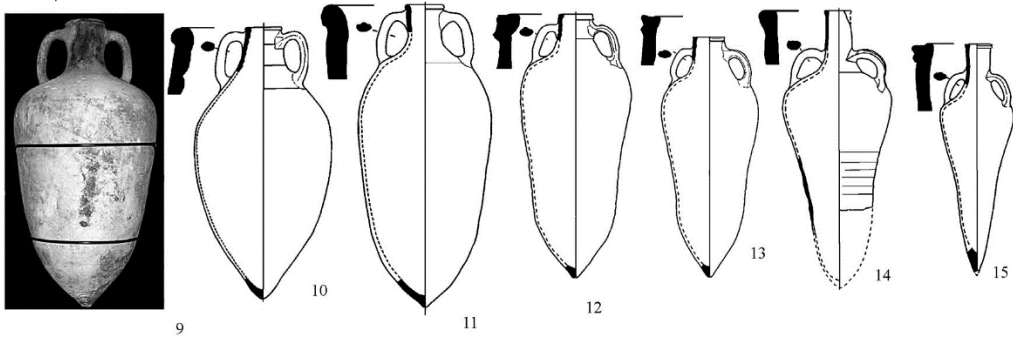
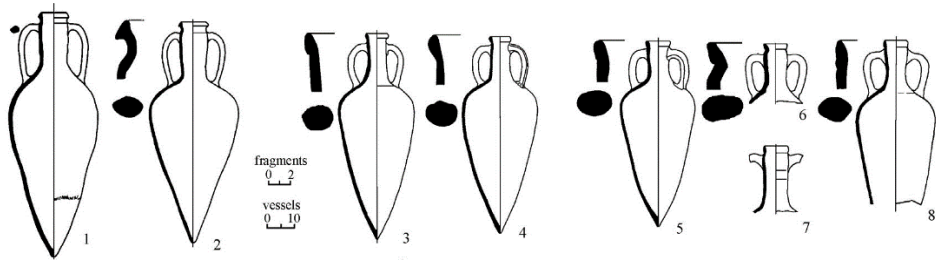

Harita 8

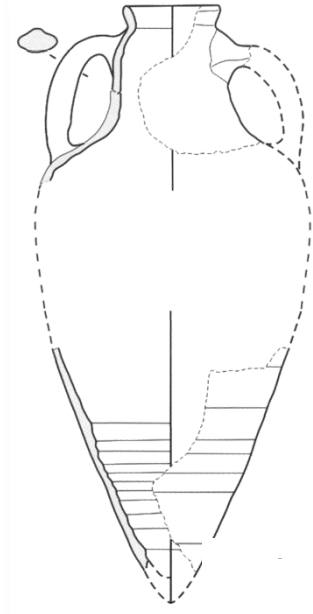
EK 2: ÇİZİMLER

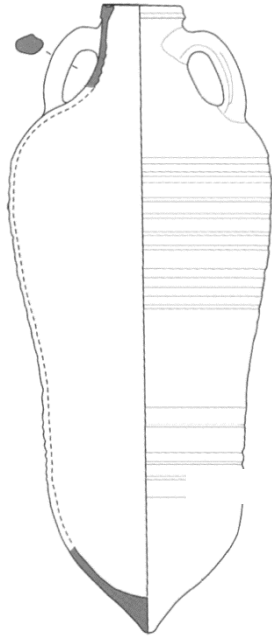
Çizim 1

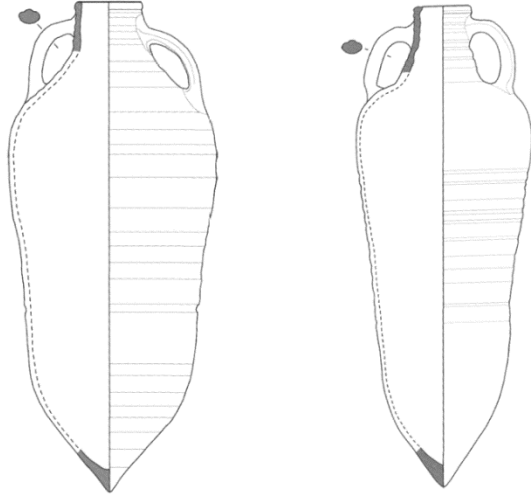
Çizim 2

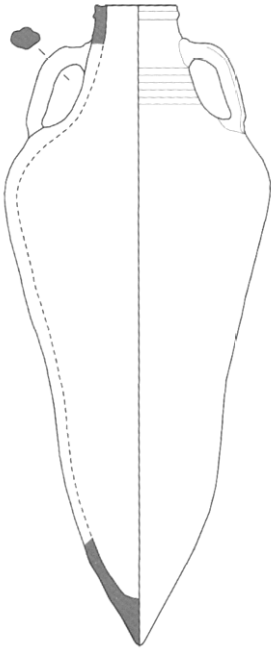
Çizim 3

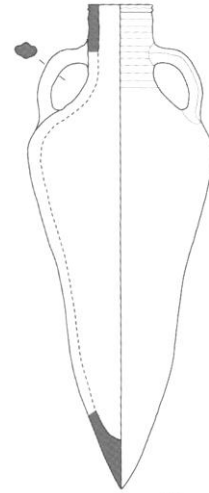
Çizim 4

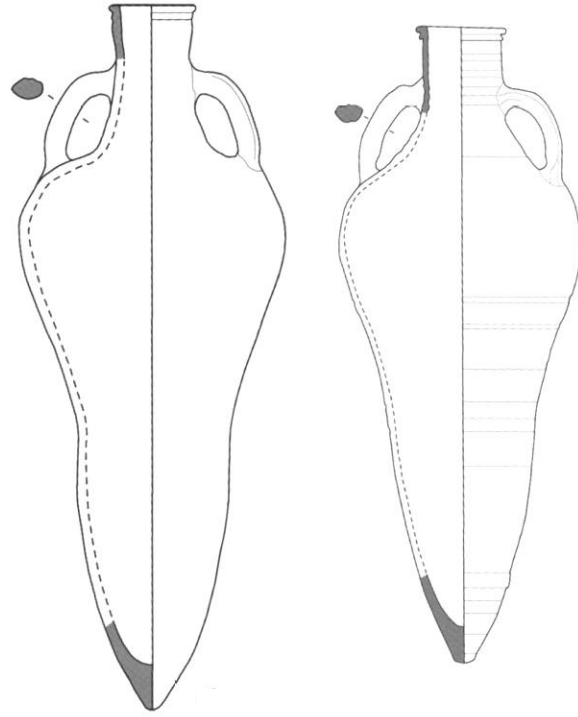
Çizim 5

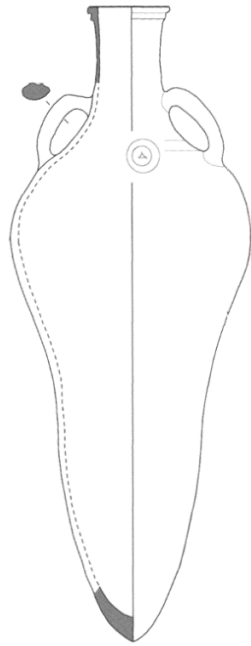
Çizim 6

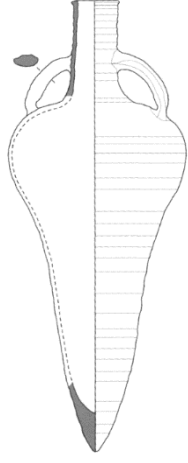
Çizim 7

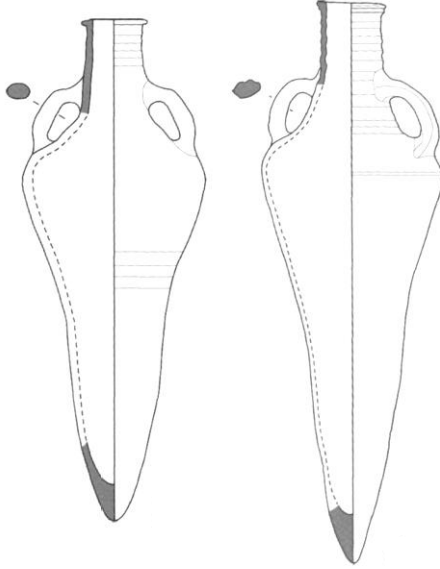
Çizim 8

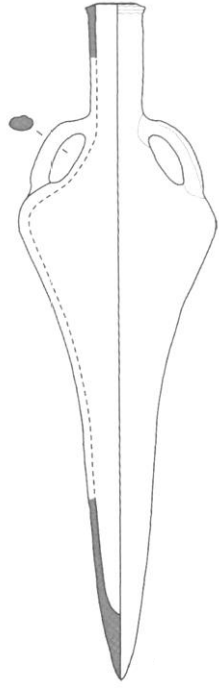
Çizim 9

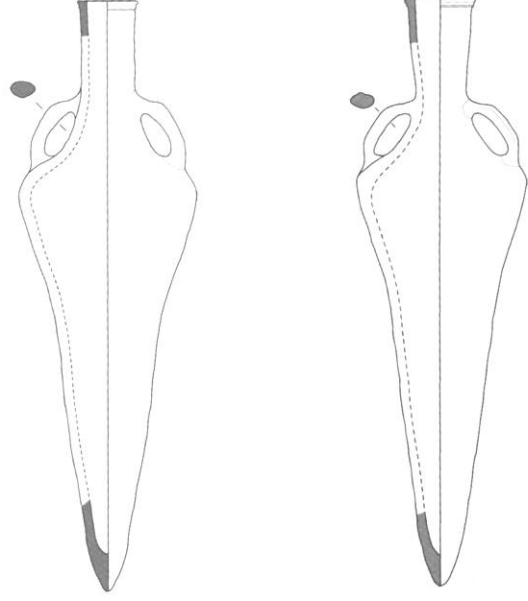
Çizim 10

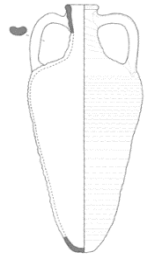
Çizim 11

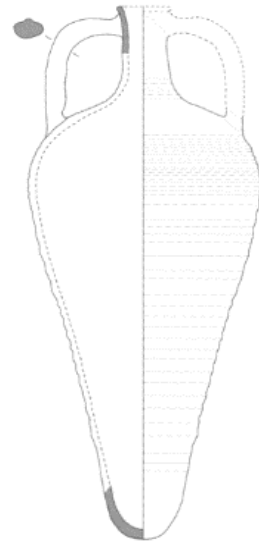
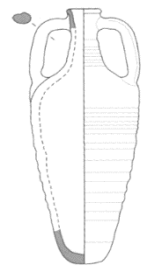
Çizim 12

Çizim 13

Çizim 14

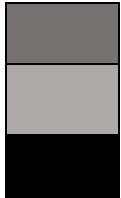
Çizim 15

Çizim 16

EK:3 TABLOLAR**A BÖLGESİ**

	M.S. 4. yüzyıl başı	M.S. 4. yüzyıl sonu	M.S. 5. yüzyıl	M.S. 6. yüzyıl
Fırın A.I,1	■			
Fırın A.I,1(tekrar)		■		
Fırın A.II, 1	■			
Fırın A.II,2		■		
Fırın A.I,2			■	
Fırın A.II,3			■	
Fırın A.IV			■	
Fırın A.III,1				■
Fırın A.I,3				■
Fırın A.III,2				■
Alan A.1 Presler				■

Grup C Amphoraları ile bağlantılı fırınlar

Grup D Amphoraları ile bağlantılı fırınlar

Alan A.II presler

Tablo 1: A Bölgesi fırın ve presler nispi kronolojisi

B BÖLGESİ

	M.S. 4. yüzyıl başı	M.S. 4. yüzyıl sonu	M.S. 5. yüzyıl	M.S. 6. yüzyıl- 565 ve sonrası
Fırın B.II,1				
Fırın B.II,2				
Fırın B.III				
Fırın B.I Taş döşeli yapı				
Alan B.II, Taş duvarlar				
AlanB.III apsisli yapı				

	Grup C Amphoraları ile bağlantılı amphoraları
	Grup D Amphoraları ile bağlantılı amphoraları
	Yapıların kullanım süresi

Tablo 2: B Bölgesi fırın ve yapıların nispi kronolojisi

KENTLER	B SNP GRUBU	C SNP GRUBU	D SNP GRUBU	DİĞER
Pityus		✓		
Gudava	✓	✓	✓	Kolkhis
İlori	✓	✓		Kolkhis
Gonio Apsarus	✓			Herakleia Pontike - Kos - İtalya- Güney İspanya- Rodos- Bithynia
Tsikhisdziri		✓		Chian

Tablo 3: Sinope amphoraları Doğu Karadeniz Bölgesi form dağılımı

KENTLER	B SNP GRUBU	C SNP GRUBU	D SNP GRUBU	DİĞER
Gorgippia	✓	✓		Zeest 75-Zeest 83&89
Tanais	✓	✓		Zeest 75
Tyritake	✓	✓		Zeest 83&89
Chersonesos	✓	✓		Zeest 75

Tablo 4: Sinope amphoraları Kuzey Karadeniz Bölgesi form dağılımı

KENTLER	B SNP GRUBU	C SNP GRUBU	D SNP GRUBU	DİĞER
Herakleia Pontike		✓	✓	Kolkhis
Amastris	✓	✓	✓	-
Trapezus		✓		Kolkhis
Sinope	✓	✓	✓	Kolkhis
Amisos	✓	✓	✓	Kolkhis

Tablo 5: Sinope amphoraları Kuzey Anadolu Kıyıları form dağılımı

KENTLER	B SNP GRUBU
Halmyris	✓
Argamum	✓
Sorichioi	✓
Aegyssus	✓
Noviodunum	✓
Revarsarea	✓
Telita-Valea Morilor	✓
Isaccea	✓
İbida	✓
Novae	✓ (%10)
Sexaginta Prista	✓ (%22)

Tablo 6: Sinope amphoraları B Snp grubu M.S. 2.3. yüzyıl Aşağı Tuna Bölgesi yayılım alanı dağılımı

KENTLER	C SNP GRUBU
Olbia	✓
Halmyris	✓
Iatrus	✓
Ratiaria	✓
Castra Martis	✓
Nicopolis ad Istrum	✓
Dichin	✓
Novae	✓

Tablo 7: Sinope amphoraları C Snp grubu M.S. 4.-6. yüzyıl Aşağı Tuna Bölgesi yayılım alanı dağılımı

KENTLER	B SNP GRUBU	C SNP GRUBU
Tibiscum	✓	
Drobeta	✓	
Romula	✓	
Signidunum	✓	
Viminacium	✓	
Sirmium		✓
Hinova	✓	✓
Sucidiva	✓	✓

Tablo 8: Sinope amphoraları Orta Tuna bölgesi form dağılımı

KENTLER	B SNP GRUBU	C SNP GRUBU
Knossos	✓	
Gortyn	✓	
Kalamaki		✓
Antiocheia		✓
Kelenderis		✓
Salamis	✓	

Tablo 9: Sinope amphoraları Anadolu'nun Güney Kıyıları form dağılımı

KENTLER	B SNP GRUBU	C SNP GRUBU
Napoli	✓	
Roma	✓	
Osia	✓	
Brindisi	✓	
Trieste	✓	
Torino	✓	
Milan	✓	
Aquleia	✓	
Concordia Sagittaria	✓	
Verona		✓
Patavium		✓
Treviso		✓

Tablo 10: Sinope amphoraları İtalya Adriyatik Kıyıları M.S. 2.yüzyıl /6. yüzyıl form yayılım alanı dağılımı

KENTLER	C SNP	DİĞER
Atina	✓	
Ephesos	✓	LR3- African-LR2-Tripolitana I, Tripolitana III
Limyra	✓	
Halikarnassos	✓	
Knidos		Sinope Hellenistik Dönem amphora mühürü
Assos		Sinope Hellenistik Dönem amphora mühürü
Smyrna		Zeest 80-Zeest 75-Selov C
Byzantium		Sinope Hellenistik Dönem amphora mühürü
Perge		Keay LIII, LIV, LIVBis, LVI, LXVI, Geç Roman 1, 2, 4, 5/6, Agora K 113/ Kapitan 2
Laodikeia		Hellenistik Dönem Knidos ve Rodos amphora mühürleri
Elaiussa Sebaste		İtalya, İspanya, Ege üretimi amphoralar

Tablo 11: Sinope Amphoraları Yunanistan/ Anadolu'nun Batı Kıyıları M.S. 4.-6. yüzyıl'lar fom yayılım alanı dağılımı

KENTLER	C SNP	D SNP
Alexandria	✓	
Pella		✓
Jerash		✓
Beyrouth		✓
Zeugma		✓
İbn-i Hani		✓
Dibsi Faraj		✓
Seleuci de Pierie		✓
Ras el Bassit	✓	
Caesarea	✓	

Tablo 12: Sinope Amphoraları Suriye-Filistin / Kuzey Afrika(Alexandria) Bölgesi
M.S. 4.-6. yüzyılları form yayılım alanı dağılımı

KARADENİZ'İN KUZEY ve DOĞU KIYILARI (Kuzey)		
KENT	DÖNEM	TİP
Gorgippia	M.S. 2.-3/4.-5. yüzyıl	B Snp I-III tipi C Snp grubu
Tanais	M.S. 2.-3/4.-5. yüzyıl	B Snp I-III tipi C Snp grubu
Tyritake	M.S. 2.-3/4.-5. yüzyıl	B Snp grubu C Snp grubu
Khersonesos	M.S. 2.-3/4.-5. yüzyıl	B Snp grubu C Snp grubu
(Doğu)		
Pityus	M.S. 4.-5. yüzyıl	C Snp I-II tipi
Gudava	M.S. 2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
İlori	M.S. 2.-3/4.-5. yüzyıl	B Snp grubu C Snp II tipi
Gonio Apsarus	M.S. 2.- 6. yüzyıl	B Snp grubu D Snp I-III
Tsikhisdziri	M.S. 4.-5. yüzyıl	C Snp I tipi
Kuzey Anadolu Kıyıları		
Herakleia Pontike	M.S. 4.-6. yüzyıl	C Snp grubu D Snp grubu
Amastris	M.S. 2.- 6. yüzyıl	B Snp grubu C Snp grubu D Snp grubu
Trapezeus	M.S. 4.-5. yüzyıl	C Snp grubu
Sinope	M.S. 2.- 6. yüzyıl	B Snp grubu C Snp grubu

		D Snp grubu
Amisos	M.S. 2.- 6. yüzyıl	B Snp grubu C Snp grubu D Snp grubu
Pompeiopolis	M.S. 6. yüzyıl	D Snp I
Kuzeydoğu Trakya(Kos amphoraları)		
Novae	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Dimum	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Odesos	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Kaliakra	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Bizone	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Histria	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Troesmis	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Halymris	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Aegyssus	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Peceneaga	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Barbos	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları
Noviodonum	M.Ö.1. yüzyıl/M.S.2.yüzyıl	Kos amphoraları

Kuzeydoğu Trakya (M.S.2.-3. yüzyıl / Aşağı Tuna)		
Halymris	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Argamum	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Sorichioi	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Aegyssus	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Noviodonum	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Revarsarea	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Telita-Valea Morilor	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Isaccea	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
İbida	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Novae	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Sexaginta Prista	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Kuzeydoğu Trakya (M.S. 4.-6. yüzyıl)		
Olbia	M.S. 4.-6. yüzyıl	C Snp grubu
Halymris	M.S. 4.-6. yüzyıl	C Snp grubu
Iatrus	M.S. 4.-6. yüzyıl	C Snp grubu
Ratiaria	M.S. 4.-6. yüzyıl	C Snp grubu
Castra Martis	M.S. 4.-6. yüzyıl	C Snp grubu
Nicopolis ad Istrum	M.S. 4.-6. yüzyıl	C Snp grubu
Dichin	M.S. 4.-6. yüzyıl	C Snp grubu
Novae	M.S. 4.-6. yüzyıl	C Snp grubu
Kuzeydoğu Trakya Orta Tuna bölgeleri (M.S. 4.-6. yüzyıl)		
Tibiscum	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Drobeta	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Romula	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Signidunum	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Viminacium	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu

Sirmium	M.S. 4.-5.yüzyıl	C Snp grubu
Hinova	M.S. 2.-3/4.-5. yüzyıl	B Snp grubu C Snp grubu
Sucidiva	M.S. 2.-3/4.-5. yüzyıl	B Snp grubu C Snp grubu
Anadolunun Güney Kıyıları		
Knossos	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Gortyn	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Kalamaki	M.S. 4.-5.yüzyıl	C Snp III tipi
Antiocheia	M.S. 4.-5.yüzyıl	C Snp III tipi
Salamis	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Kelenderis	M.S. 4.-5. yüzyıl	C Snp III
İtalya Adriyatik Kıyıları		
Napoli	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Roma	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Ostio	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Brindisi	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Trieste	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Torino	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Milan	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Aguleia	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Concordia Sagittaria	M.S.2.-3. yüzyıl	B Snp grubu
Verona	M.S. 4.-6.yüzyıl	C Snp grubu
Patavium	M.S. 4.-6.yüzyıl	C Snp grubu
Treviso	M.S. 4.-6.yüzyıl	C Snp grubu
Yunanistan/Anadolununun Batı Kıyıları		
Atina	M.S. 4.-6.yüzyıl	C Snp grubu

Ephesos	M.S. 4.-6.yüzyıl	C Snp grubu
Limyra	M.S. 4.-6.yüzyıl	C Snp grubu
Suriye Filistin Bölgesi		
Alexandria	M.S. 4.-5. yüzyıl	C Snp grubu
Ras-el Bassit	M.S. 4.-5. yüzyıl	C Snp I tipi
Caesarea	M.S. 4.-5. yüzyıl	C Snp I tipi
Pella	M.S. 6. yüzyıl	D Snp grubu
Jerash	M.S. 6. yüzyıl	D Snp grubu
Beyrut	M.S. 6. yüzyıl	D Snp grubu
Zeugma	M.S. 6. yüzyıl	D Snp I tipi
İbn-i Hani	M.S. 6. yüzyıl	D Snp grubu
Dibsi Faraj	M.S. 6. yüzyıl	D Snp I tipi
Seleuci de Pierie	M.S. 6. yüzyıl	D Snp III tipi

Tablo 13: Amphoraların kent, dönem ve grup dağılımı tablosu

1	A SNP GRUBU AMPHORALAR									
2	A Snp I tipi	pate orangée (5YR 6/8-7/8) (turuncumsu hamur)	pate orange clair (5YR 7/6) (açık turuncu)							
3	B SNP GRUBU AMPHORALAR	l'orangé clair ou le jaune (7.5YR/7/6) (açık turuncu veya sarı)	couleur mauve(10R 6/4) (mor)							
4	B Snp III	pate rose(5YR 8/3-8/4) (pembe hamur)								
5	C SNP GRUBU AMPHORALAR									
6	C Snp I tipi									
7	Varyant C Snp I-1, Modül L	pate orangée (5YR 6/8-7/8) (turuncumsu hamur)	pate orange clair(5YR 7/6)	pate orange rouge(2.5YR 6/6-6/8-5/8)						
8	Varyant C Snp I-1 Modül M	pate orangée (5YR 6/8-7/8) (turuncumsu hamur)								
9	C Snp I-1 Modül S	pate orangée rouge(2.5YR 6/6-6/8-5/8) (kırmızı turuncu-turuncumsu kırmızı hamur)								
10	Varyant C Snp I-2	pate rouge orange (kırmızı turuncu hamur)								
11	C Snp II tipi									
12	C Snp II-1	pate orangée (5YR 6/8-7/8) (turuncumsu hamur)	pate rouge clair(boyun) (5YR 7/4 7/8) (açık kırmızı)	pate jaune(omuz)(2.5Y 8/2-8/4) (sarı hamur)	pate rose(5YR 8/3-8/4) (pembe hamur)					
13	C Snp II-2	pate orangée clair(5YR 7/6) (açık turuncu hamur)								
14	C Snp II-3a ve b	pate blanche jaunatre (sarımsı beyaz hamur)								
15	C Snp III tipi									
16	C Snp III-1a ve b	pate rouge clair(5YR 7/4-7/6) (açık kırmızı hamur)	pate rouge orange (turuncu kırmızı hamur)	pate orangée(5YR 6/8-7/8) (turuncumsu hamur)	pate rose(5YR 8/3-8/4) (pembe hamur)	pate orangée clair(5YR 7/6) (açık turuncu hamur)				
17	C Snp III-2a ve b	pate rose(5YR 8/3-8/4) (pembe hamur)	pate brun rose(5YR 6/4) (pembemsi kahve hamur)	pate orange rouge(2.5YR 6/6-6/8-5/8) (kırmızı turuncu hamur)	pate rouge rose (pembe kırmızı hamur)	pate orange (5YR 6/8-7/8) (turuncu hamur)				
18	D DRUBU AMPHORALAR									
19	D Snp I	pate beige jaunatre(10YR 8/4-8/6) (sarımsı hamur)	pate rouge orange (kırmızı turuncu hamur)	pate rouge clair(5YR 7/4-7/6) (açık kırmızı hamur)	pate blanche jaunatre (sarımsı beyaz hamur)	pate blanche verdatre (5Y 8/2) (yeşilimsi beyaz hamur)				
20	D Snp II	pate claire (açık renk hamur)	pate blanche jaunatre (sarımsı beyaz hamur)	pate brun clair (7.5YR 7/6) (açık kahve hamur)						
21	D Snp III	pate blanche jaunatre (sarımsı beyaz hamur)	pate jaunatre (sarımsı hamur)	pate beige jaunatre (10YR 8/4-8/6) (sarımsı hamur)	pate orange clair (5YR 7/6) (açık turuncu hamur)	rose clair (açık pembe hamur)	pate brun clair (7.5YR 7/6) (açık kahve hamur)	pate rose (5YR 8/3-8/4) (pembe hamur)	pate blanc jaunatre (sarımsı beyaz hamur)	pate blanc verdatre (5Y 8/2) (yeşilimsi beyaz hamur)

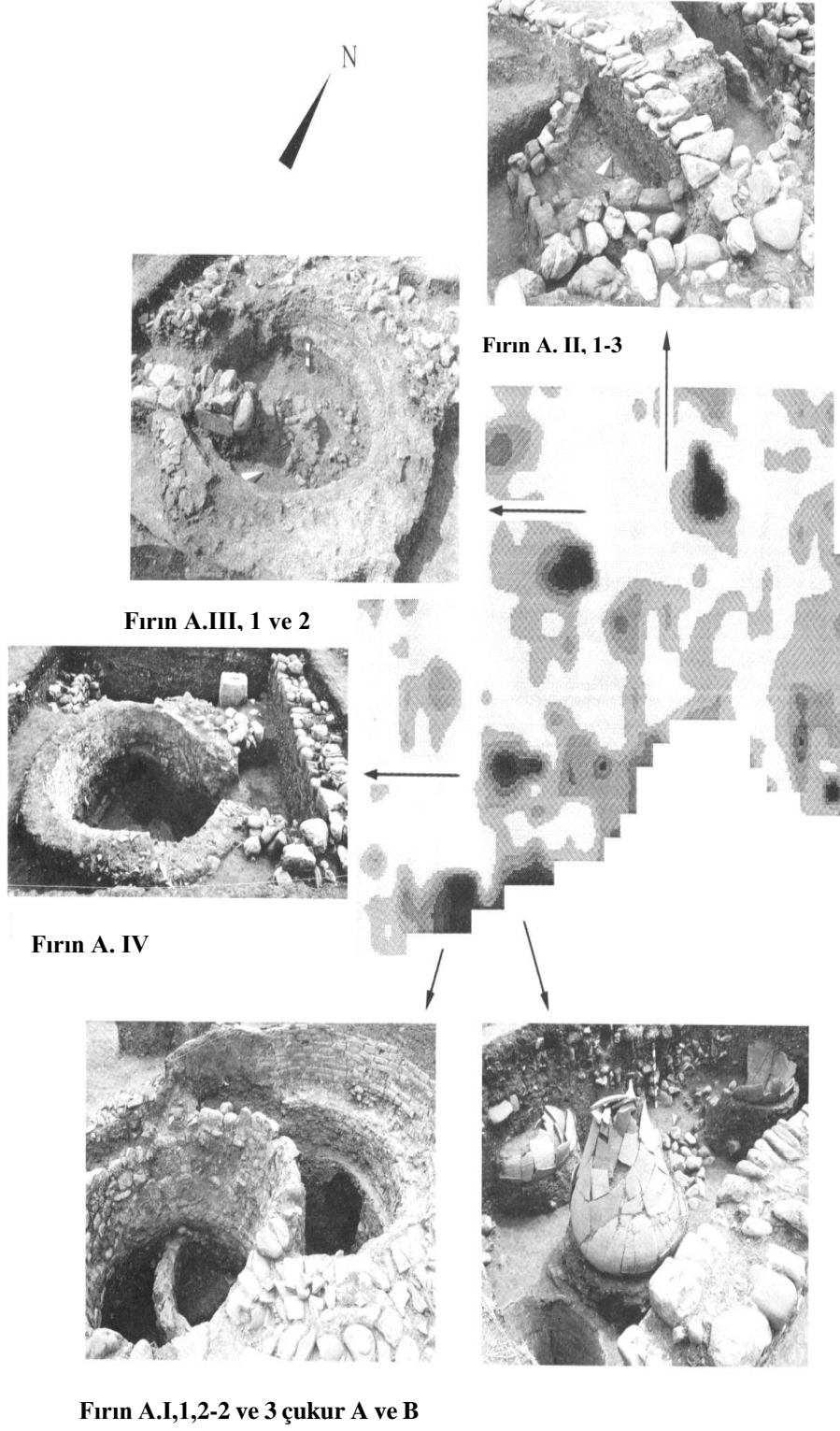
Tablo 14:(Demirci) kazılarında ele geçen amphora tiplerinin hamur renklerine göre sınıflandırılması

EK 4: RESİMLER

Resim 1

ALAN A

Resim 2

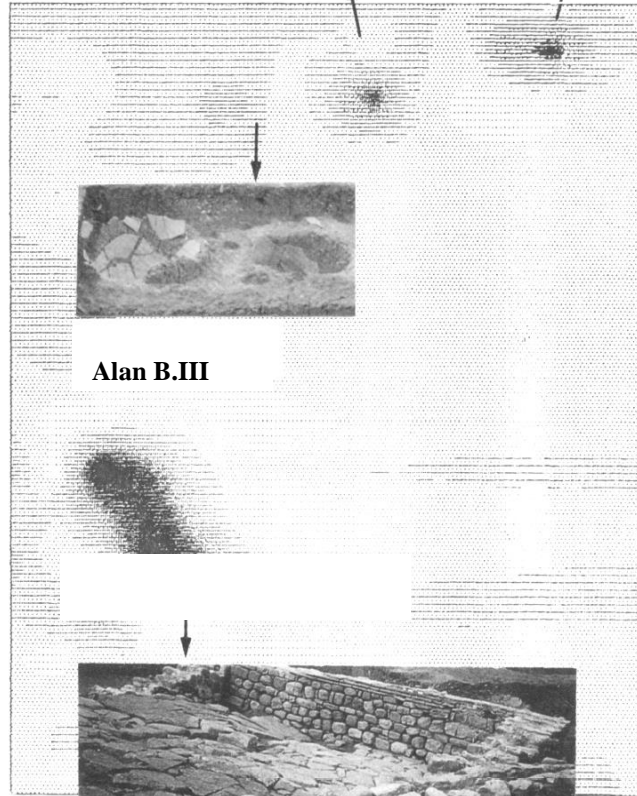
ALAN B

Fırın B.III

Fırın B.II, 1 ve 2

Alan B.III

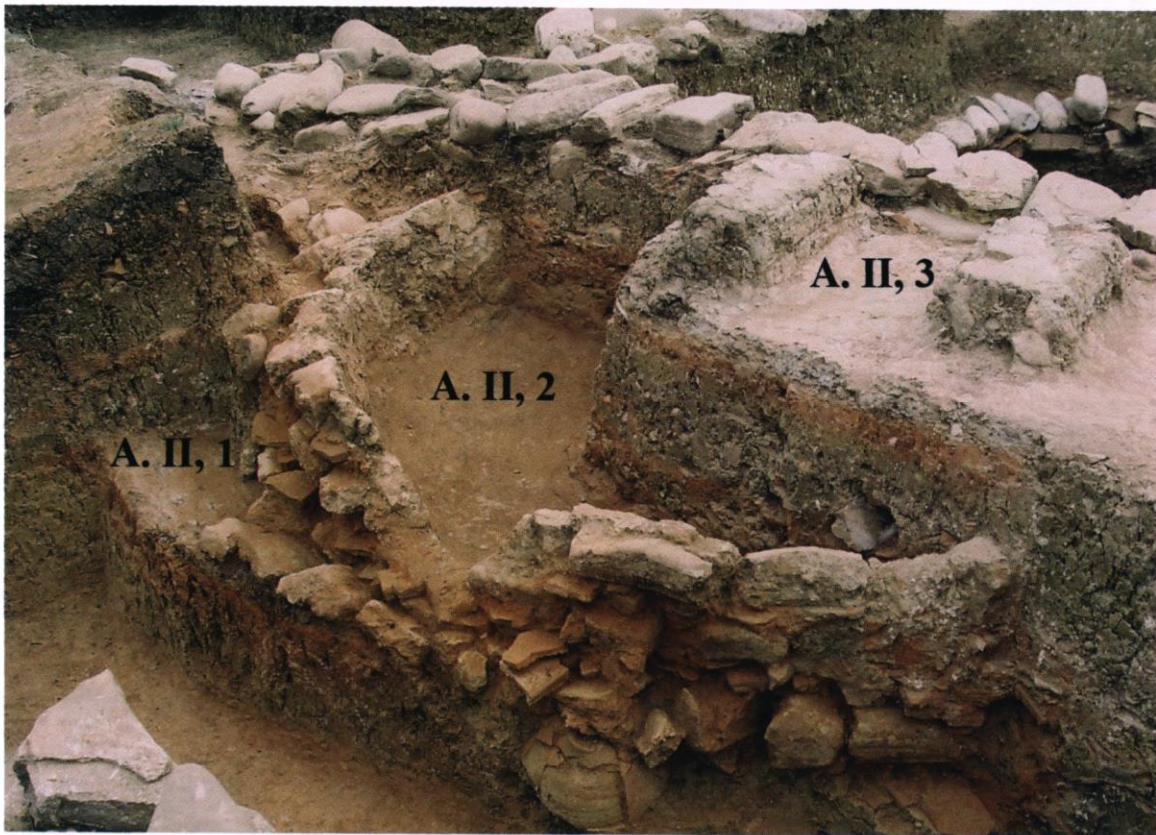

Alan B.I

Resim 3

Resim 4

Resim 5

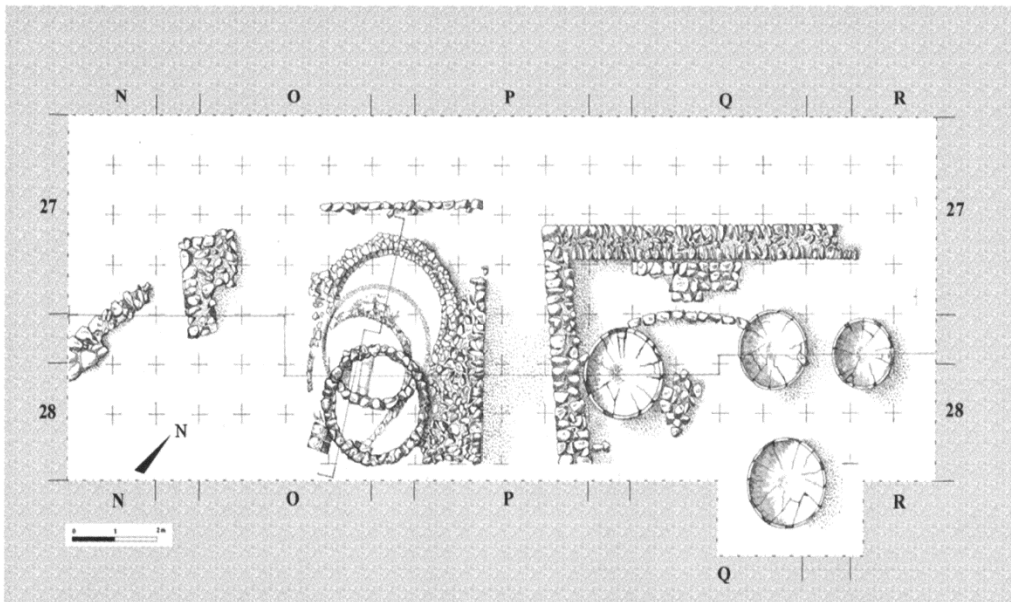
Resim 6

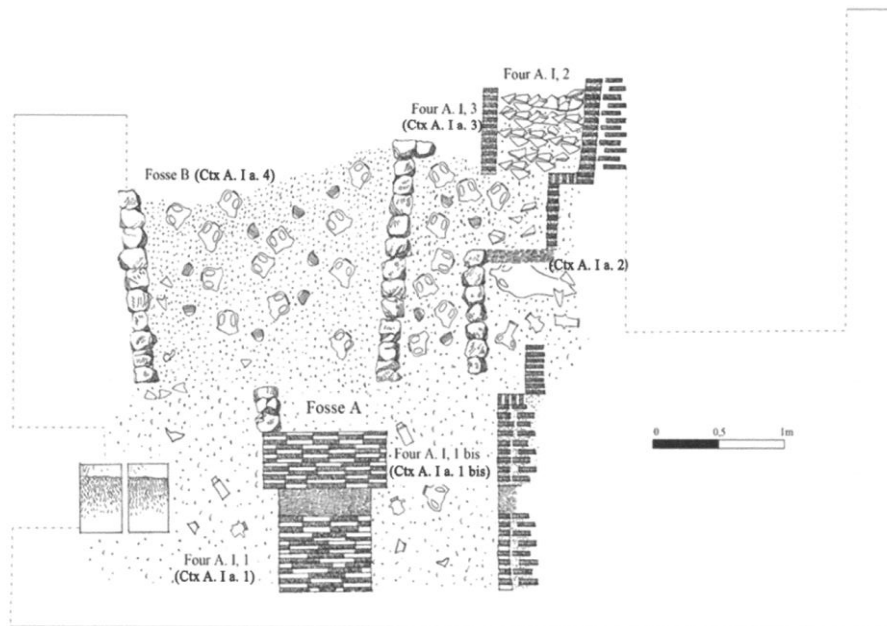
Resim 7

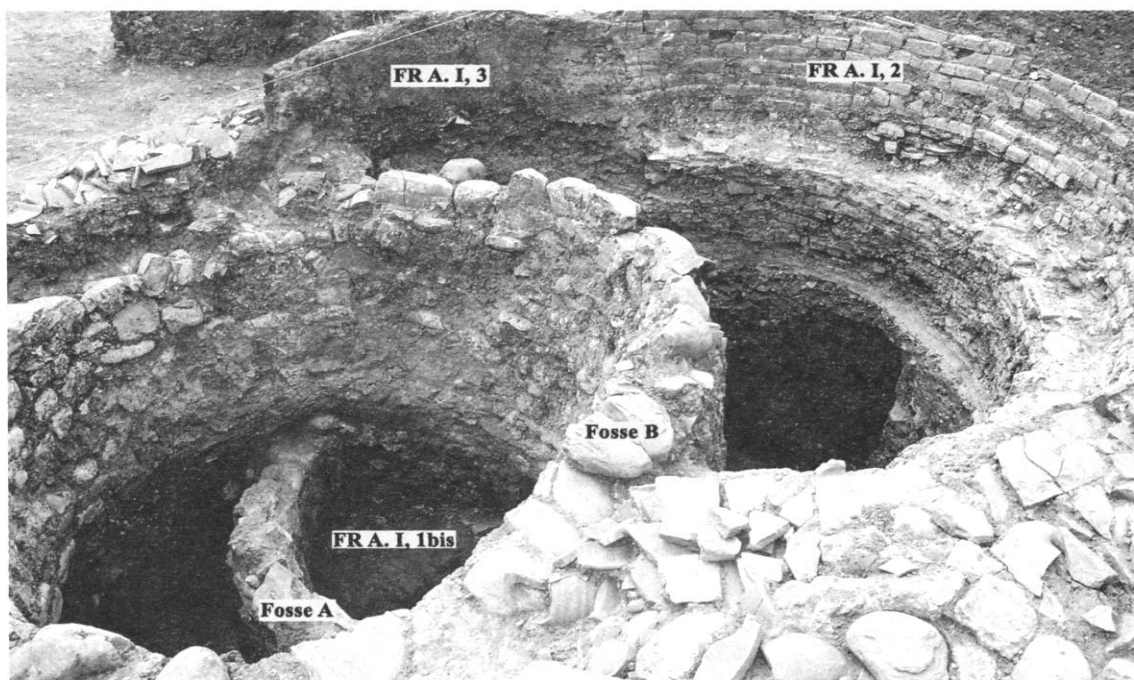
Resim 8

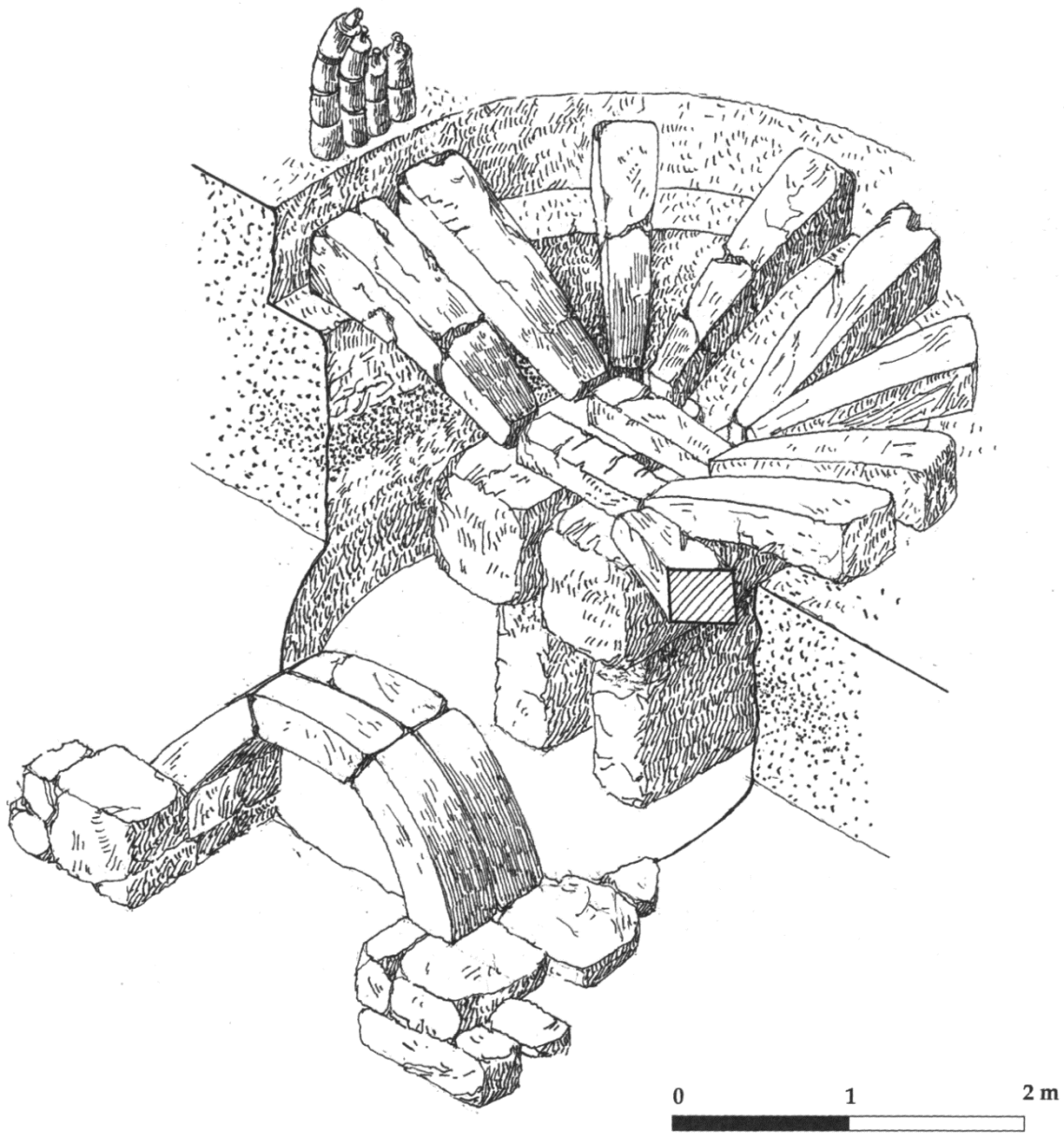
Resim 9

Resim 10

Resim 11

Resim 12

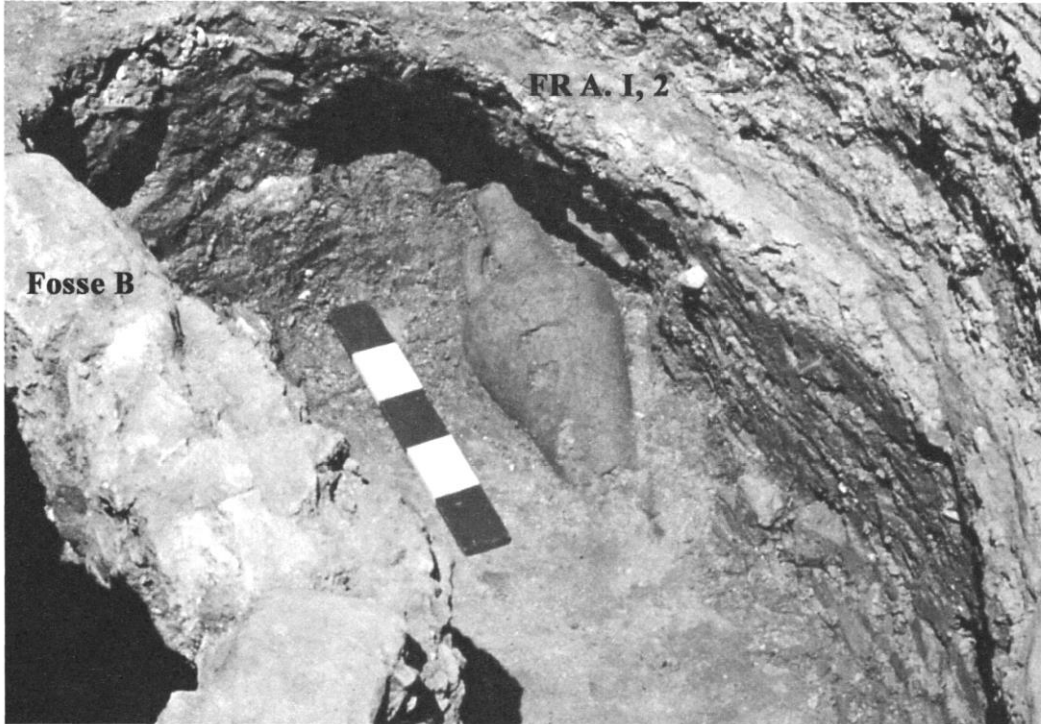
Resim 13

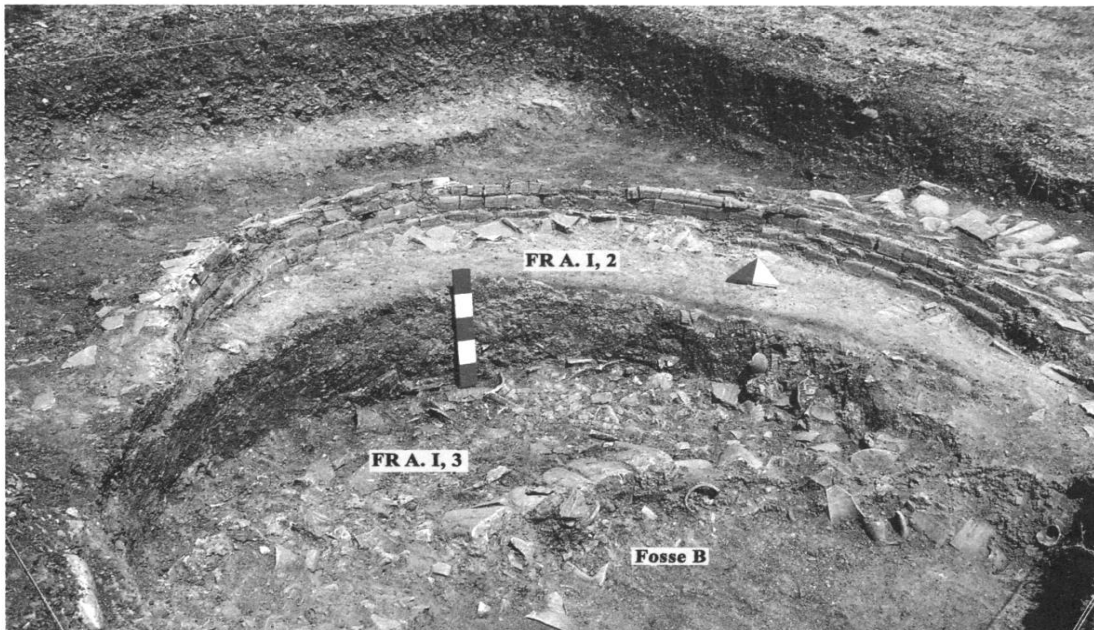
Resim 14

Resim 15

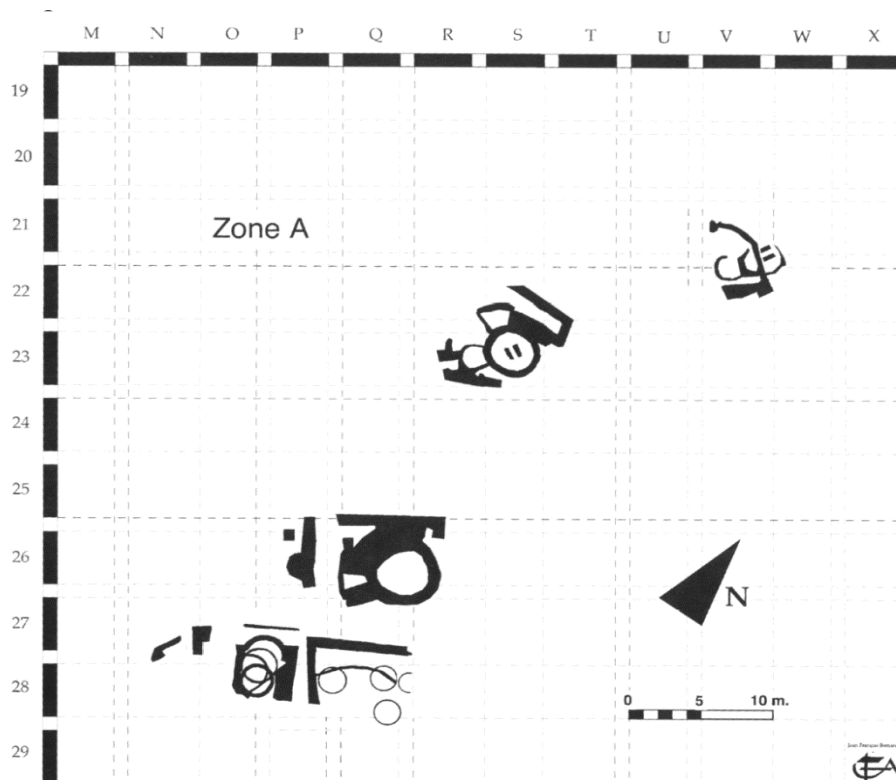
Resim 16

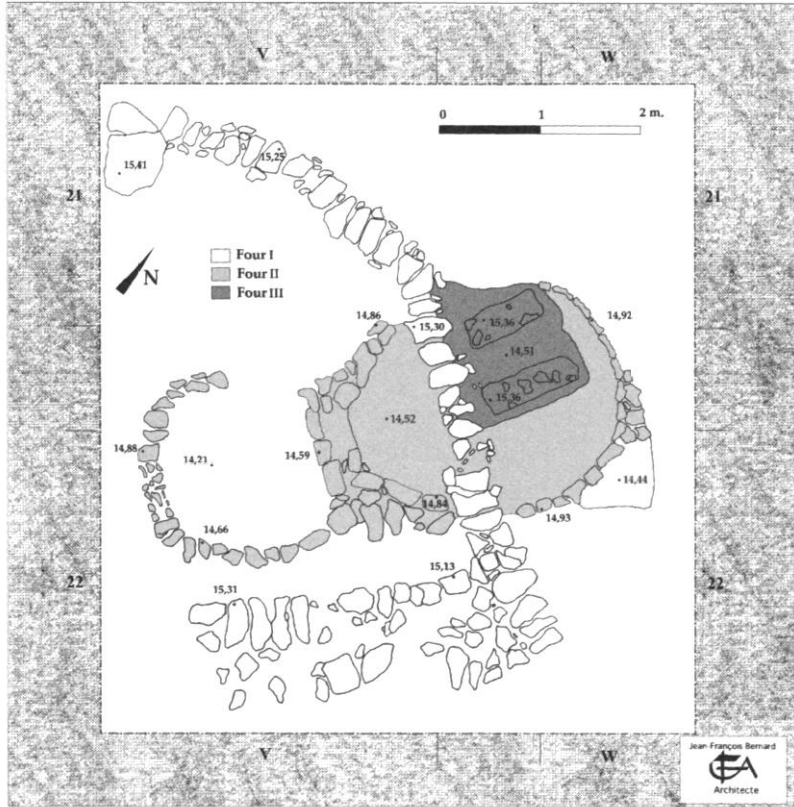
Resim 17

Resim 18

Resim 19

Resim 20

Resim 21

Resim 22

Resim 23

Resim 24

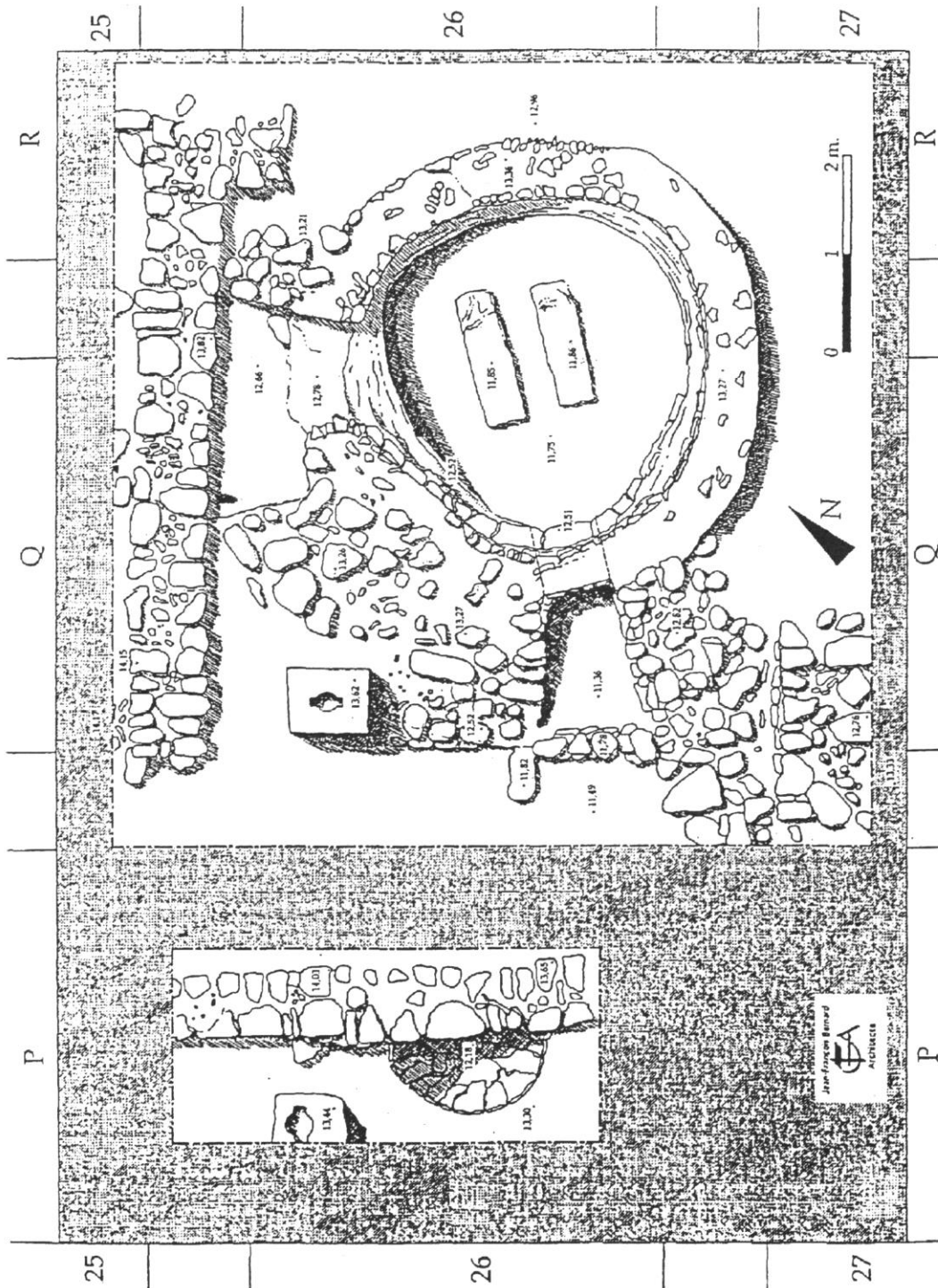
Resim 25

Resim 26

Resim 27

Resim 28

Resim 29

Resim 30

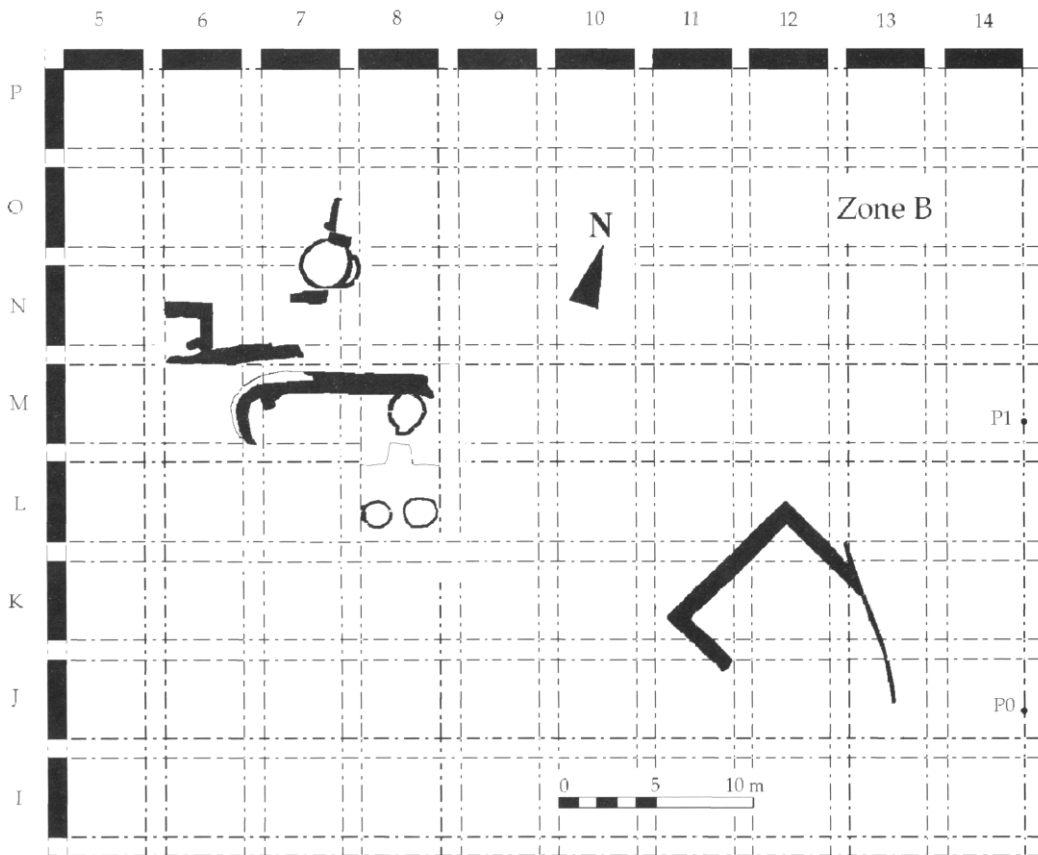
Resim 31

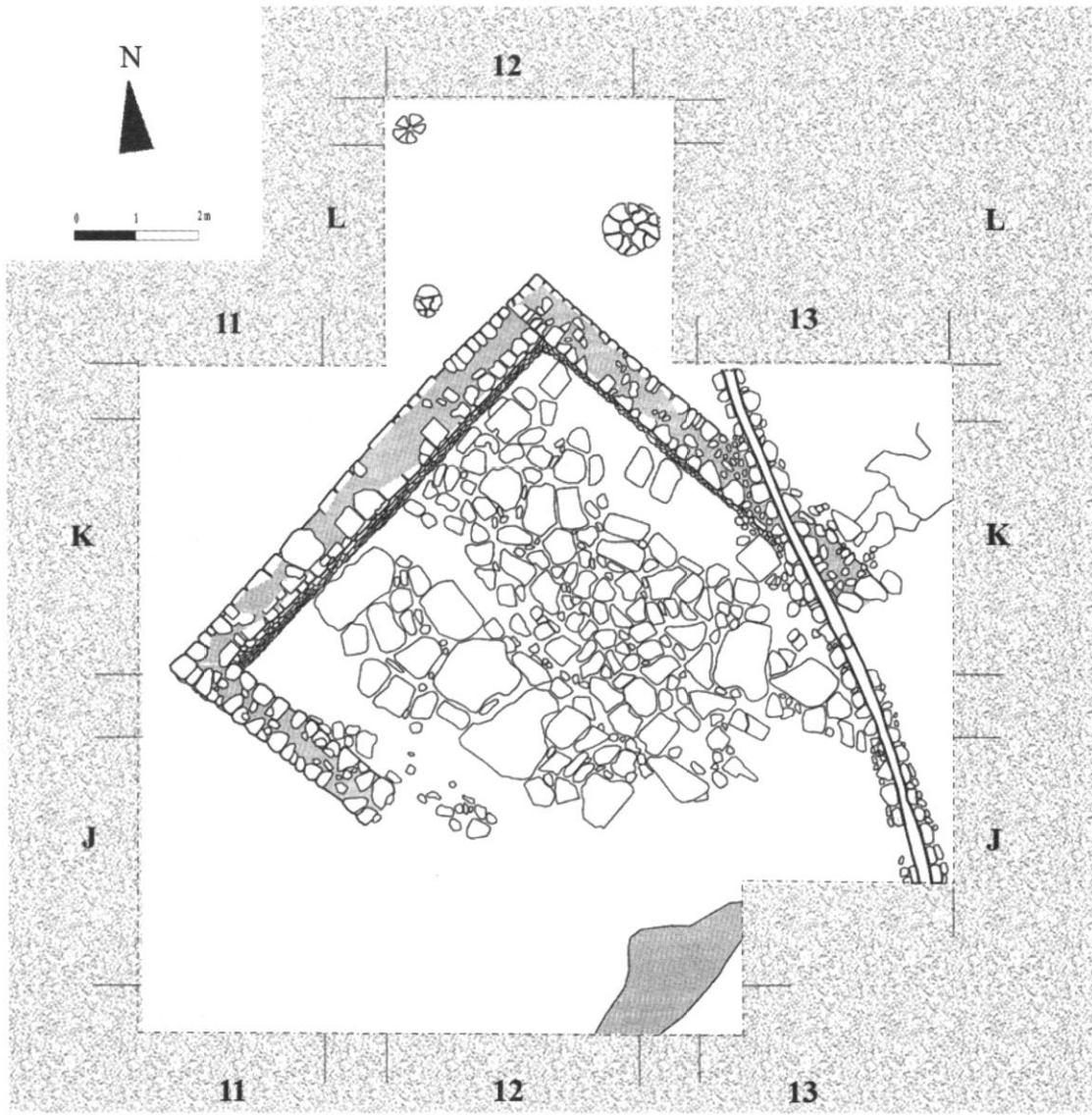
Resim 32

Resim 33

Resim 34

Resim 35

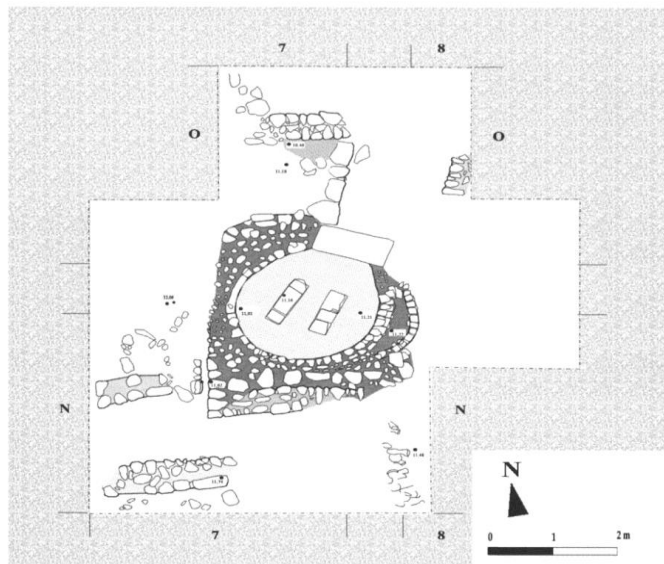
Resim 36

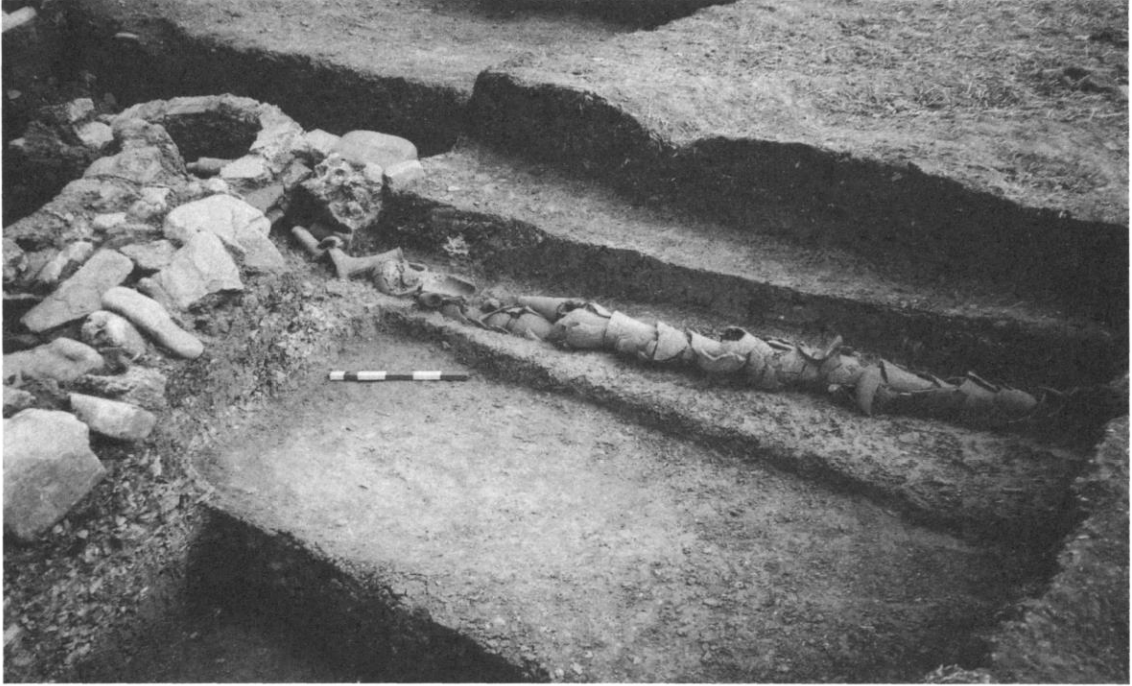
Resim 37

Resim 38

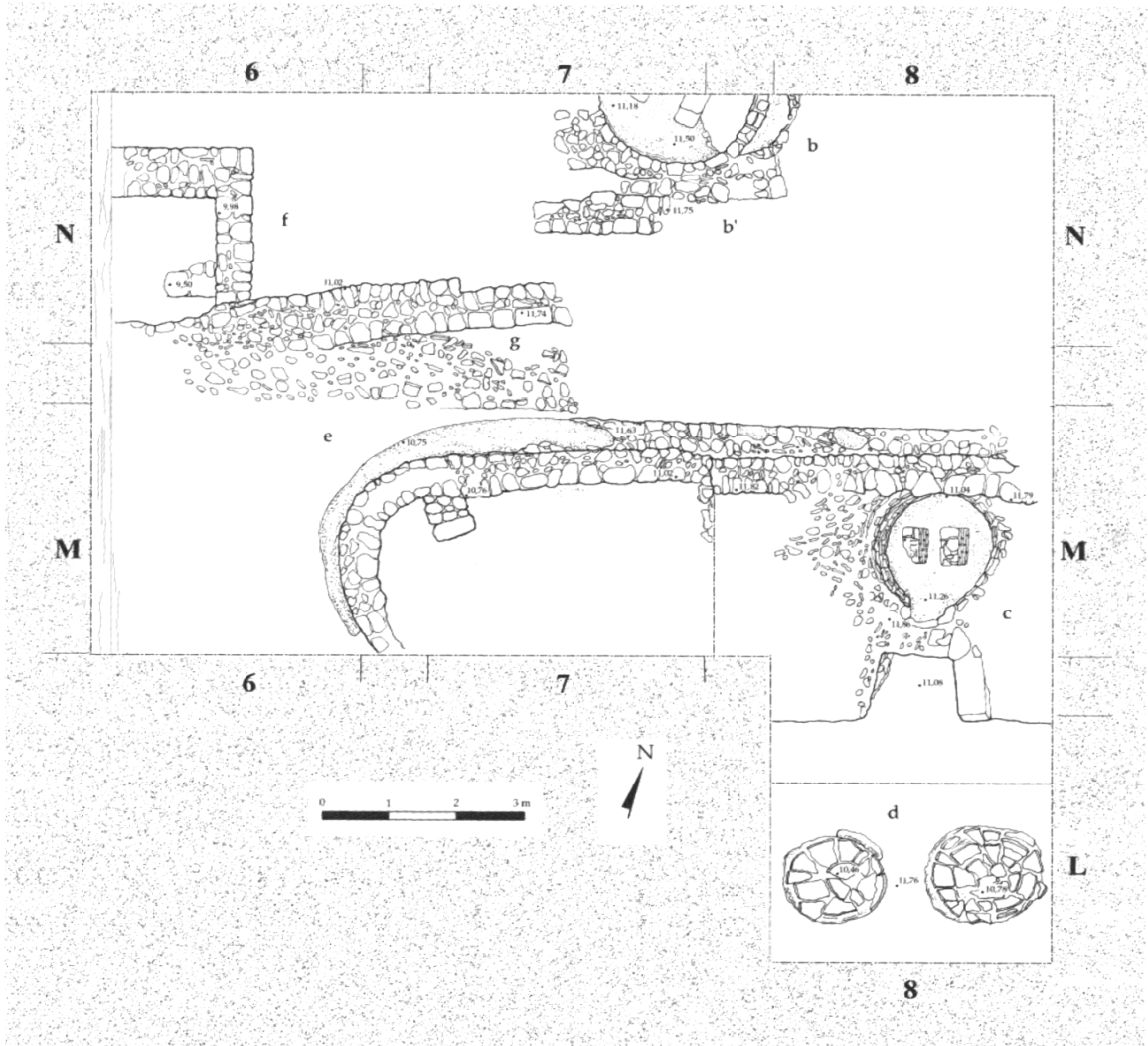
Resim 39

Resim 40

Resim 41

Resim 42

Resim 43

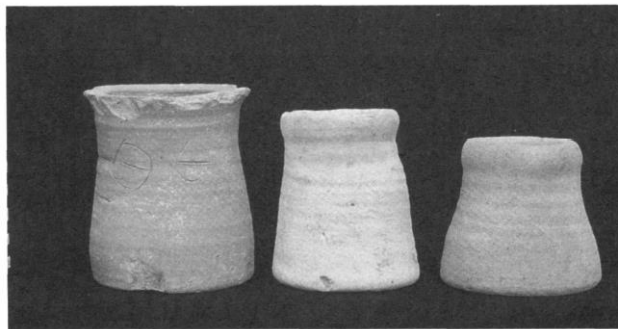
Resim 44

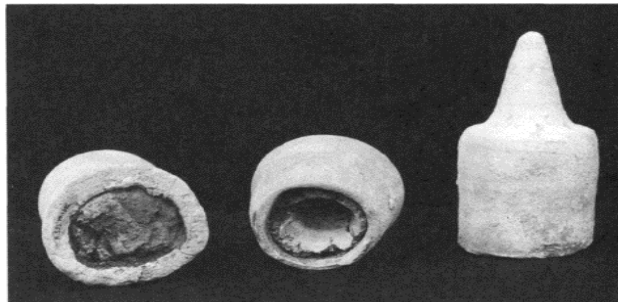
Resim 45

Resim 46

Resim 47

Resim 48

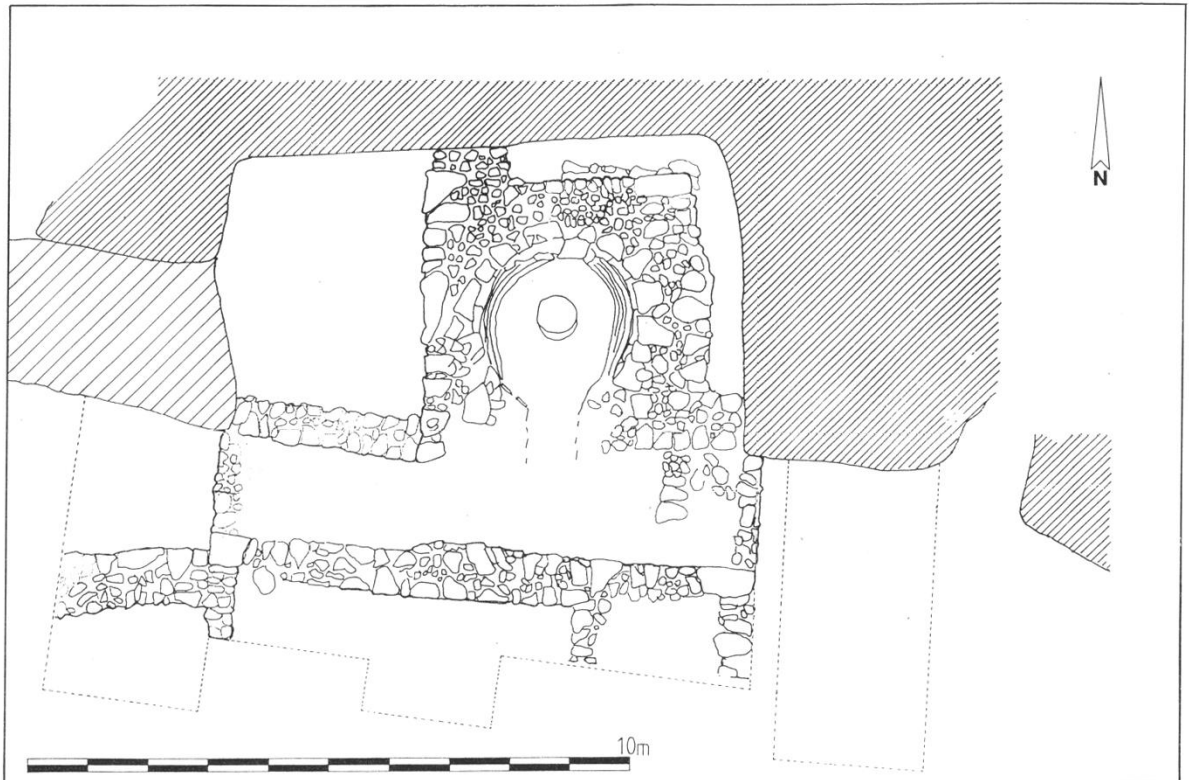
Resim 49

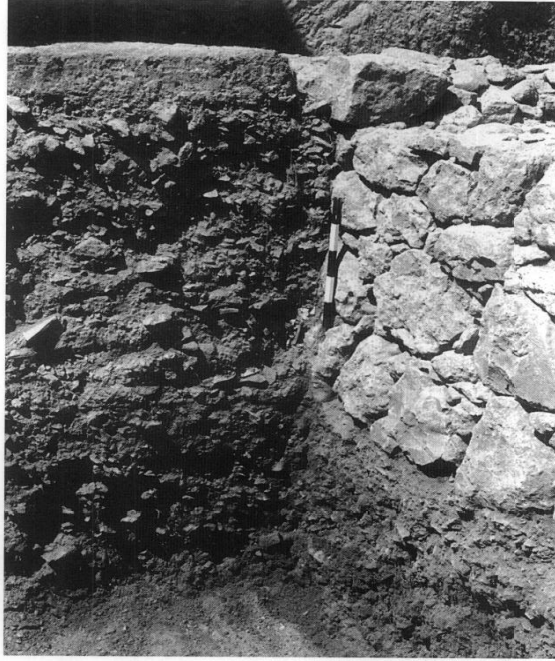
Resim 50

Resim 51

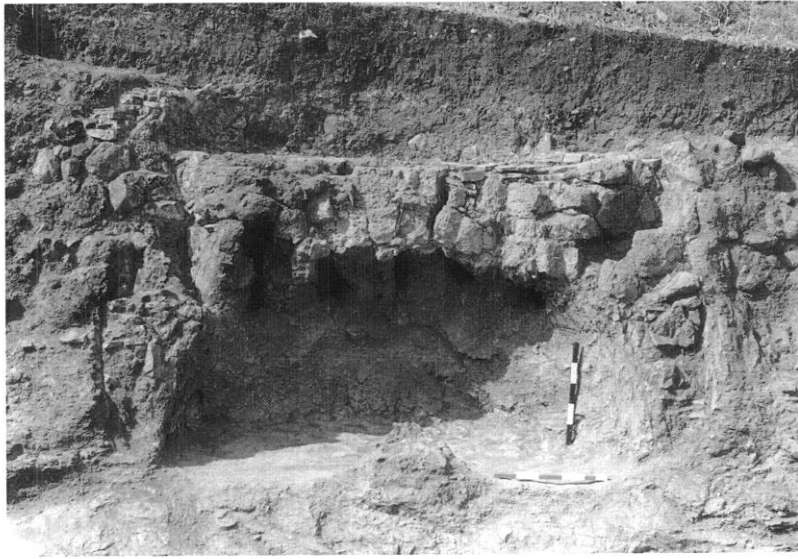
Resim 52

Resim 53

Resim 54

Resim 55

Resim 56

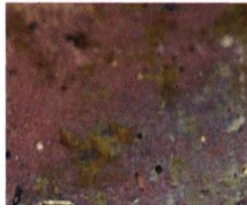
Resim 57

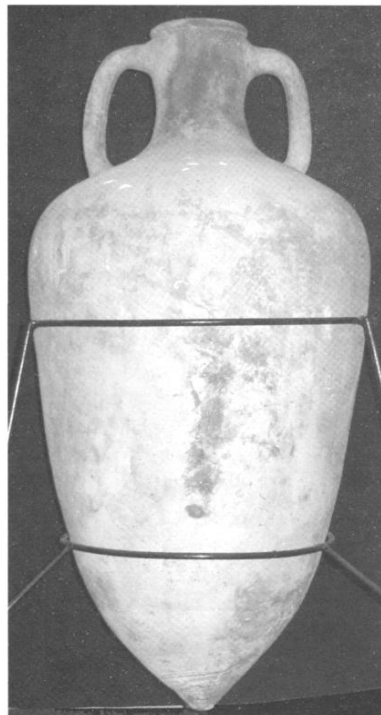
Resim 58

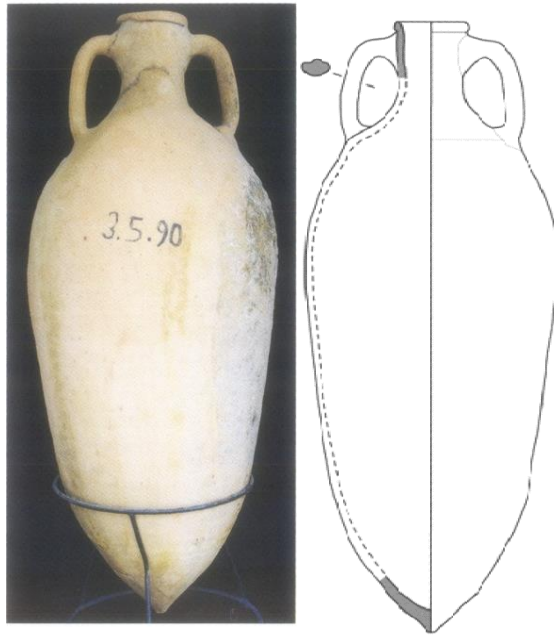
Resim 59

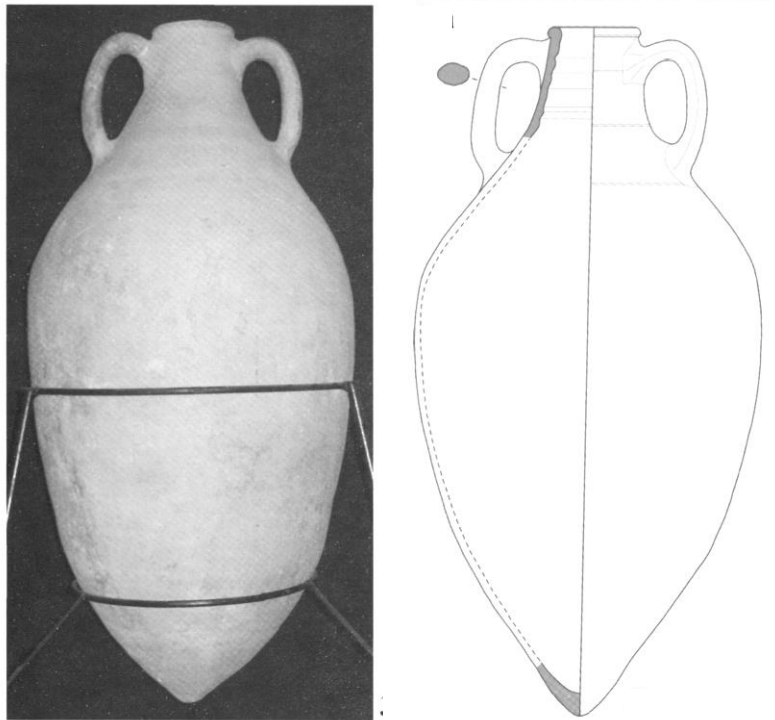
Resim 60

Resim 61

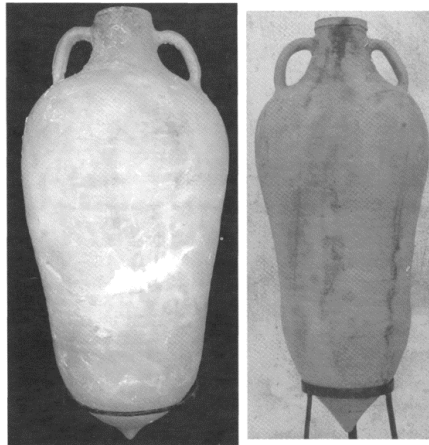
Resim 62

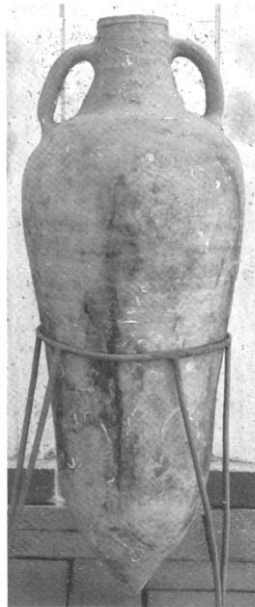
Resim 63

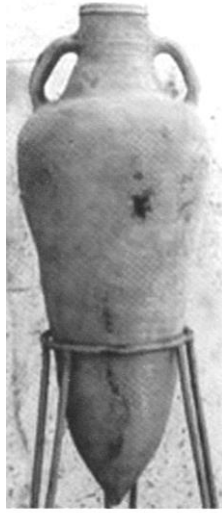
Resim 64-65

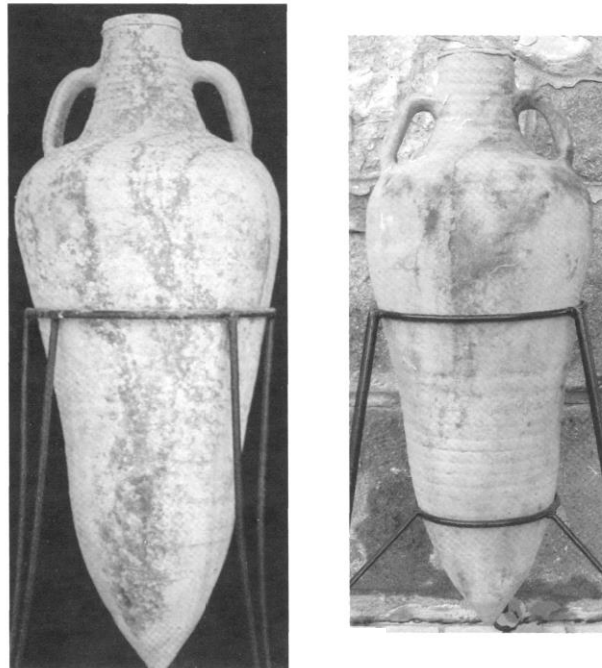
Resim 66

Resim 67

Resim 68

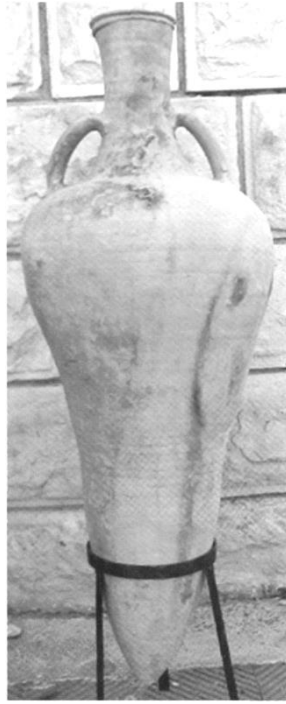
Resim 69

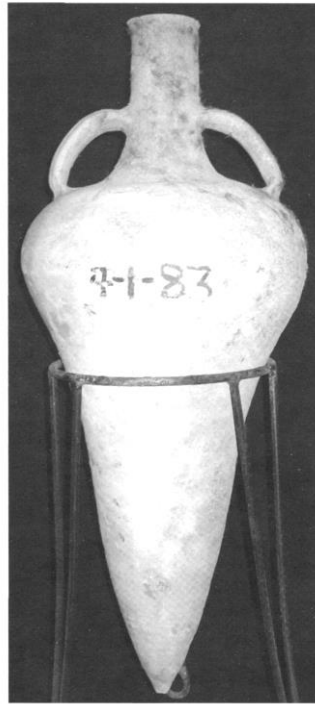
Resim 70

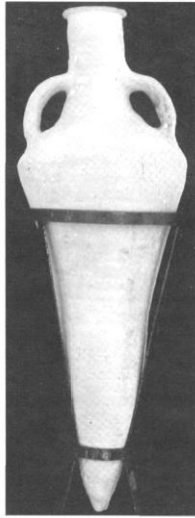
Resim 71

Resim 72

Resim 73

Resim 74

Resim 75

Resim 76

Resim 77

Resim 78

Resim 79

Resim 80

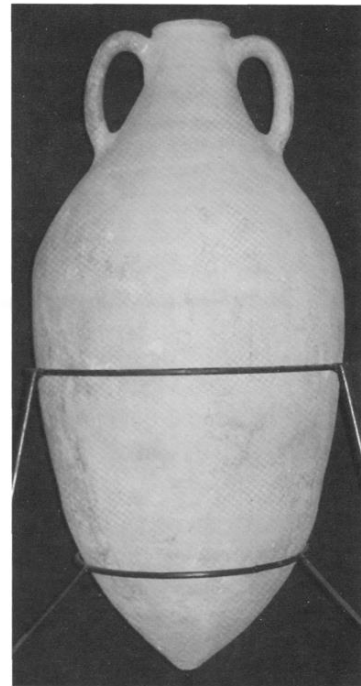
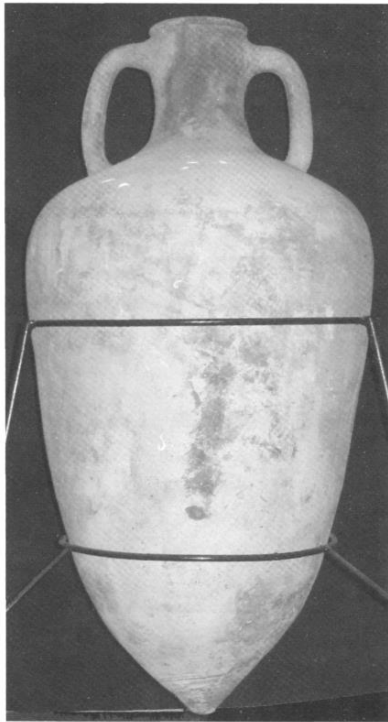
Resim 81

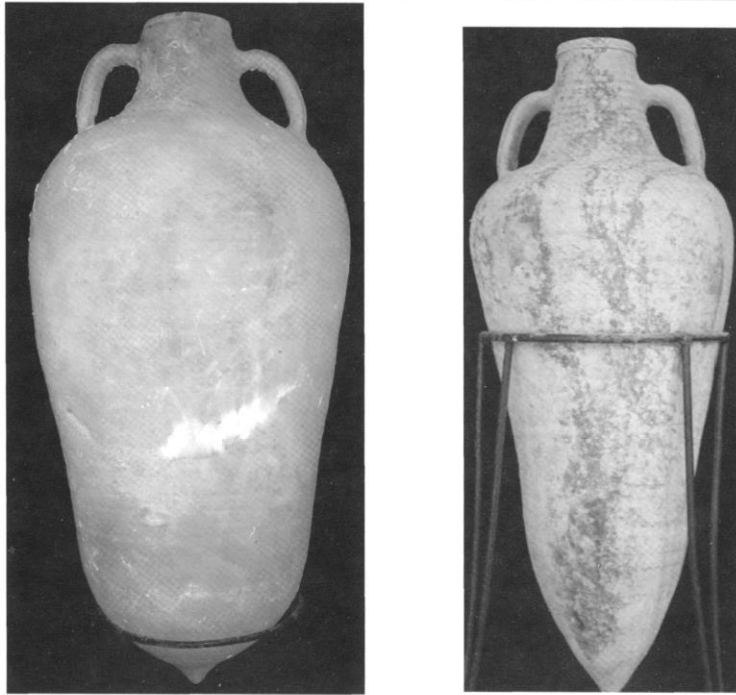
Resim 82

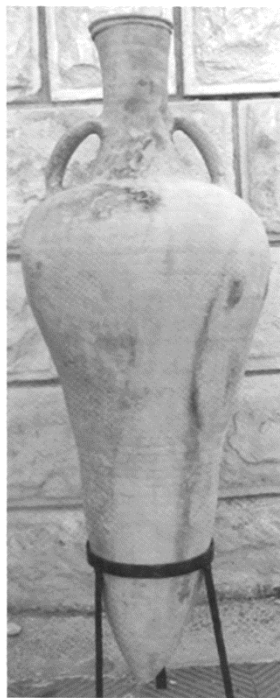
Resim 83

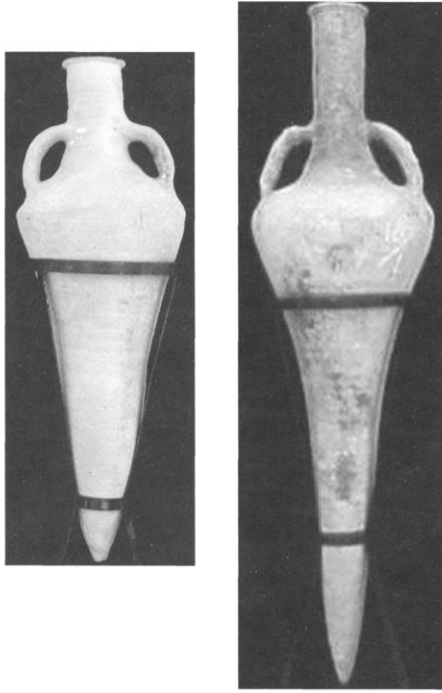
Resim 84

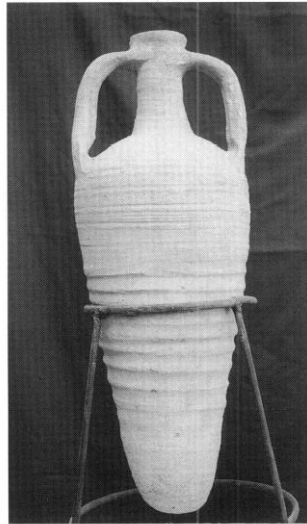
Resin 85

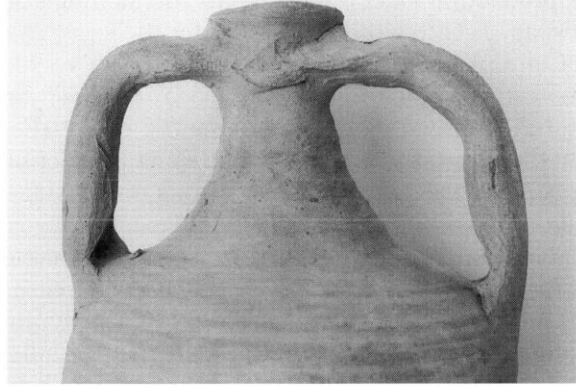
Resim 86

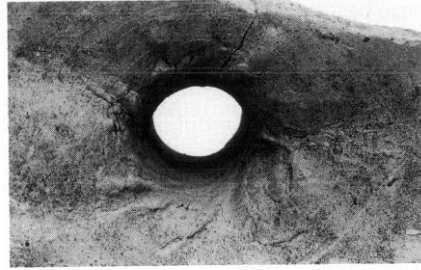
Resim 87

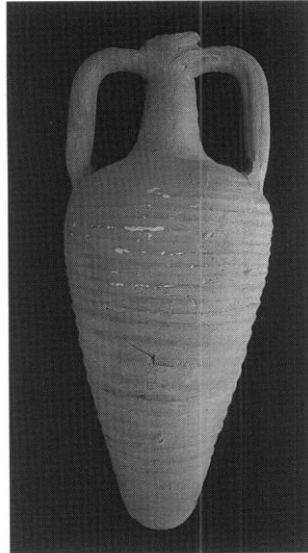
Resim 88

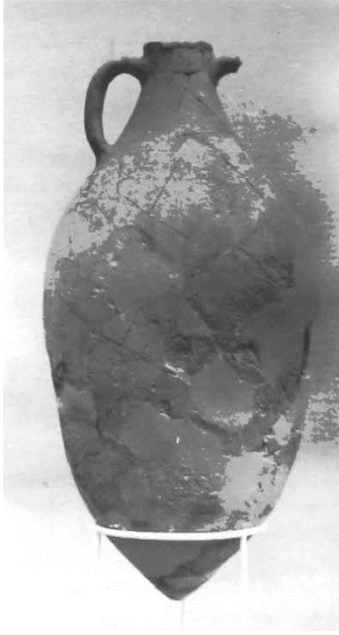
Resim 89

Resim 90

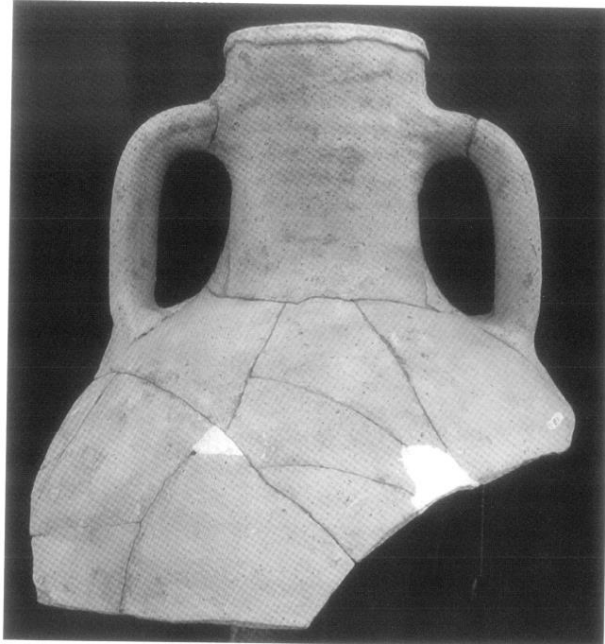
Resim 91

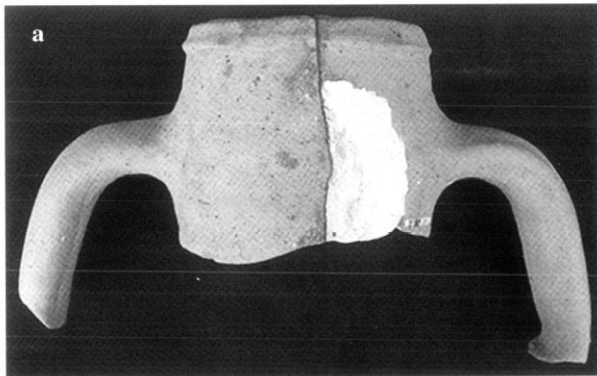
Resim 92

Resim 93

Resim 94

Resim 95

Resim 96

1) A grubu pate orangee
pate orange clair

2) B Grubu pate rose

couleur mauve

3) Degraissant 2 (piroksen derecesi)

Degraissant 3 (piroksen derecesi)

pate rouge

C grubuna ait seramik içeriği ayrıntı

4) D grubu pate claire

D Snp III tipine ait boyun ve dip parçaları

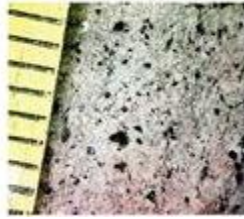
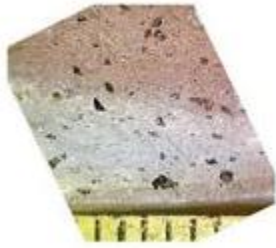

pate rose

5) Havuç amphora kesit/ reddish brown-yellowish red

Resim 97(a)1-5

Resim 97(b)

Resim 97(c)

EK 5: LEVHALAR

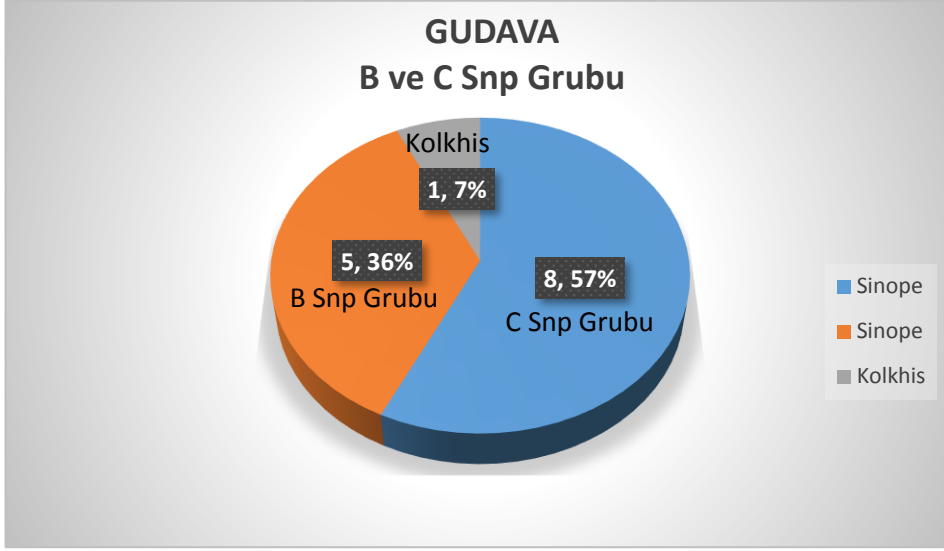

Levha 1

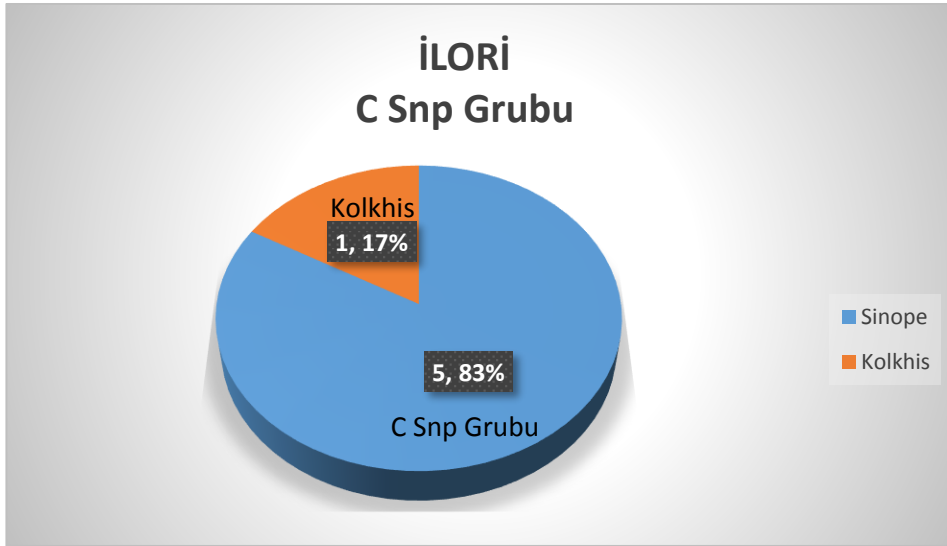

Levha 2

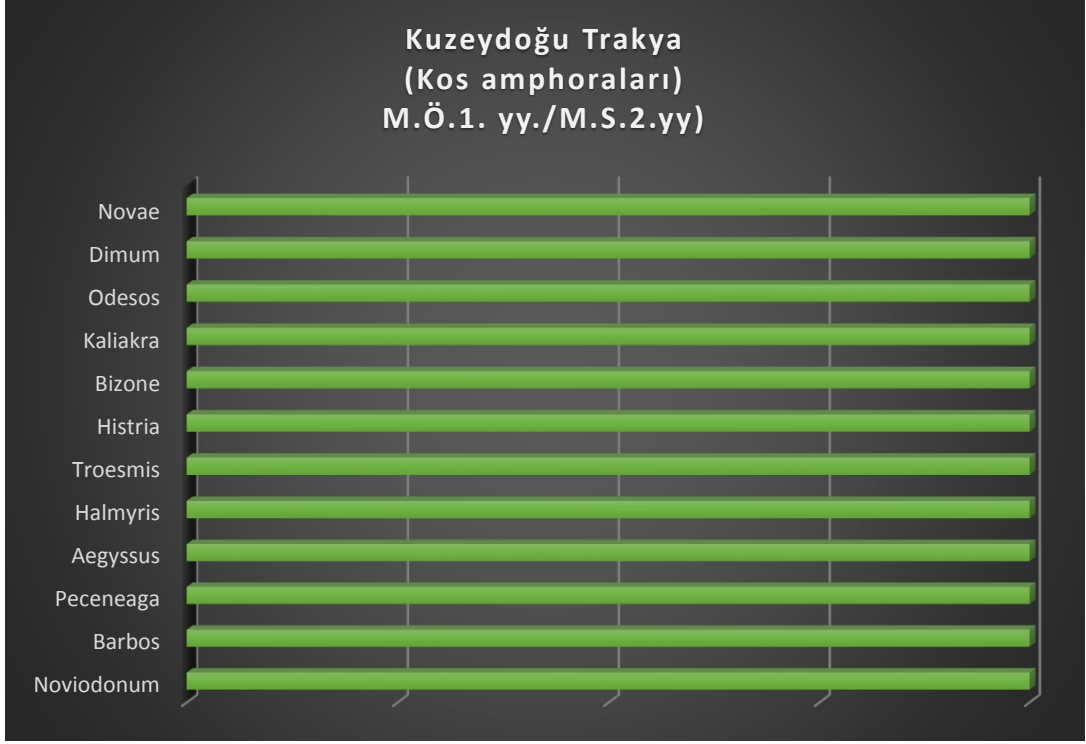
EK 6: GRAFİKLER

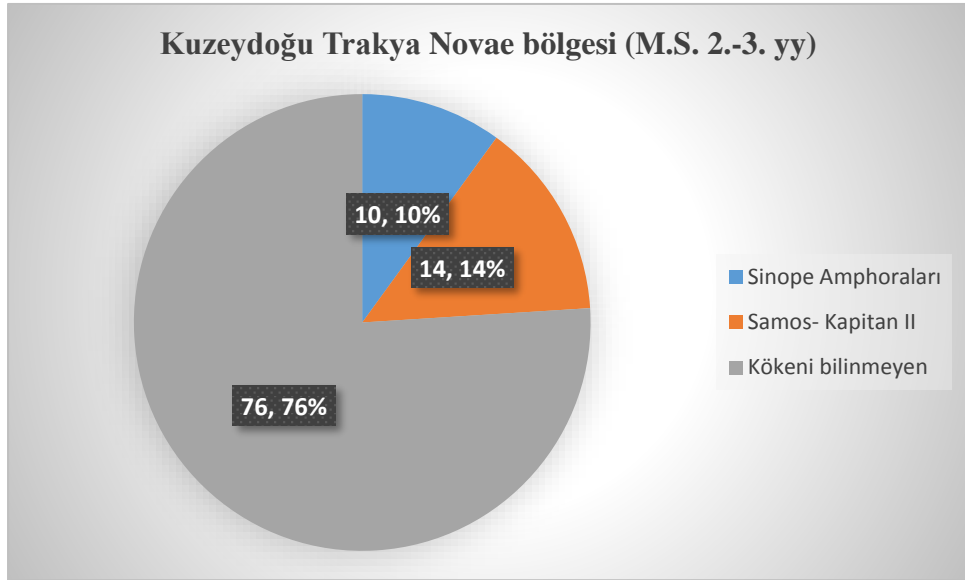
Grafik 1: Gudava bölgesi tiplere göre amphora bulgusu sonuçları

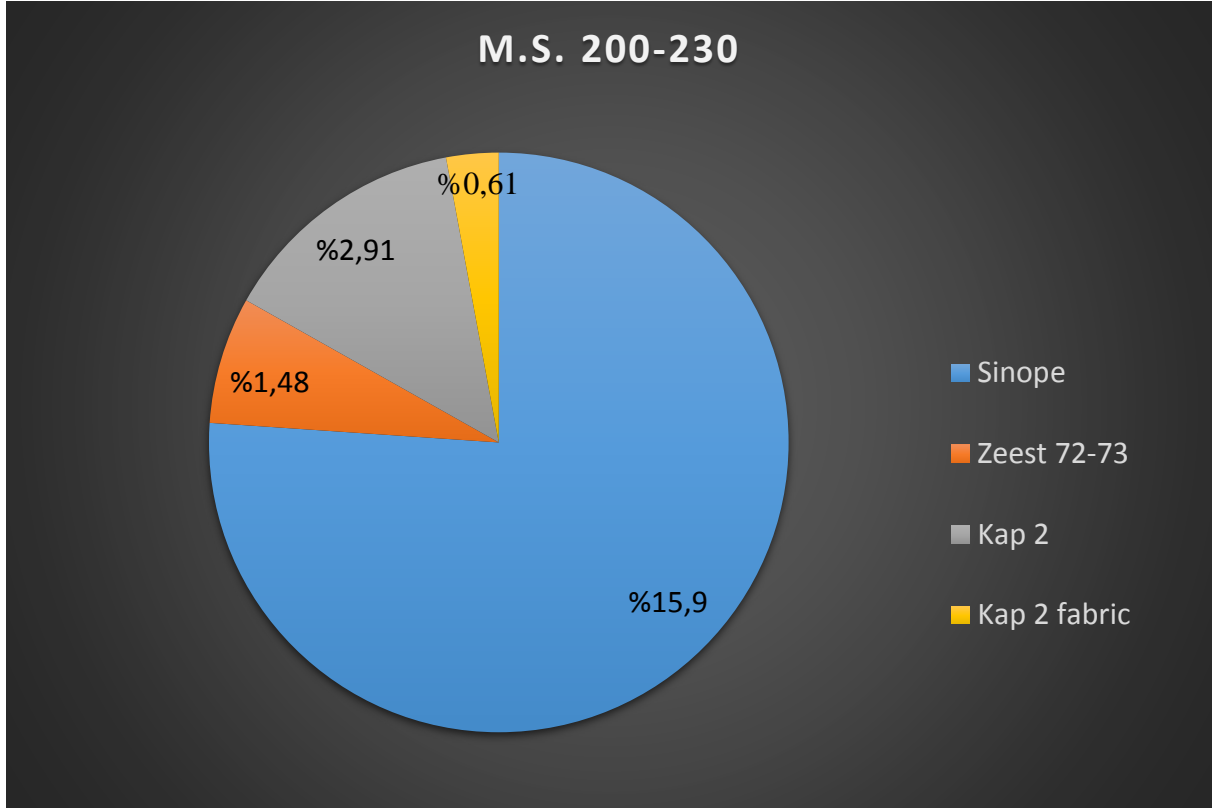
Grafik 2: İlori bölgesi tiplere göre amphora bulgusu sonuçları

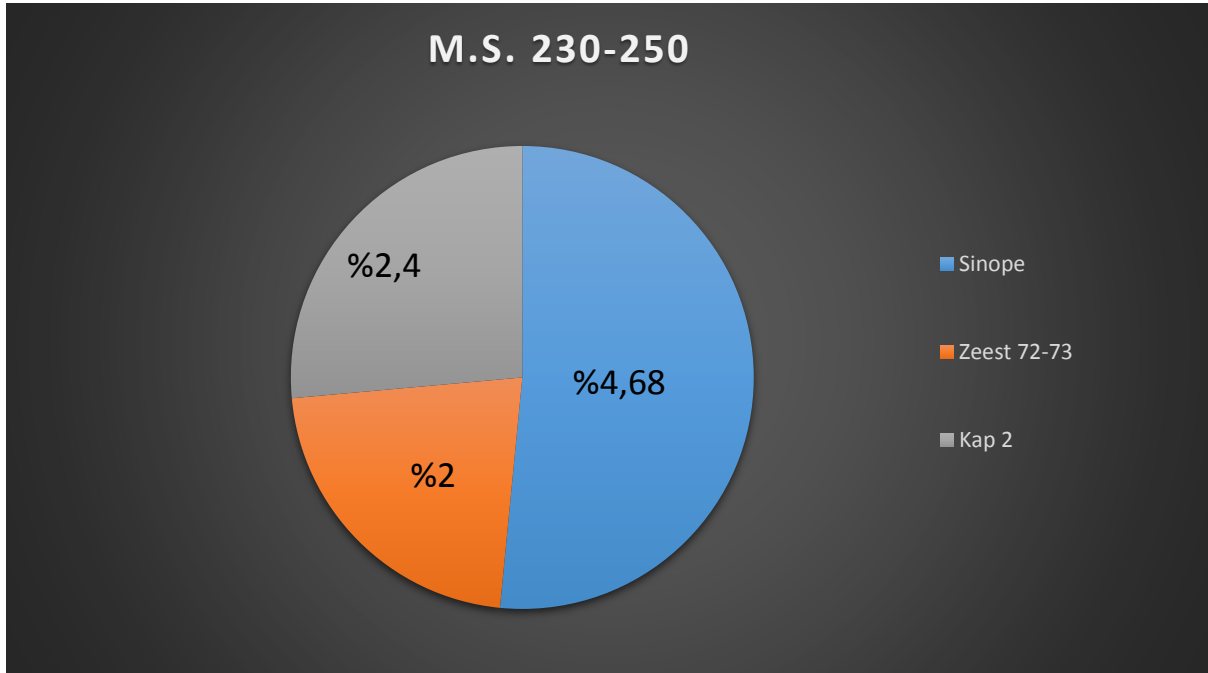
Grafik 3: Kos amphoralarının M.Ö.1. yüzyıl sonu M.S. 2. yüzyıl başı yayılım alanı dağılımı

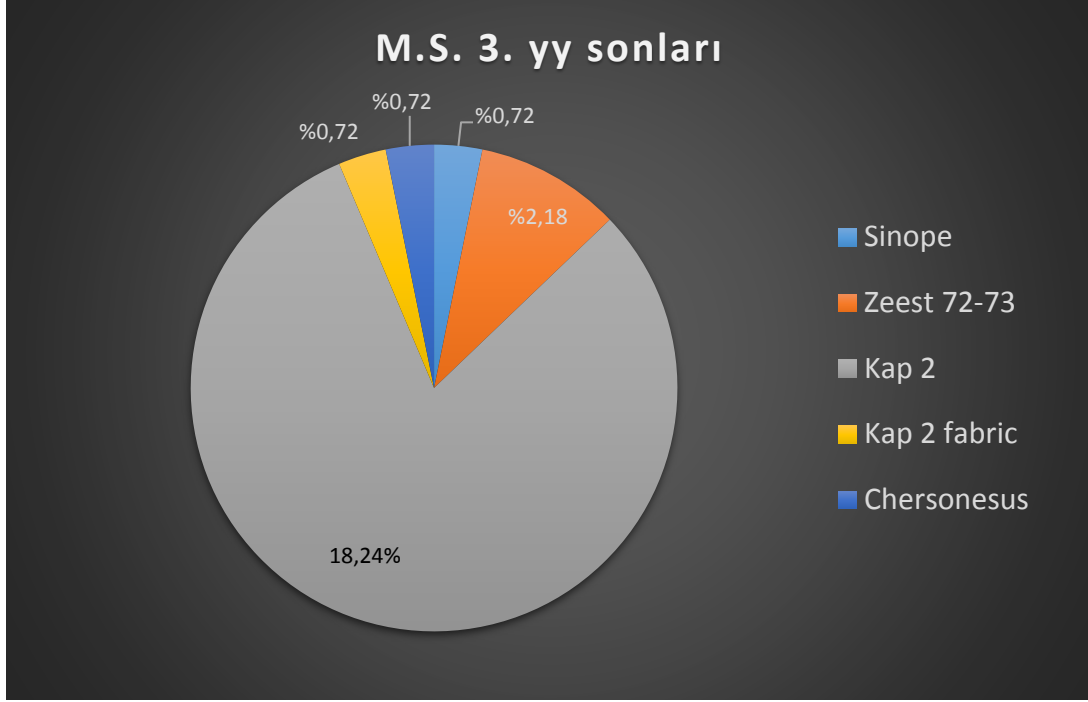
Grafik 4: Kuzeydoğu Trakya Novae bölgesi (M.S. 2.-3. yüzyıl)

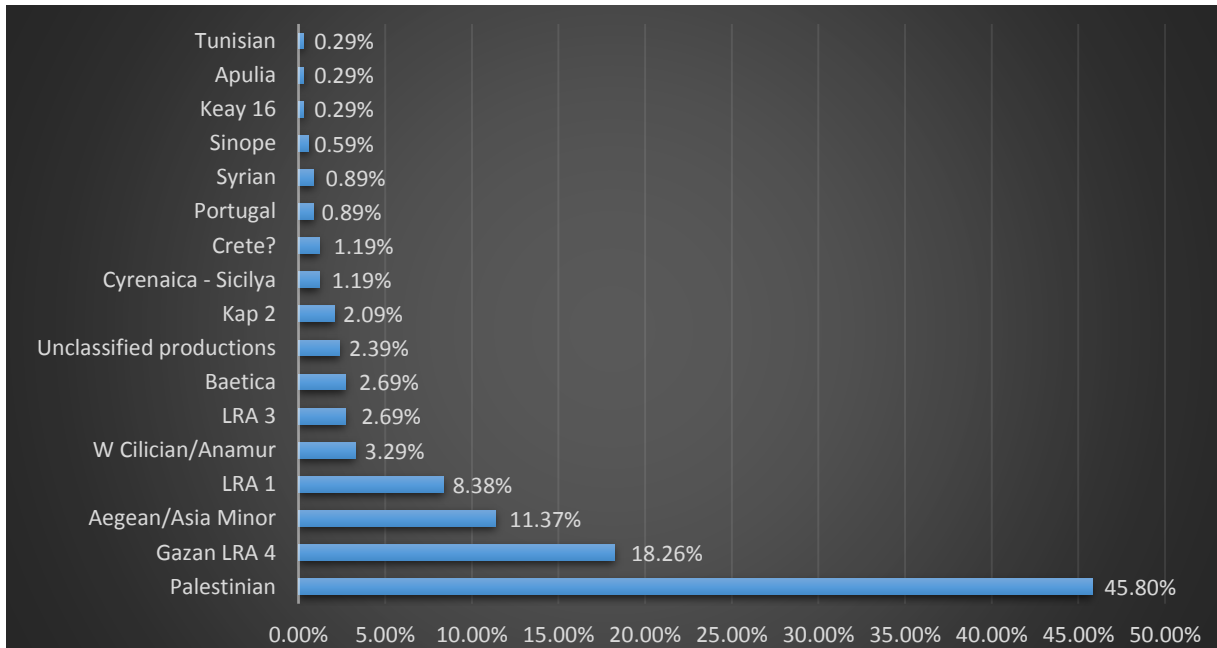
Grafik 5: Beyrut bölgesinde Karadeniz amphoralarının dağılımı ve bu dağılım içerisinde Sinope amphoralarının istatistiksel oranı (M.S. 200-230)

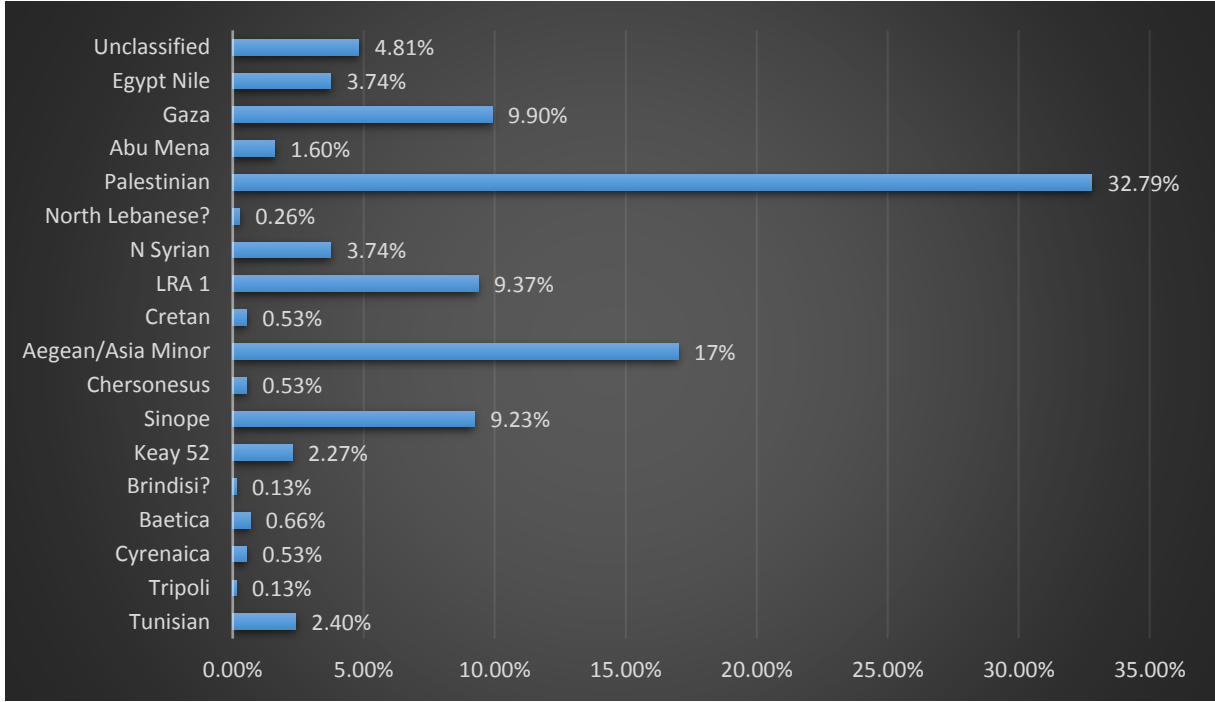
Grafik 6: Beyrut bölgesinde Karadeniz amphoralarının dağılımı ve bu dağılım içerisinde Sinope amphoralarının istatistiksel oranı (M.S. 230-250)

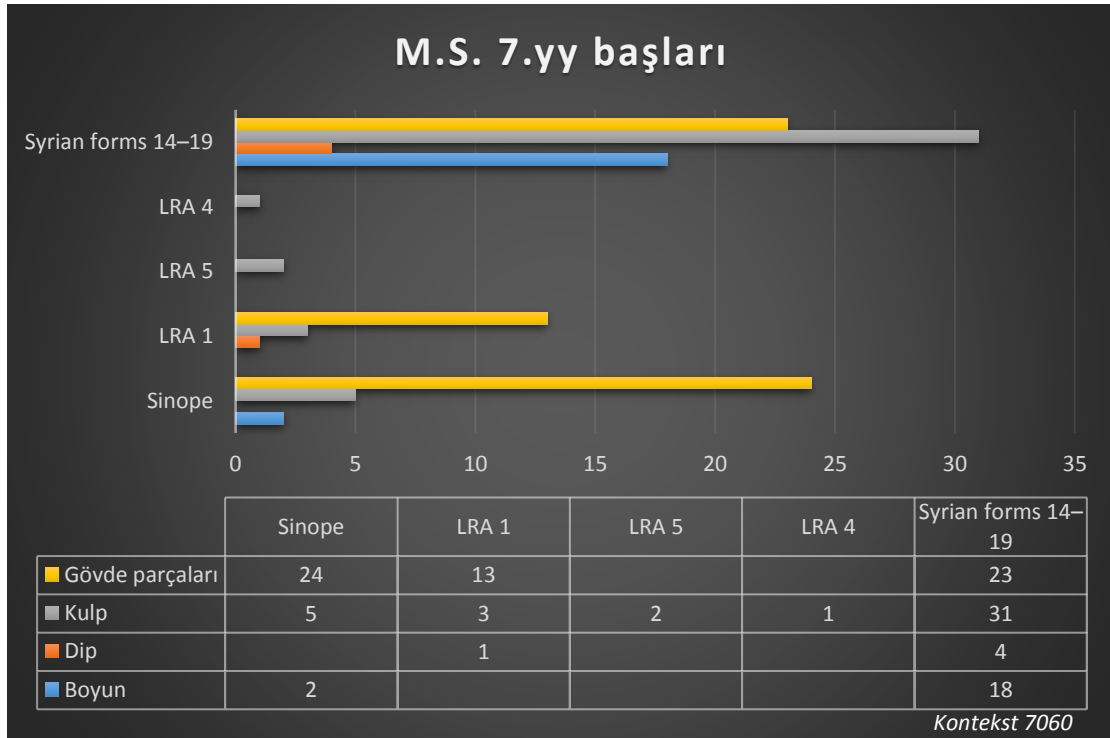
Grafik 7: Beyrut bölgesinde Karadeniz amphoralarının dağılımı ve bu dağılım içerisinde Sinope amphoralarının istatistiksel oranı (M.S. 3 yüzyıl sonları)

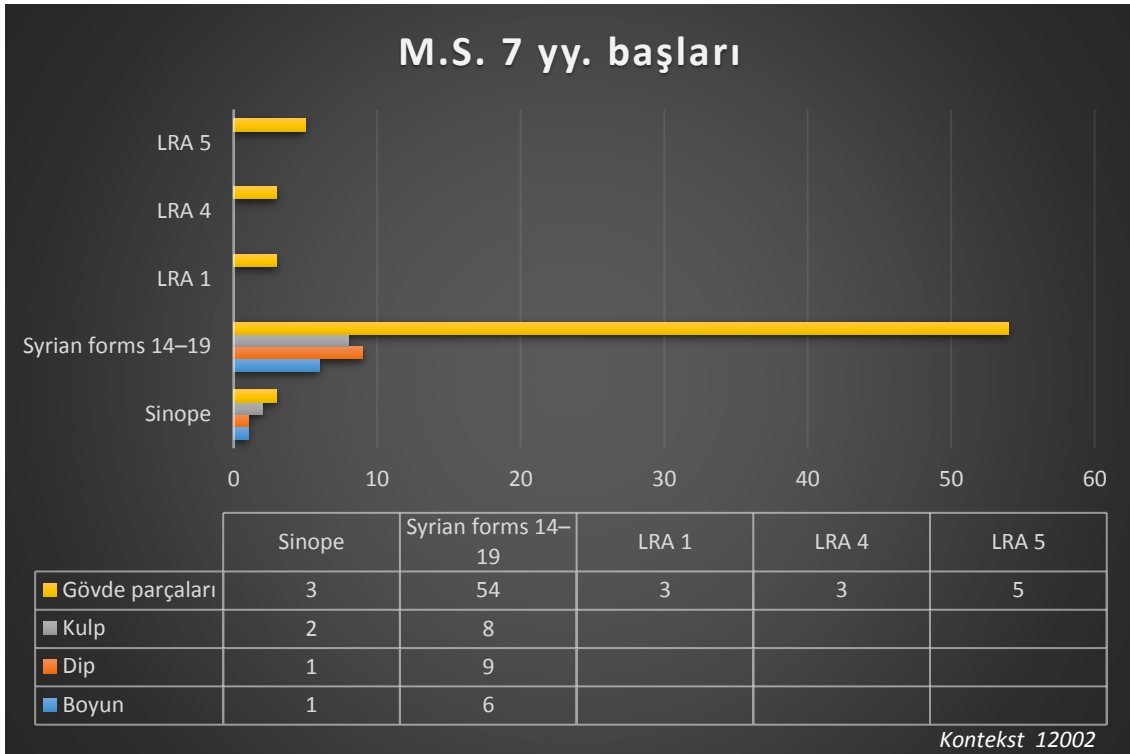
Grafik 8: Beyrut bölgesine ithal edilen amphoralar ve Sinope amphoralarının bu dağılım içerisindeki istatistiksel oranı (M.S. 325-350)

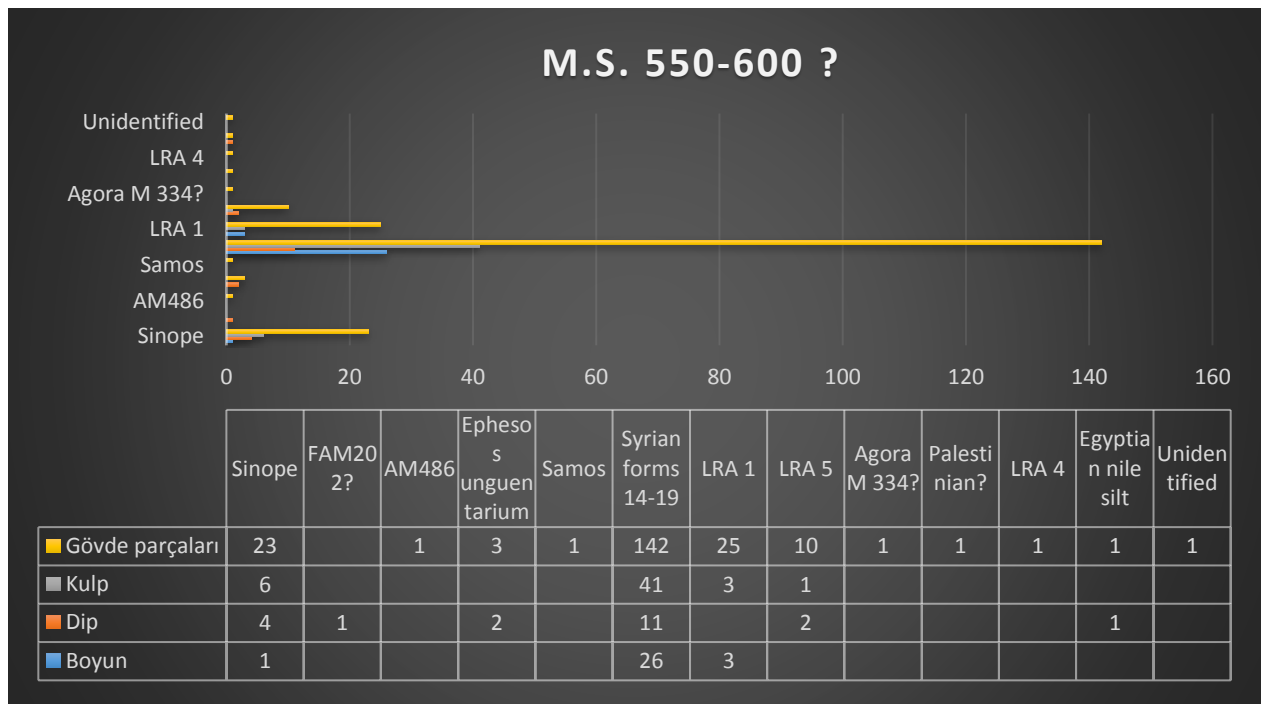
Grafik 9: Beyrut bölgesine ithal edilen amphoralar ve Sinope amphoralarının bu dağılım içerisindeki istatistiksel oranı (M.S. 5. yüzyıl başları)

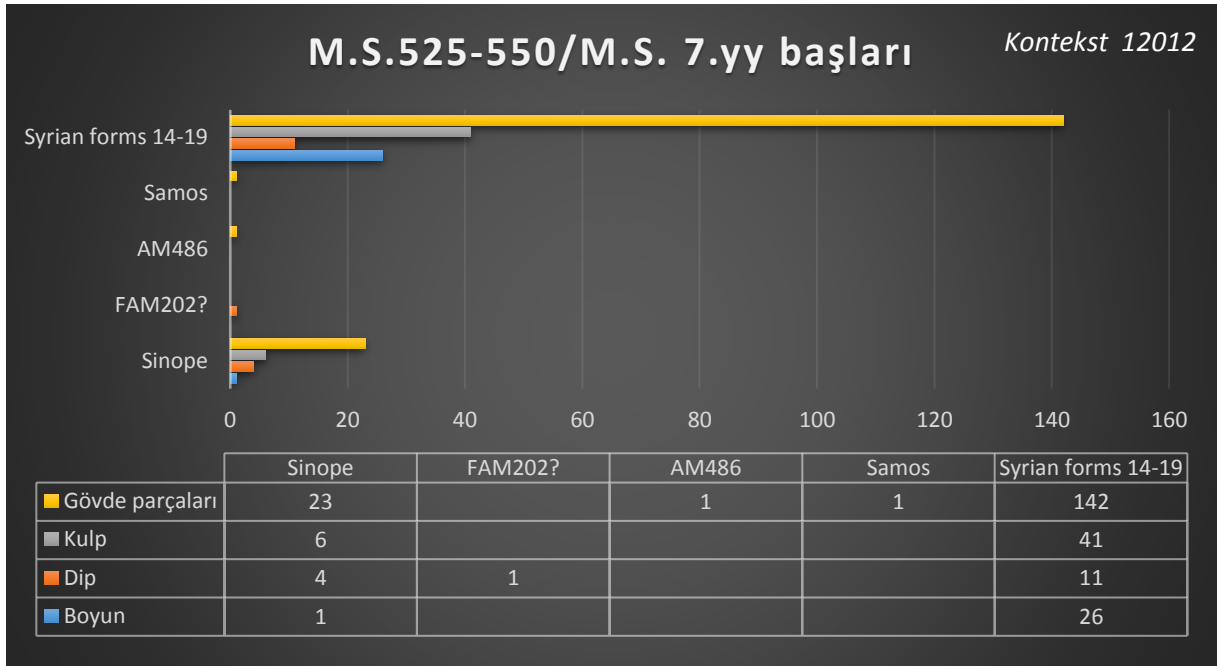
Grafik 10: Zeugmaya ithal edilen amphoralar, amphora tipleriyle birlikte Sinope amphoralarının boyun, dip, kulp, gövdeye ait parçalarının sayısal verisi. (*Kontekst 7060*)

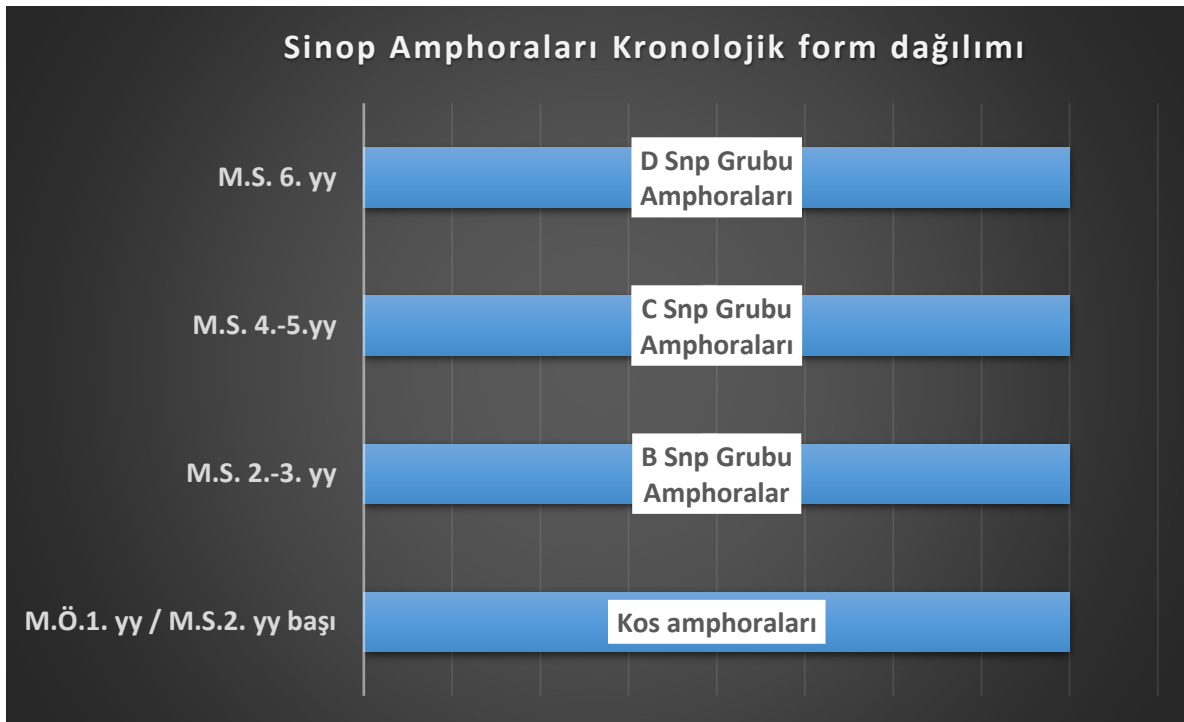
Grafik 11: Zeugmaya ithal edilen amphoralar, amphora tipleriyle birlikte Sinope amphoralarının boyun, dip, kulp, gövdeye ait parçalarının sayısal verisi. (Kontekst12002)

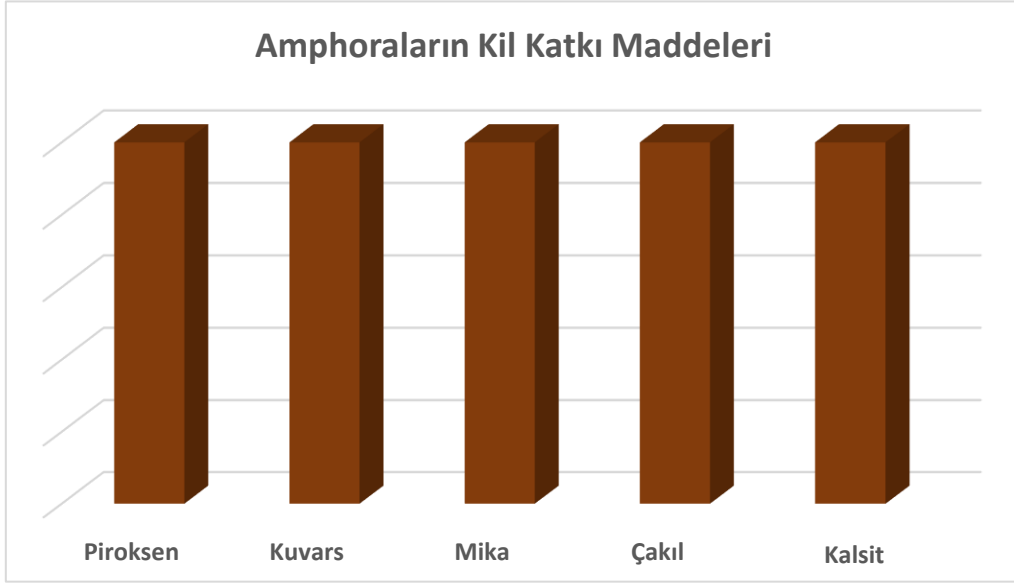
Grafik 12: Zeugmaya ithal edilen amphoralar, amphora tipleriyle birlikte Sinope amphoralarının boyun, dip, kulp, gövdeye ait parçalarının sayısal verisi. (Kontekst 12011)

Grafik 13: Zeugmaya ithal edilen amphoralar, amphora tipleriyle birlikte Sinope amphoralarının boyun, dip, kulp, gövdeye ait parçalarının sayısal verisi . (Kontekst 12012)

Grafik 14: Sinope Amphoraları kronolojik form yoğunluğu

Grafik 15: Amphoraların kil katkı maddeleri

EK 1: HARİTALAR

Harita 1: Antik Karadeniz Bölgesi Paphlagonia Haritası

(www.arkeolojidunyasi.com)

Harita 2: Sinope Seramik Atölyeleri Yerbulduru Haritası

Drahor, Hesse, Kaya: 1995,7.

Harita 3: Sinop ve Demirci Koyunun Jeolojik Haritası

Akkan: 1975.

Harita 4: M.Ö. 1. yüzyıl- M.S. 2. yüzyıl'ları Kos amphoralarının dağılım haritası

Dobrev: 2017.

Harita 5: M.S. 2.-3. yüzyıl'da Kuzey-doğu Trakyada Sinop amphoralarının dağılım haritası

Dobrev: 2017.

Harita 6: M.S. 4.-6. yüzyıl Sinop amphoralarının dağılımı

Dobrev: 2017.

Harita 7: Sinop amphoralarının Orta Tuna dağılım haritası

Harita 8: Sinop Demirci Üretimi Amphoraları Dağılım Haritası (Genel)

EK 2: ÇİZİMLER

Çizim 1: Bir fırının aksonometrik rekonstrüksiyon çizimi (G. Kipiani)

Çizim 2: 1-8:Hellenistik Dönem prototipleri

9-15: B Snp I,B Snp III, B Snp II,C Snp I-1,C Snp I-2,C Snp II(Havuç amphora)

Vnukov: 2010, Şekil 2.

Çizim 3: A grubu tipolojik çizim

Tezgör: 2010, Levha 34. Kat.1-2.

Çizim 4: Varyant C Snp I,1 (modül L)

Tezgör: 2010, Levha 18,1.

Çizim 5: C Snp I-1 Modül M çizimi

Tezgör: 2010, Levha 18,3.

Çizim 6: C Snp I-2 çizimi

Tezgör: 2010, Levha 18.4.

Çizim 7: C Snp 1-2 S modülü çizimi

Tezgör: 2010, Levha 18.5.

Çizim 8: C Snp II- 1

Tezgör: 2010, Levha 18.6-7.

Çizim 9: C Snp II-2

Tezgör: 2010, Levha 19.1

Çizim 10: C Snp II-3a ve b

Tezgör: 2010, Levha 19.2.

Çizim 11: C Snp III-1a ve b

Tezgör: 2010, Levha 19.3-4.

Çizim 12-13: C Snp III-2a / C Snp III- 2b

Tezgör: 2010, Levha 19.5.5-6-7.

Çizim 14: D Snp I

Tezgör: 2010, Levha 20.1,5,6.

Çizim 15: D Snp II

Tezgör: 2010, Levha 20.7.

Çizim 16: D Snp III

Tezgör:2010, Levha 20.8

EK 3: TABLOLAR

Tablo 1 A bölgesinde fırın ve preslerin nispi kronolojisi

Tezgör: 2010, 102.

Tablo 2 B bölgesinde fırın ve binaların nispi kronolojisi

Tezgör: 2010, 102.

Tablo 3: Sinope amphoraları Doğu Karadeniz Bölgesi form dağılımı

Tablo 4: Sinope amphoraları Kuzey Karadeniz Bölgesi nisbi form dağılımı

Tablo 5: Sinope amphoraları Kuzey Anadolu Kıyıları form dağılımı

Tablo 6: Sinope amphoraları B Snp grubu M.S. 2.3. yüzyıl Aşağı Tuna Bölgesi yayılım alanı dağılımı

Tablo 7: Sinope amphoraları C Snp grubu M.S. 4.-6. yüzyıl Aşağı Tuna Bölgesi yayılım alanı dağılımı

Tablo 8: Sinope amphoraları Orta Tuna bölgesi form dağılımı

Tablo 9: Sinope amphoraları Anadolunun Güney Kıyıları form dağılımı

Tablo 10: Sinope amphoraları İtalya Adriyatik Kıyıları M.S. 2.yüzyıl /6. yüzyıl form yayılım alanı dağılımı

Tablo 11: Sinope Amphoraları Yunanistan/ Anadolu'nun Batı Kıyıları M.S. 4.-6. yüzyıl'ları fom yayılım alanı dağılımı

Tablo 12: Sinope Amphoraları Suriye-Filistin / Kuzey Afrika(Alexandria) Bölgesi M.S. 4.-6. yüzyıl nisbi form yayılım alanı dağılımı

Tablo 13: Amphoraların kent, dönem ve grup dağılımı tablosu

EK 4: RESİMLER

Resim 1: Topografik Yapı

(Google Earth Uydu Görüntüsü)

Resim 2: A Bölgesinde anomalilerin bulunduğu yerde manyetik arama ve kazı sonuçları

Tezgör: 2010, Levha 11.

Resim 3: B Bölgesinde anomalilerin bulunduğu yerde manyetik arama ve kazı sonuçları

Tezgör:2010, Levha 12.

Resim 4: Fırın A. I, 1

Tezgör: 2010, Levha 4.1.

Resim 5: A bölgesinin kuzeyden görünümü ve 3 fırın

Tezgör: 2010, Levha 4.2.

Resim 6: Fırın A. III, 1

Tezgör: 2010, Levha 5.1.

Resim 7: Fırın A. IV batıdan görünüm

Tezgör: 2010, Levah 6.1.

Resim 8: Sitenin güneyden genel görünümü

Tezgör: 2010, 44.

Resim 9: Genel Plan

Tezgör: 2010, 45.

Resim 10: Kazı sonrası yapıların görünümü

Tezgör: 2010, 46.

Resim 11: Yapıların yüksekliği (G.Kipiani)

Tezgör: 2010, 47.

Resim 12: Fırın A.I,1 rekonstitüsü (G.Kipiani)

Tezgör: 2010, 48.

Resim 13: Fırın A.I, 1' de bulunan geniş destek

Tezgör: 2010, 49.

Resim 14: B çukuruna inşa edilen Fırın A.I,2.

Tezgör: 2010, 50.

Resim 15: Fırın duvarının detayı

Tezgör: 2010, 50.

Resim 16: Fırın A.I,2 zemininin altındaki amphora.

Tezgör: 2010, 51.

Resim 17: Kazı sırasında B çukuru dolgu malzemesi ve fırın A.I, 2 ve 3

Tezgör: 2010, 51.

Resim 18: Fırın A.I,2'ye dahil edilen çukur B

Tezgör: 2010, 53.

Resim 19: A bölgesi planı.

Tezgör: 2010, Levha 13.

Resim 20: Alan A Plan

Tezgör: 2010, 57.

Resim 21: Isıtma odasının görünümü Fırın A.II,2

Tezgör: 2010, 59.

Resim 22: Fırın A.III, 1

Tezgör: 2010, Levha 5.

Resim 23: Fırın A.III, 2

Tezgör: 2010, 65.

Resim 24: Fırın A.III, 2 ocak

Tezgör: 2010, 66.

Resim 25: Fırın A.III, 2 ocak

Tezgör: 2010, 66.

Resim 26: Fırın A.III,2 dolgusunda in situ durumunda tubuliler (borular)

Tezgör: 2010, 68.

Resim 27: Fırın A.IV Batıdan görünüm.

Tezgör: 2010, Levha 6.

Resim 28: Plan (J.-F. Bernard)

Tezgör: 2010, 69.

Resim 29: Isıtma odası duvar detayı

Tezgör: 2010, 70.

Resim 30: Ocak görünümü. (J.-F. Bernard)

Tezgör: 2010, 72.

Resim 31: Ocak

Tezgör: 2010, Levha 6.

Resim 32: Kiremit ve taş tabakasında bulunan ağırlık

Tezgör: 2010, 74.

Resim 33-34: Bölge A'dan B Bölgesinin görünümü – B Bölgesi Planı

Tezgör: 2010, Levha 14.

Resim 35: Yapı Planı. (P. Lebouteiller)

Tezgör: 2010, 78.

Resim 36: Yapının güneybatıdan görünümü Tezgör: 2010, 79.

Resim 37: Yapının doğudan görünümü

Tezgör: 2010, 79.

Resim 38: B alanı fırınlar havadan görünümü

Tezgör: 2010, 84.

Resim 39: Alan B Planı

Tezgör: 2010, 85.

Resim 40: Hizalanmış amphora diplerine ait parçalar

Tezgör: 2010, 87.

Resim 41: Havadan görünüm/(a: Taş döşeli zemin b:Fırın B.II / c: Fırın B. III / d:

Pithos/ e: Apsis içinde bina /f: Zincirleme duvarlar /g: çöken çatı)

Tezgör: 2010, 90.

Resim 42: Plan

Tezgör,2010, 91.

Resim 43: Fırın B. II duvarları

Tezgör, 2010, 92.

Resim 44: Fırın B. III

Tezgör, 2010, 92. (Ş.Sever)

Resim 45: Isıtma odasından pişirme odasına geçiş kısmı

Tezgör, 2010, 93.

Resim 46: Açık tubuliler (Ş Sever)

Tezgör:2010, 112.

Resim 47: Yüksek destekler

Tezgör: 2010, 112.

Resim 48: Kapalı tubuliler

Tezgör: 2010, 112.

Resim 49: B.III fırınından tubuliler

Tezgör: 2010, 112.

Resim 50: Kapalı tubuli ve alt destek

Tezgör:2010, 112.

Resim 51 : Zeytinlik fırınının arka kısmı

Garlan, Tatlıcan: 1998, 410.

Resim 52 : Taş ocağı atölye planı

Garlan, Tatlıcan: 1998, 412.

Resim 53 : Zeytinlik-Fırın kuzeybatı köşesi

Garlan, Tatlıcan: 1998, 413.

Resim 54 : Atölyeye genel bakış.

Garlan, Tatlıcan: 1998, 413.

Resim 55 : Nisiköy Fırın ısıtma odası

Garlan, Tatlıcan: 1998, 413.

Resim 56: Yalı Plajı Atölyesi seramik parçaları tabakası

Garlan, Tezgör:1996,fig.4

Resim 57: Çiftlikköy kiremit parçası tabakaları

Garlan, Tezgör: 1996, fig.2

Resim 58: Çiftlikköy Atölyesi amphora parçaları

Garlan, Tezgör:1996 fig.1

Resim 59-60 : Pembe kil rengi ve iç kısmı

Tezgör: 2010, Levha 7.1.

Resim 61 : B Snp I tipi

Tezgör: 2010, Levha 15.1.

Resim 62 : B Snp II tipi

Tezgör:2010, Levha 3-3 (Sinop Müzesi Env. No: 3.5.90) /Levha 15.-2b.

Resim 63 : B Snp III tipi.

Tezgör: 2010, Levha 15.3-4.

Resim 64-65 : C Grubu hamur rengi

Tezgör: 2010, Levha 7.

Resim 66: C Snp I,1 modül L

Tezgör: 2010, Levha 16.2-3-4.

Resim 67: C Snp I,1 modül M

Tezgör: 2010, Levha 16.3

Resim 68: C Snp I.1 modül S

Tezgör: 2010, Levha 16.4.

Resim 69: C Snp I-2 tipi

Tezgör: 2010, Levha 16.5-6.

Resim 70: C Snp 1-2 S tipi

Tezgör: 2010, Levha 16.7.

Resim 71: C Snp II-1 tipi

Tezgör: 2010, Levha 17.1- Levha 3.4 (Sinop Müzesi Env. No: 4.1.88)

Resim 72: C Snp II-2 tipi

Tezgör: 2010, Levha 17.5.

Resim 73: C Snp II-3a ve b.

Tezgör: 2010, Levha 17.6.

Resim 74: C Snp III-1a ve b

Tezgör: 2010, Levha 17.3-4.

Resim 75: C Snp III-2a ve b

Tezgör: 2010, Levha 17.7-8.

Resim 76: D Snp I tipi(Sinop müzesi Env. No: 3.3.97.)

Tezgör: 2010, Levha 8.1.

Resim 77-78-79: D Snp I tipi

Tezgör: 2010, Levha 8.6,9.

Resim 80: D Snp II

Tezgör: 2010, Levha 20.2.

Resim 81: D Snp III

Tezgör: 2010, Levha 3.8 (Amasra Müzesi Env. No:165)

Resim 82: D Snp III

Tezgör: 2010, Levha 20.4a-b.

Resim 83: D Snp III

Tezgör: 2010, Levha 22.16c

Resim 84: B Snp I-II-III

Tezgör: 2010, Levha 98.

Resim 85: C Snp I-1/ I-2

Tezgör: 2010, Levha 98.3-4.

Resim 86: C Snp II-1

Tezgör: 2010, Levha 98.6

Resim 87: Seleucie de Pierie'den amphora(Antakya Müzesi)

Tezgör- Touma: 2001, fig.11

Resim 88: Halep Ulusal Müzesi, Dipsi Faraj amphora parçası.

Tezgör-Touma: 2001, fig.3.

Resim 89: Demirci –Sinop atölyesi amphorası boyun parçası iç kısmı.(Ş.Sever)

Tezgör- Touma: 2001, fig.4

Resim 90: Snp B grubuna ait amphora gövde parçaları (Gudava)

Tezgör- Kebuladzade-Lomitashvili-Zamtaradze: 2007, fig.11

Resim 91 : Snp B grubuna ait amphora boyun parçası(Gudava)

Tezgör- Kebuladzade-Lomitashvili-Zamtaradze: 2007, fig.10

Resim 92: Korinth'de Bulunan Sinope kökenli amphora

Slane: 2000, 311.

Resim 93: Limyra'dan C Snp grubuna ait olduğu düşünülen amphora dip parçası.

Bes: 2014, Res. 7.

Resim 94: Halep Ulusal Müzesi, Dipsi Faraj açık renkli amphora

Tezgör- Touma: 2001, fig.8.

Resim 95: Snp C grubu (C Snp I-1) varyantına ait amphora boyun ve omuz profili

Tezgör- Kebuladzade-Lomitashvili-Zamtaradze: 2007, fig,15

Resim 96: Snp C grubu (C Snp I-1) varyantına ait amphora boyun parçası

Tezgör- Kebuladzade-Lomitashvili-Zamtaradze: 2007, fig,17a

Resim 97a: Formlara göre hamur rengi örnekleri (1-4) Havuç amphora kesit (5)

Tezgör:2010, Lev.7-8.

Opait-Paraschiv: 2012, fig.11b.

Resim97(b): Sinop Amphoralarının kil katkısını yakından gösteren örnekler

Vnukov:2017, Table IV, 9-15.

Resim 97(c) Sinope ‘‘havuç amphora’’ (M.S. 4. yüzyıl)

Lewit:2015, 159

EK 6: LEVHALAR

Levha 1: Assos Antik Kentinden ele geçen Hellenistik dönem Sinope mühürü

Şenol: 2007, fig. 34.

Levha 2: Gordion'da bulunan Hellenistik dönem Sinope mühürü

Lawall: 2010, Levha 95. 8